

ЕВРОПЕЙСКА
ИНТЕГРАЦИЯ
И ПРАВО

3/2007

ЕКИП НА ИЗДАНИЕТО

Митка Захарлиева – главен редактор

Марияна Николова – заместник главен редактор

Теодора Маринова – отговорен секретар

МИНИСТЕРСТВО
НА ПРАВОСЪДИЕТО

ЕВРОПЕЙСКА
ИНТЕГРАЦИЯ
И
ПРАВО

3/2007

*Списание „Европейска интеграция и право“
е издание на Министерството на правосъдието, осъществявано
в изпълнение на проект „Съдебната реформа – врата към Европа“
по Работна програма 2007 на Комуникационна стратегия
за присъединяване на Република България към Европейския съюз*

© Министерство на правосъдието, 2007
ISSN 1312-5524

Комуникационна стратегия за присъединяване на Република България към Европейския съюз

www.evroportal.bg
www.justice.government.bg

I.
СТАТИИ

ОБЩА ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА

*Любомира Димитрова**

ОБЩА ВЪНШНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ (ОВППС)

УВОД

Общата външна политика и политика за сигурност на Европейския съюз представлява **система за сътрудничество между страните-членки по въпросите на международната политика**. Тя се приема от участващите страни/правителства като основен инструмент за запазване на националните интереси в епохата на растящата глобална взаимозависимост. Целта на ОВППС е запазване на идентичността на ЕС на международно ниво.

За общата политика в областта на външните отношения и сигурността на ЕС **не са предвидени правнообвързващи инструменти** (директиви, регламенти), с каквито Общността борави в изпълнение на другите видове политика. Предоставеният механизъм за действие в тази сфера е политическото сътрудничество между държавите-членки, което се изгражда постепенно и прагматично на базата на политически консенсус.

Участници в структурирането и функционирането на ОВППС са: Европейският съвет, Съветът на министрите на ЕС (общи въпроси и външни отношения), Европейската комисия (ЕК), страните-членки, специалните пратеници на страните-членки. Принципите и насоките на политиките на ЕС, включително на ОВППС, се определят от Европейския съвет.

Решенията, чрез които се дефинира и осъществява ОВППС, се вземат от Съвета по общи въпроси и външни отношения (СОВВО), в чийто състав влизат министрите на външните работи на държавите-членки. Заседанията се провеждат поне веднъж в месеца, като в тях участва и Европейският комисар по външните въпроси – г-жа Бенита Фереро Валднер. Съветът осигурява единството, приемствеността и ефективността на действията на ЕС. Европейската комисия споделя със Съвета отговорностите за съгласуваното и последователно осъществяване на ОВППС. Ролята на Европейския парламент е ограничена. Председателството на ЕС и Комисията го информират и консултират за развитието на ОВППС. Договорът от Амстердам (1997 г.) въвежда поста висш представител за ОВППС, който се изпълнява от генералния секретар на Съвета. От 18 октомври 1999 г. то-

* Директор на дирекция „Международно правно сътрудничество и европейски въпроси“.

зи пост се заема от Хавиер Солана. Висшият представител подпомага Съвета по въпросите на ОВППС, особено при формулирането, подготовката и осъществяването на политически решения. При необходимост и по искане на председателството на ЕС той води политически диалог с трети страни от името на Съвета. Също според Амстердамския договор на международната сцена ЕС се представлява от председателството на ЕС, подпомагано от висшия представител на ОВППС и от държавата-членка, която ще поеме председателството за следващия шестмесечен мандат.

Основна цел на Общата външна политика и политиката за сигурност е консолидиране на идентичността на ЕС като глобален актьор на международната сцена. Тази цел се преследва чрез: защита на основните външнополитически интереси на ЕС и на страните-членки – независимост; сигурност и ненасилствена целост на ЕС, включително постепенно формиране на обща отбранителна политика; опазване на мира; засилване на демократичните процеси в световен мащаб; върховенство на правото и спазване на човешките права; прогресивно изграждане на Европейска политика за сигурност и отбрана (ЕПСО) като интегрална част от ОВППС.

ЕВРОПЕЙСКИТЕ МЕХАНИЗМИ ЗА СИГУРНОСТ – ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

В началото на XXI век в Европа съществува сложна архитектура на сигурността, създавана в извънредно сложна система на отношения между отделните европейски правителства, правителствата на заинтересовани и мощни държави извън Европа, както и различни организации и наднационално координирани политики. Това се случва в среда на мащабни реструктурирания на корпорации, чийто предмет на дейност е свързан с отбраната и военното производство и които имат своите интереси и лостове за влияние върху политическите фактори в Европа.

Ако направим опит дори да изброим различните форми на интеграция, координация на политиките, сътрудничество и съюзи в сферата на отбраната, сигурността и военното производство, се получава доста дълъг списък. На първо място, **Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа (ОССЕ)** с нейните 55 държави-членки е най-широкият формат на сътрудничество в сферата на европейската сигурност в Евразия. Следва **Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО)**, във формата на която не участват страни-членки на ЕС, като Финландия, Швеция, Австрия и Ирландия; самият ЕС, който включва 27 държави-членки, но към които не принадлежат европейски съюзници в НАТО, като Турция, Норвегия и Исландия; **Западноевропейският съюз (ЗЕС)**, който на практика трансферира своите функции по управлението на кризи към ЕС, но въпреки това продължава номинално да съществува. **Западноевропейската група по въоръженията (ЗЕГВ)** (създадена през 1976 г. от европейските страни-членки на НАТО) представлява интересен формат, в който участват практически всички членки на ЕС без Ирландия, но се включват Норвегия и Турция. През 1990 г. в Брюксел бе създадена **Групата на европейските отбранителни ин-**

дустрии, в която членуват страните от ЗЕГВ. Тя има за цел да дава съвети и препоръки на европейските правителства и да създава и координира всички изследвания в областта на науката, техниката, икономиката и други въпроси от взаимен интерес за европейската отбранителна индустрия. **Западноевропейската организация по въоръженията – ЗЕОВ** (създадена 1996 г.), е формат, близък до този на ЗЕГВ, но и тук има особености – в нея не участват Унгария, Австрия и Ирландия. **Европейска агенция по въоръженията** в рамките на ЕС, за чието създаване се взе решение на Европейския съвет в Солун (юни 2003 г.), е формат, в който са включени всички желаещи страни-членки на ЕС. Тъй като обаче акцент в дейността на тази агенция е координацията и синхронизацията на общите европейски отбранителни проекти, нейната дейност незабавно предизвика интерес и в правителства на европейски страни, нечленуващи в ЕС – Норвегия вече заяви интереса си за участие. През последните години се обмисля създаването на **Организация за съвместно сътрудничество в областта на въоръженията**. Статутът ѝ бе потвърден през януари 2001 г. и към момента тя все още е реална организация за снабдяване на европейските страни-членки с отбранително оборудване. Постигнат бе напредък в подкрепата за реструктурирането на европейската отбранителна индустрия между 6 държави-членки на ЕС – Германия, Испания, Италия, Франция, Великобритания и Швеция. С подписването на Декларация за сътрудничество в технологиите и възможностите на въздушните бойни системи през ноември 2001 г. същите 6 страни предприеха стъпки за взаимно развитие в контекста на **Европейската програма за придобиване на технологии (ЕППТ)** с помощта на европейската оръжейна индустрия. Накрая, но не на последно място, в списъка трябва да поставим и още две важни организации с инициативи в сферата на отбраната и сигурността в Европа – **ООН** и **Съвета на Европа**.

Нюансите в политиката на отделните европейски държави, резултат от техните национални интереси, са тези, които диктуват сложността, различните пластове, различните скорости и различните механизми на сътрудничество. В резултат се получава това многообразие на организации и формати. **Всъщност може би ключовата фраза за разбиране на европейския феномен за сигурност тук е „национални интереси“.**

РАЗВИТИЕ НА ИДЕЯТА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА В РАМКИТЕ НА ЕС

В средата на 90-те години на миналия век се слага началото на интензивен процес на изграждане на европейска идентичност в областта на отбраната и сигурността в рамките на Европейския съюз. Цели се да се подобри военният и отбранителен потенциал на Съюза и значително да се увеличат неговите способности и възможности за регулация и въздействие на потенциални кризи и конфликти.

Този процес започва с една инициатива на американската администрация за разширяване на европейските отговорности и идентичност в сферата на отбраната в рамките на Организацията на Северноатлантическия договор (НАТО). Формално това става през юни 1996 г. на срещата на министрите на отбраната на Съвета на НАТО, когато се взема решение за изграждането на европейска идентичност в

сферата на отбраната. Фактически до края на 1998 г. европейското сътрудничество в аспекта на сигурността и отбраната се осъществява строго в рамките на НАТО. Към този момент Западноевропейският съюз (ЗЕС) е инструментът на европейското военно сътрудничество. Реално не се очаква ЕС да играе роля и да има правомощия в сферата на отбраната.

До 1998 г. ЕС практически не е в състояние да води никакви сериозни военни операции без САЩ, с едно малко изключение – операция „Алба“ в Албания. Общата европейска отбрана, доколкото тя съществува, е лимитирана само до одобрените от съвета на министрите на ЗЕС през 1992 г. в Петербург (Германия) т.нар. **мисии от Петербург**. Те представляват три вида мисии, в които въоръжените сили могат да участват – **хуманитарни и евакуационни, мироопазващи операции и използване на сили при управление на кризи, включително и налагане на мир**.

В края на 1998 г. перспективите пред изграждането, или по-скоро политика по изграждането на обща европейска отбрана, започват постепенно да се променят. Старт на този процес дава декларацията на двама важни европейски лидери – френския президент Жак Ширак и британския министър-председател Тони Блеър. Тази декларация, известна като „Декларацията от Сан Мало“, призовава страните-членки на ЕС да поемат по-големи отговорности в сферата на общата отбрана, като най-важният акцент е тези отговорности да са в сферата на изграждане на система за обща отбрана, независима от САЩ и НАТО.

Конкретният проект за изграждането на независима обща европейска политика за сигурност и отбрана (ЕПСО) стартира на Европейския съвет в Кьолн през юни 1999 г. като обособена част от общата политика в областта на външните отношения и сигурността на ЕС. Целта на създаващата се ЕПСО е да разшири самостоятелните европейски възможности да се въздейства върху международни конфликти и кризи, чрез създаване на адекватни граждански и военни възможности. В този контекст серия от важни промени са осъществени в Договора от Амстердам, който влиза в сила през 1999 г. Този договор дава и началото на ЕПСО в рамките на по-общата политика по външни отношения и сигурност, както вече бе уточнено. Формално юридическото съществуване на ЕПСО става факт с Амстердамския договор.

Във връзка с решенията на поредица от Европейски съвети, и особено тези в Хелзинки (декември 1999 г.) и Ница (декември 2000 г.), процесът на изграждане на ЕПСО и създаването на съответните органи за нейното управление започва да се развива ускорено. Това се случва паралелно с работата по подобряване на способностите на Съюза в сферите на превенцията на конфликти и управлението на кризи. От май 2001 г. временните структури на ЕПСО, създадени с Амстердамския договор, започват да функционират постоянно. Европейският съвет в Лаакен от декември 2001 г. приема важна декларация за оперативните възможности на ЕПСО, официално признаваща, че ЕС вече е готов да води операции по управление на кризи. Скоро след това, през януари 2002 г., ЕС фактически придобива функциите, които ЗЕС играе преди това в управлението на кризи.

Трите постоянни органа на ЕПСО са: Комитетът по политически въпроси и въпроси на сигурността, Военният комитет и Военният щаб.

Независимо от факта, че настъпва постепенно утвърждаване на компетенции на ЕС по въпросите на сигурността и отбраната, както и постепенен и бавен процес на преминаване към наднационално вземане на решения при ограничена роля на Комисията, тази област си остана предимно междуправителствена политическа област. Съветът на ЕС е главният изпълнителен и законодателен орган, а „консенсусът“ е императивен за вземане на решения.

Договорите от Маастрихт, Амстердам и Ница безспорно придвижват напред институционалната интеграция на ЕПСО. На плоскостта институции и органи за вземане на решения, както и процедури, ЕС работи много сложно, но работи. Въпреки това действията на ЕС в областта на външната политика и сигурността, особено в контекста на международните кризи в Ирак през 1990 и 2003 г., са доста непоследователни и неубедителни. Реформите в договорите намаляват институционалните ограничения върху възможностите за общи действия, но сблъсъкът се исторически и политически интереси на държавите-членки не позволяват дефинирането на обща европейска идентичност, особено по отношение на общата сигурност и по-сложните и комплексни въпроси на международната политика. Типичен пример в това отношение е ситуацията с прословутите европейски сили за бързо реагиране в състав от 60 000 души, осигурени в рамките на 60 дни, които ЕС така трудно сформира поради спорове и липса на военни възможности за това. Интеграцията тук минава отново на ниво политически инициативи на лидери на отделни държави, разбира се, далеч не с участието на всички страни. Великобритания, Германия и Франция са тримата най-важни играчи в рамките на ЕС, включително по въпросите на сигурността и отбраната, но и те понякога имат противоречиви интереси по въпроси, като например създаването на Европейска армия. Подобна инициатива е неприемлива за Великобритания, тъй като тя би застрашила върховенството на НАТО по отношение на европейската отбрана.

БЪДЕЩЕТО НА ЕПСО

Какво е бъдещото развитие на ЕПСО при това положение? Какви са потенциалните рискове, които крие задълбочаването на интеграцията в тази област от европейската политика?

Освен разширяването на Изток, в стратегическия дневен ред на Европейския съюз стоят реформите в няколко направления – на институционалната система във връзка с конституционното изграждане, на селскостопанската и структурните политики, на системата на бюджетно финансиране и т.н. През 2003 г. сред всички тези реформи общественото внимание в европейските страни бе привлечено най-вече от развитието на сложната сфера на европейската външна политика, сигурност и отбрана. Дебатът по тези въпроси бе стимулиран, защото бе налице подходящият форум – Европейският конвент, който приключи работата си през юни с приемането на проект за европейска конституция; налице бе и „подходящата“ криза – войната в Ирак.

Много изследователи отбелязваха, че до края на 2002 г. Конвентът успешно изпълни всички предварително зададени му поръчения, така че в началото на 2003 г. неговата мисия трябваше да се съсредоточи върху два основни проблема – реформата на институциите на ЕС и на общата външна политика. На тези теми се разгърнаха и най-разгорещените диспути по време на пленарните сесии, в които активно участие взеха представителите както на тогавашните, така и на бъдещите държави в Съюза (в това число и България), без, разбира се, да останат изолирани от по-широката обществена дискусия сред политически, военни и научни дейци.

Въпреки това обаче липсваше достатъчно политическа воля за провеждане на съдържателни дебати за общи европейски външни действия, които да интегрират както същинските аспекти на външната политика, така и дейностите за подпомагане на развитието, оказването на хуманитарна помощ и други традиционни „общностни“ сфери на компетентност. Това бяха предпоставките за известно изместване на външнополитическия дебат в посока на институционалните му измерения.

На второ място, кризата в Ирак бе мощен дразнител за оживено обсъждане на въпросите на отбраната като част от европейската политика на сигурност. Неслучайно бе създадена и специална работна група по въпросите на отбраната. Това е несъмнено една от най-важните части на общата външна политика на ЕС, но далеч не и цялата външна политика. Оттук произтича и второто изместване на дебата – под влиянието на войната в Ирак въпросите на отбраната станаха отделна доминанта в дискусиите на този общоевропейски конституционен форум.

От една страна, при отсъствието на политическа воля за провеждането на истинска обща външна политика, бе сметнато за полезен подход да се работи най-напред върху създаването на по-ефикасни външнополитически органи и структури, които впоследствие да стимулират и подпомогнат разгръщането на единна външна политика. Продуктът на подобна логика бе създаването на новия пост – европейски външен министър, който да председателства Съвета на министрите на външните работи на държавите-членки и да осъществява общата външна политика на основата на стратегическите насоки, очертани от държавните и правителствени лидери на най-високо ниво. Това ще бъде дълго желаният „единен глас“ на ЕС в световната политика. Тази идея така и не бе реализирана поради нератифицирането на проекта на Европейска конституция.

От друга страна, фокусът върху проблемите на отбраната доведе до развитие в няколко насоки. Мисиите на ЕС от военен характер, базиращи се на задачите от Петерсберг, бяха разширени по обхват и уточнени. В проекта за конституция те включват общи операции по разоръжаване, предоставяне на военни съветници, превенция на конфликти, задачи на бойни части при управление на кризи, включително мироопазващи действия и следконфликтна стабилизация. Дадена бе възможност на желаещите държави-членки да поемат помежду си задължението за взаимна отбрана, макар че все още НАТО се смята за организацията, която в действителност е способна да осигури защита на територията на ЕС от агресия.

Сходен по дух ангажимент за взаимопомощ, включително и с военни средства, се предвижда при нов вид заплаха, който не дублира атлантическите договорености – в случаите на терористично нападение и на природни бедствия. Не бяха забравени и материалните и логистичните аспекти на отбраната – предвидено беше създаването на Европейска агенция за въоръжения, изследвания и военен капацитет, в която могат да участват всички желаещи държави-членки.

МИСИИ НА ЕС И СТРАТЕГИИ В ОБЛАСТТА НА ЕПСО

Въпреки всички трудности и различия във възгледите за развитието на ЕПСО, ЕС постепенно добива профил на реален актьор в управлението на международни кризи с присъствието си в Западните Балкани, Близкия Изток, Африка и Югоизточна Азия и с тясното си сътрудничество с ООН и НАТО. От 2003 г. насам ЕС е предприел 16 военни и граждански операции и мисии по управление на кризи. Част от тях вече са приключили: военна операция на ЕС в Република Македония „Конкордия“ (Concordia), полицейска мисия в Република Македония „Проксима“ (Proxima), полицейски съветнически екип в Република Македония (EURAT), мисия на ЕС в областта на върховенството на закона в Грузия (Eujust Themis), операция „Артемис“ (Artemis) в ДР Конго, военно съдействие на MONUC в ДР Конго (EUFOR RD Congo) за периода на изборите в страната и мисия за наблюдение в Аче, Индонезия (АММ). В момента текат граждански мисии на ЕПСО – мисия в областта на върховенството на закона в Косово (EULEN Kosovo) и мисия за наблюдение в Грузия (EUMM Georgia), в които участва и България.

Стратегическите направления на ЕПСО са:

- 1. Европейската стратегия за сигурност (2003)**
- 2. Европейската стратегия срещу ОМУ (2003)**
- 3. Стратегията на ЕС за борба с тероризма (2005)**
- 4. Съвместната стратегия ЕС – Африка (2005)**
- 5. Стратегията на ЕС за Централна Азия (2007)**
- 6. Стратегически партньорства на ЕС с трети страни**
- 7. Европейската политика за съседство**

1. Европейската стратегия за сигурност от 2003 г. дефинира съвременните заплахи пред сигурността на ЕС (**тероризъм, разпространение на оръжия за масово унищожение (ОМУ), регионални конфликти, провалила се държавност, организирана престъпност**) и бележи стратегическите приоритети на Съюза в условията на новите глобални предизвикателства. Стратегията поставя три цели:

- провеждане на политика за предотвратяване на конфликтите чрез използване на комбинация от граждански и военни способности;
- изграждане на сигурност в съседните региони чрез дейности в Близкия Изток, Балканите и Кавказ;
- принос за изграждане на ефективен мултилатерализъм чрез защита и развитие на международното право в съответствие с Устава на ООН.

2. Европейската стратегия срещу ОМУ (2003) беше приета на 12 декември 2003 г., паралелно със Стратегията за сигурност на ЕС. Стратегията срещу ОМУ представлява широкоаспектна пътна карта за незабавно и бъдещо реагиране срещу разпространението на ОМУ.

Понастоящем ЕС концентрира своето внимание и усилия в следните насоки:

- заздравяване на международната система за неразпространение;
- глобално признаване на многостранни договори в тази област;
- засилване на строгите мерки за прилагане и спазване на тези договори;
- пряко сътрудничество с водещи партньори;
- подпомагане на трети страни.

3. Стратегията на ЕС за борба с тероризма (2005) е фокусирана е върху четири основни цели: превенция, защита, преследване и реагиране.

4. Съвместна стратегия ЕС – Африка (2005)

На 15 май 2007 г. на среща на ЕС и Африканския съюз във формат „тройка“, на министерско равнище, бе приета рамка на проекта за Съвместна стратегия ЕС – Африка. Целта е Съвместната стратегия е да подпомогне развитието на региона в борбата с престъпността и особено с разпространението на наркотици по новите маршрути през Западна Африка.

5. Стратегията на ЕС за Централна Азия беше приета по време на германското председателство на ЕС (първата половина на 2007 г.) и очертава рамката на провежданите в региона политики на ЕС в области като права на човека, върховенство на закона, добро управление и демократични процеси, образование, икономическо развитие, търговия и инвестиции, енергетика и транспорт, околна среда, миграционни въпроси. Стратегията определя приоритетите на ЕС в региона като цяло, като същевременно отчита особеностите и конкретните нужди на всяка отделна страна.

6. Стратегически партньорства на ЕС с трети страни

Важно значение за ЕС има укрепването на мрежата от **двустранни стратегически партньорства** на развитието на **двустранните сътрудничества**.

От приоритетен характер е развитието на **стратегическия диалог ЕС-САЩ**. Постоянно направление в него е засилването на сътрудничеството ЕС-САЩ в областта на управлението на кризи и предотвратяването на конфликти. Сред приоритетите в партньорството със САЩ основно място заемат: засилването на икономическото и търговското сътрудничество, споразумението за предоставянето на личните данни на пътниците (PNR), Програмата за облекчаване на визовия режим (WVP), регионални/политически въпроси – Косово, отношенията с Русия, Централна Азия, Близък Изток, ядрената програма на Иран и др.

ЕС продължава усилията си за изграждане на **стратегическо партньорство с Русия**. Налице е съгласие и от двете страни. В процес на преговори е ново всеобхватно споразумение за сътрудничество между ЕС и Русия. Задълбочаването на икономическите отношения с Русия, особено в енергийния сектор, е от взаимна полза. Целите и принципите на двустранното сътрудничество в енергийния сектор следва да бъдат изградени на взаимноизгодна основа.

По отношение на **Азия** приоритет е укрепването на диалога и сътрудничеството между **ЕС и неговите основни двустранни партньори – Китай и Индия**. В непосредствения дневен ред на ЕС са срещите на върха по приоритетни глобални и специфични двустранни търговски и икономически взаимоотношения.

ЕС е заинтересуван от възможността за засилване на диалога с **Бразилия**. Срещата на върха ЕС – Бразилия през юли 2007 г. взе решение за установяване на стратегическо партньорство – чрез засилен политически диалог, засилване на диалога по секторните политики и по глобалните предизвикателства, разширяване и задълбочаване на търговските и икономическите взаимоотношения. Предвижда се разработването на План за действие. Очаква се това стратегическо партньорство да повлияе позитивно на отношенията на ЕС с всички държави от Меркосур и Латинска Америка като цяло.

7. Европейската политика за съседство (ЕПС) е създадена, за да отговори на новите предизвикателства, пред които е изправен ЕС в процеса на по-нататъшното си разширяване. Тя обхваща две големи групи държави – от Източна Европа и Южен Кавказ (Беларус, Молдова, Украйна, Армения, Азербайджан и Грузия) и страни от Средиземноморския регион и Близкия изток (Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Либия, Сирия, Тунис и Палестинската автономия).

ЕПС не предполага на този етап присъединяването на включените в нея страни към ЕС, но същевременно отчита техните европейски аспирации. Нейните основни цели са установяване на привилегировани отношения и задълбочаващо се сътрудничество, предотвратяване на нови разделителни линии, допринасяне за постепенно включване на страните в основните политики и програми на ЕС.

ПРИОРИТЕТИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ В РАМКИТЕ НА ЕПСО

С присъединяването си към Европейския съюз на 1 януари 2007 г. България участва пълноценно във формулирането на външната политика на ЕС, в ежедневиия процес на вземане на решения в тази област.

1. Република България споделя общите ценности, принципи и цели на Европейския съюз в областта на Общата външна политика и политика на сигурност, залегнали в Договора за Европейски съюз. Българската външна политика и политика на сигурност се основава на същите принципи и има ориентация, идентична с ОВППС.

2. Българската външна политика е в синхрон с тази на Европейския съюз, който от своя страна представлява значим външнополитически субект, с безспорно икономическо и нарастващо политическо влияние в световен мащаб.

3. За България членството означава възможност за участие в процеса на формиране на външнополитически решения и придобиване на реална тежест като субект на външна политика на по-високо ниво.

Принципите и уредбата на тази специфична област на европейска активност, включително в новия Договор за реформа на ЕС (Лисабонския договор) съблюдават гаранциите на всички страни-членки на ЕС както за пълноценното участие във външната политика на Съюза, така и за съхраняване на националния суверенитет и отстояване на националните интереси в рамките на ЕС, като същевременно се създават условия за ефективна ОВППС на ЕС.

ПРИНОС НА БЪЛГАРИЯ В РАЗВИТИЕТО НА ЕПСО

България подкрепя активно развитието на ЕПСО и допринася за реализирането на нейните цели съобразно националните възможности, приоритети и нужди.

Участваме в развитието на военните и граждански способности на ЕС.

- В рамките на „Гражданската приоритетна цел 2008“ България заяви принос с национална експертиза в секторите „Полиция“, „Върховенство на правото“ и „Гражданска защита“.

- Заявен е български принос от способности в рамките на „Приоритетна цел 2010“ на ЕС.

- България участва с лекопехотна рота в многонационална тактическа бойна група на ЕС с водеща страна Гърция и с участието на Румъния и Кипър (HELBROC), с готовност на действие/период на дежурство юли – декември 2007 г. и януари – юни 2009 г.

- С членството ни в ЕС България се присъедини към Европейската агенция по отбрана (ЕАО).

Участието в операциите и мисиите на ЕС разкрива пред България перспективи и възможности за пряко влияние върху развитието на значителни политически процеси с отражения върху постигането на националните интереси.

Към момента България участва в операция EUFOR „АЛТЕЯ“ в Босна и Херцеговина с контингент от 115 души, в Полицейската мисия на ЕС в Босна и Херцеговина – EUPM, в дейността на Интегрираната мисия на ЕС за Ирак в областта на върховенството на закона – EUJUST LEX, и в двете граждански мисии в Косово и Грузия, за които споменах по-горе. Планираме участие в бъдещата

военна операция на ЕС в Чад и Централноафриканската република – EUFOR TCHAD/RCA.

EUROPEAN FOREIGN AND SECURITY POLICY

SUMMARY

The violence of the two world wars that marked the first half of the 20th century has given way to a period of peace, stability and prosperity unprecedented in European history. The creation of the European Union has been central to this development. The European countries are now committed to deal peacefully with disputes and to cooperate through common institutions.

The United States has played a critical role in European integration and European security, especially through NATO. Now that the Cold War is over, NATO has become the single dominant military power. However, no country is able to tackle today's complex problems on its own. As a union of 25 states with a total population of over 450 million, the EU has inevitably become a global player. It should therefore be ready to share in the responsibility for creating global security and building a better world.

The basis of the EU's common foreign and security policy (CFSP) remains 'soft' power – to use diplomacy, backed up where necessary by trade, aid and other policies, to push for international understanding, to try to solve regional or local conflicts and to prevent new ones occurring. The EU has sent peacekeeping missions to several of the world's trouble spots.

The EU is a key player in international negotiations on issues ranging from global warming to the conflict in the Middle East. It also plays a leading role in the Balkans. In the wake of recent conflicts there, the EU's strategy for consolidating peace in the region is to forge closer ties to each country, offering them at the same time the prospect of becoming full members of the EU one day. As part of this process, the EU funds wide-ranging technical assistance projects in each country.

To give its diplomacy more clout and visibility, the Union created the post of High Representative for Foreign and Security Policy and provided him with a crisis staff plus a political and security committee and a military committee. His powers are strengthened further under the new Lisbon Treaty.

The development of the European Security and Defence Policy is a major element of EU's Common Foreign and Security Policy with a view of creating the necessary capacity of the EU for autonomous decisions and actions on crisis management, based on reliable military capabilities. The EU is characterised by a comprehensive approach in conflict management, including conflict prevention, crisis manage-

ment and post-crisis reconstruction. The process of ESDP consolidation developed intensively after 1999, comprising structural building, broadening of the scope and strategic EU-UN and EU-NATO partnership.

The Treaty of Lisbon meets the objectives of developing a flexible, military-secure and „NATO-friendly“ ESDP. The consensus principle in decision-making on ESDP-related policies and on the launching of operations and missions is preserved: upon proposal by the High Representative or on the initiative of a Member State. The prerogatives of Member States on security and defence matters are preserved.

The draft Treaty refers specifically to the provision in the UN Charter on mutual assistance among Member States in the event of armed aggression. The Treaty reiterates that for the NATO Member States this is a basis for their collective defence and the format for fulfilling commitments of such a character. The Treaty defines the ESDP tasks, expanding them with respect to the „Petersberg missions“ with the tasks under the European Security Strategy.

The separation of the ESDP under a new heading is accompanied by a statement specifying that ESDP is an integral part of CFSP. It provides the EU with operational capacity based on military and civil capabilities made available by the Member States. The contribution of the Member States can also be in the form of multinational forces formed among them. The EU uses them outside its territory for peacekeeping purposes, for conflict prevention and for enhancing international security in compliance with the principles of the UN Charter.

The European Union is gradually acquiring the profile of a real actor in the management of international crises with its presence in the Western Balkans, the Middle East, Africa and Southeast Asia, and with its close cooperation with the UN and NATO. Since 2003, the EU has undertaken 16 military and civilian crisis management operations and missions. Some of them have already been completed: the Concordia military operation in the Republic of Macedonia, the Proxima police mission in the Republic of Macedonia, the police advisory team in the Republic of Macedonia (EUPAT), the EU Rule of Law Mission to Georgia (Eujust Themis), the Artemis operation in the Democratic Republic of the Congo, military assistance to MONUC in the Democratic Republic of the Congo (EUFOR RD Congo) during the elections in the country, and the Aceh Monitoring Mission in Indonesia.

*ПРИНОСЪТ НА МИНИСТЕРСТВОТО
НА ПРАВОСЪДИЕТО ЗА ВЪВЕЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ
НА ИНСТИТУТА НА МЕДИАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ*

*Веселина Малева**

Радикалните промени в българското общество през последните години формираха потребността от въвеждане на нови институции и механизми за разрешаване на правни и други спорове, наред с утвърдените досега. Такъв алтернативен способ за извънсъдебно разрешаване на спорове е медиацията.

Във връзка с този нов и непознат институт първоначалните усилия бяха насочени към информироване на обществото и на правната общност в Република България за съществуването на такава алтернатива с изясняване на същността и предимствата на медиацията. В тази задача бяхме подпомогнати и от чуждестранни организации като АВА СЕЕЛІ и USAID. Постепенно се създаде обществена нагласа за ползване на медиацията като способ за разрешаване на правен или друг спор извън или по време на висящо производство.

Работата по въвеждането на медиацията в страната бе значително облекчена от процеса на хармонизиране на националното ни законодателство със законодателството на останалите европейски страни, от основните постановки на четирите препоръки на Комитета на министрите на Съвета на Европа, насърчаващи прилагането на медиацията в областта на административното, гражданското, семейното и наказателното право, и от резолюциите на ООН относно медиацията по наказателни дела. Стратегията за реформа на българската съдебна система също предвижда в глава шестнадесета изграждане на цялостна система за алтернативно разрешаване на спорове с определени краткосрочни, средносрочни и дългосрочни приоритети. С това на практика бе създадена възможност за изграждане на нормативна основа на медиацията и на работещ български модел на този нов за страната социален и правен институт.

Отчитайки предимствата на медиацията и с оглед популяризирането ѝ сред държавите членки, Съветът на Европа (СЕ) в продължение на 4 години изработи четири препоръки във връзка с медиацията в семейното, наказателното, административното и гражданското право.

На 21.01.1998 г. Комитетът на министрите към Съвета на Европа прие Препоръка № R (98) 1 към страните-членки относно семейната медиация. Като се

* Инспектор в Инспекторат на министъра на правосъдието.

отчитат характерните особености на семейните спорове, възникващи в процеса на раздялата и развода, необходимостта от закрила на децата и ефективността на упражняването на родителските права, опита и благоприятните резултати от използването на медиацията в тази сфера, Комитетът на министрите препоръчва въвеждането в държавите-членки на СЕ на семейната медиация и приложението на принципите на семейната медиация, които се съдържат в препоръката.

На 5.09.2001 г. Комитетът на министрите към Съвета на Европа прие Препоръка № R (2001) 9 към страните-членки за алтернативите за решаване на спорове между административните органи и частни лица. С оглед на мерките, които улесняват достъпа до правосъдие, предотвратяват и намаляват прекомерното работно натоварване на съдилищата и възможността им да разглеждат делата в разумни срокове, както и възможността административните власти да се доближат до обществото, като се използват по-простите, по-гъвкави, по-бързи и по-евтини процедури на медиацията, Комитетът на министрите към ЕС препоръчва на правителствата на държавите-членки да следват в законодателството си и в практиката принципите на добрата практика за прилагане на медиацията в тази област, дадени в препоръката.

На 18.09.2002 г. Комитетът на министрите към Съвета на Европа прие Препоръка № R (2002) 10 към страните-членки за медиация по гражданскоправни въпроси. В преамбюла на препоръката се приветства развитието на средствата за разрешаване на спорове, алтернативни на съдебното решение, подчертава се необходимостта от трайни усилия за усъвършенстване на методите за разрешаване на спорове и за създаване на специфични правила за медиацията. Посочват се предимствата на медиацията като способ за намаляване броя на конфликтите и натовареността на съдилищата. Препоръката предлага на държавите-членки на СЕ да съобразят законодателната си уредба на национално ниво с посочените в нея „Основни принципи относно медиацията по гражданскоправни въпроси“, в които се съдържат: определение за медиацията, приложното ѝ поле, организацията на медиацията, процедурата по медиация, обучението и отговорността на медиаторите, споразумението и осигуряване на информация за медиацията.

Република България стана една от държавите-членки на СЕ, която изработи законодателна уредба, съобразена с посочените препоръки на Комитета на министрите към СЕ в трите области. Освен посочените по-горе препоръки на Комитета на министрите на СЕ, при изготвянето на Закона за медиацията бяха взети предвид Препоръката на Европейската комисия от 30.03.1998 г. относно принципите, приложими по отношение на органите, които отговарят за извънсъдебното разрешаване на потребителски спорове, Резолюцията на Съвета на Европейския съюз от 11.05.2000 г. относно мрежа от национални органи за извънсъдебно решаване на потребителски спорове в общността и Зелената книга на Европейската комисия относно извънсъдебните процедури за разрешаване на спорове.

За подготовката на проект на закон в Министерството на правосъдието беше създадена работна група. На 2.12.2004 г. XXXIX Народно събрание на Република България прие Закона за медиацията, който беше обнародван в бр. 110

на „Държавен вестник“ от 17.12.2004 г. Законът уреди отношенията, свързани с медиацията като алтернативен способ за разрешаване на правни и неправни граждански, търговски, трудови, семейни и административни спорове. Постигането е, че законът включи в чл. 3, ал. 2 възможността да се провежда медиация по наказателни спорове, в случаи, предвидени в Наказателно-процесуалния кодекс, което е тенденцията в европейски и световен план. Така утвърждаването на този нов институт ще стане в неговата пълнота и по начин, който ще спомогне пълноценно да се разкрият предимствата му. В закона е подчертана и ролята на неправителствените организации в областта на медиацията, поради което законът им предостави определени права при провеждането на медиация.

Процедурата по медиация е предвидена и в новия Граждански процесуален кодекс, който е в сила от 1.03.2008 г. Едни от най-важните текстове в областта на медиацията са възможността съдът да насочва към медиация, да спира производството, ако страните постигнат съгласие за започване на медиация, и недопускането на свидетелстване от страна на медиатора. В критериите по мониторинг на ГПК се включи и наблюдението върху прекратените дела поради постигнатата спогодба чрез медиация. На основание на регулацията в Закона за медиацията и ГПК някои български съдии вече практикуват и така наречената вътрешносъдебна медиация, която показва добра ефективност за съкращаване на продължителността на съдебното производство.

Изпълнението на Закона за медиацията се възложи на министъра на правосъдието. Участието на министъра на правосъдието в процеса на законосъобразно организиране осъществяването на медиацията се изразява в задължението за създаване и поддържане на Единен регистър на медиаторите, издаване на удостоверения на медиаторите за вписването им в Единния регистър на медиаторите и одобряване със заповед организациите, които обучават медиатори. Понастоящем в Единния регистър на медиаторите към Министерството на правосъдието са вписани 660 медиатори и са одобрени със заповед на министъра на правосъдието 12 организации, които обучават медиатори.

За уреждане на условията и реда за одобряване на организациите, които обучават медиатори, изискванията за обучение на медиатори, реда за вписване, отписване и заличаване на медиатори от Единния регистър на медиаторите, процедурните и етичните правила за поведение на медиатора, министърът на правосъдието издаде Наредба № 2 от 15.03.2007 г. (обн., ДВ, бр. 26 от 27.03.2007 г.).

Съгласно чл. 32, т. 3 от Устройствения правилник на Министерството на правосъдието (обн., ДВ, бр. 34 от 2008 г.) Дирекция „Регистри“ поддържа и води Единния регистър на медиаторите към министъра на правосъдието (ЕРМ).

Вписването в ЕРМ е условие за придобиването на статут и упражняване на дейността на медиатор. Съобразно чл. 8, ал. 4 от Закона за медиацията, респ. Наредба № 2 от 15.03.2007 г., одобрението със заповед от страна на министъра на правосъдието е законово условие за организациите, които искат да осъществяват обучение на медиатори.

Единният регистър на медиаторите към министъра на правосъдието е публичен и се води едновременно на хартиен и електронен носител. За целта е разработена информационна система „Единен регистър на медиаторите“, която се актуализира и прецизира съгласно промените в нормативната уредба. Информацията от ЕРМ се обявява на официалната интернет страница на Министерството на правосъдието.

Експерти от Министерството на правосъдието активно участваха в работна група на Комитета по гражданскоправни въпроси към Съвета на Европейския съюз, която работи по проекта на Директива 2008/52/ЕО на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз от 21 май 2008 г. относно някои аспекти на медиацията по граждански и търговски въпроси. Предстои работна група в Министерството на правосъдието да извърши преценка на съответствието на българското законодателство, регламентиращо медиацията по граждански и търговски въпроси с изискванията на директивата, и ако се наложи, нашето законодателство ще бъде изменено или допълнено с нови разпоредби, които да отразят задължителни разпоредби на директивата.

Освен в законодателното въвеждане на медиацията в България, Министерството на правосъдието вече четири години участва активно и в други дейности, свързани с медиацията, включително и в разпространението на знания за посочения институт сред правните среди и широката общественост. Националният институт на правосъдието, в чийто Управителен съвет участват и трима представители на Министерството на правосъдието, организира редовни обучения на българските магистрати в областта на медиацията, вкл. и с участието на чуждестранни лектори.

Положително е постигнатото за популяризиране на медиацията. По инициатива на Министерството на правосъдието и Националната асоциация на медиаторите от 27 март до 14 април 2006 г. се проведеха Дни на медиацията в гр. София, които включваха професионални срещи и дискусии, семинари, кръгли маси, демонстрации на провеждане на медиация, квалификационен уикенд и Национална конференция на тема „Медиацията – модерният начин за решаване на спорове“.

Дни на медиацията бяха проведени и в гр. Монтана през м. май 2007 г. Целта на инициативата беше да се популяризира този нов способ за извънсъдебно решаване на спорове.

На 25 и 26 септември 2008 г. в град Бургас също се проведеха Дни на медиацията. В програмата бяха включени научна сесия, професионални срещи и дискусии, предоставяне на информация за широката общественост и промоционални услуги по медиация.

Във всички организирани дни на медиацията беше отбелязано активно участие на представители на Министерството на правосъдието, Министерството на вътрешните работи, съда, прокуратурата, разследващите органи, адвокати, учени,

представители на неправителствени организации и практикуващи медиатори от България и чужбина.

През м. декември 2007 г. в Съюза на юристите в гр. София бяха проведени обучителен семинар по законодателно уреждане на медиацията по наказателни дела (на 13.12.2007 г.) и Кръгла маса на тема „Перспективи на медиацията по наказателни дела“ (на 14.12.2007 г.). В тези събития също участваха представители на Министерството на правосъдието. Кръглата маса прие проект на Концепция за законодателно уреждане на медиацията по наказателни дела.

През 2008 г. беше изготвен информационен уебсайт на Министерството: www.BGmediation.eu, финансиран по комуникационната програма на министерството. Този сайт дава начална полезна информация за медиацията, представя нормативната уредба, европейските препоръки, има връзки към Единния регистър на медиаторите и към сдруженията на медиаторите. Надяваме се сайтът да стане форум, който да даде възможност за активна връзка с интересувашите се. Предстои също Министерството на правосъдието да финансира по комуникационна програма издаването на информационна листовка за медиацията.

Налице е и информационна кампания за медиацията в медиите. През 2006 г. в Дните на медиацията в София се направи предаване за медиацията по програма „Хоризонт“ на Българското национално радио. От 2.06.2008 г. по Българската национална телевизия се излъчи документална поредица от шест документални филма-предавания по проект „Съдът по телевизията II“. Два от тях касаят въпросите, свързани с медиацията – „Родителски права и медиация“ и „Авторски права и медиация“. Тези два филма за първи път представиха пред най-широка телевизионна аудитория възможностите и предимствата на медиацията като алтернативен способ за решаване на спорове.

Можем да отчетем, че диалогът и сътрудничеството на Министерството на правосъдието с различните сдружения на медиаторите и организации, които работят в областта на медиацията, дават изключително добри резултати. Министърът на правосъдието определи свой представител в Управителния съвет на Националната асоциация на медиаторите. Министерството подпомага различни инициативи на национално и международно ниво за подкрепа на развитието на медиацията в България. Част от тях се организират от сдруженията на медиаторите и от организации, които работят в областта на медиацията, или те участват в проявите като съорганизатори заедно с Министерството на правосъдието и/или Съюза на юристите в България.

Налице е и международното сътрудничество с органи и организации от други държави, които подпомагат развитието на института на медиацията в България. Помощ оказаха и продължават да оказват Американската агенция за международно развитие, Германската фондация за международно правно сътрудничество, Бюрото за техническа помощ на Европейската комисия (ТАЕХ), Френският културен институт, Съветът на Европа и др.

В рамките на двустранното сътрудничество между Министерството на правосъдието на Република България и Министерството на правосъдието на германската провинция Райнланд-Пфалц на 20 и 21 май 2008 г. в София се организира двустранна конференция по въпроси на медиацията по наказателни дела и по спорове в областта на застраховането.

Министерството на правосъдието вече използва и на практика предимствата на медиацията при решаване на административноправен спор. Между министерството и бивш негов служител – жалбоподател на 31.10.2008 г., се постигна извънсъдебно споразумение за доброволно разрешаване на спор чрез процедура по медиация.

Предстои Министерството на правосъдието да продължи работата си по законодателно уреждане на медиацията и в другите области на правото.

Препоръка № R (99) 19 на Комитета на министрите към СЕ, приета на 15.09.1999 г., към страните-членки за медиация по наказателноправни въпроси отчете необходимостта от засилване на личното участие на потърпевшия, правонарушителя и обществото в разрешаването на проблемите и конфликтите, произтичащи от престъплението, така че да се повиши чувството за отговорност на правонарушителите, да се компенсира причиненото от тях, да се подпомогне реинтегрирането им в обществото и по този начин да се подпомогнат усилията за предотвратяване на престъпленията. Препоръча на правителствата на държавите-членки на СЕ да вземат под внимание принципите, изложени в препоръката, при въвеждането и развитието на медиацията по наказателни дела. Следваща крачка беше направена с Ръководните насоки на Европейската комисия за ефикасността на правосъдието, относно медиацията в наказателната област, приети на пленарно заседание от 5.12.2007 г. Освен че стимулират по-нататъшното въвеждане и прилагане на медиацията, те установяват и някои стандарти, гарантиращи качеството на практиката.

Не само Съветът на Европа, но и ООН и Европейският съюз препоръчват на държавите – техни членки, да въведат медиацията в своите наказателноправни системи. Декларацията на ООН за основните принципи на правосъдието спрямо жертвите на престъплението и злоупотреба с власт от 1985 г. насърчава използването на неформални механизми като медиация, арбитраж и други практики за постигане на помирение и възстановяване на вредите от престъплението. В покъсни резолюции и декларации на ООН медиацията и в по-широк аспект възстановителното правосъдие са значими теми. Един от последните актове на ООН е Наръчникът по Програмата на възстановителното правосъдие от 2006 г. В Рамковото решение на Съвета на Европейския съюз от 15.03.2001 г. относно статута на жертвите в рамките на наказателния процес е посочено като желателно насърчаване постигането преди или по време на наказателния процес на споразумение между жертвата и извършителя на престъплението чрез медиация от компетентно лице. Това решение отбелязва истинско навлизане на медиацията в наказателната област в сферата на компетентността на Европейския съюз.

Надяваме се в обозримото бъдеще медиацията като институт на материалното наказателно право и на наказателнопроцесуалното право да бъде конкретно законодателно уредена в българския Наказателен кодекс и Наказателно-процесуален кодекс. Медиацията не може и не бива да замести традиционното правосъдие по наказателни дела, а тя е само още едно средство срещу престъпността, което същевременно ще облекчи наказателното правосъдие. Споразумението между жертва и извършител не е непознато на българското наказателно правосъдие, както в миналото, така и сега. В т. 13 от ръководните принципи на Националната стратегия за подпомагане и компенсация на пострадали от престъпления, приета от българското правителство се посочва, че пострадалите имат право на медиация във връзка с наказателното производство, а в т. 2 от непосредствените задачи, че е необходимо обсъждане на възможни промени в законодателството в посока на „създаване на възможност пострадалите да участват в медиация в хода на наказателното производство“. С новия НПК законодателят прие, че в редица хипотези не е наложително провеждане на наказателно преследване в класическия му вид, а е възможно наказателноправната функция на държавата да се осъществи по един диференциран начин. В сферата на българското наказателно и наказателно-процесуално право и сега съществуват възможности за прилагане на алтернативни способи или на техни елементи – напр. чл. 24, ал. 4, т. 3 НПК разпорежда, че не се образува наказателно производство за престъпление, което се преследва по тълба на пострадалия, а образуването се прекратява, ако пострадалият и деецът са се помирили и деецът е изпълнил условията на помирието. Съгласно чл. 84, ал. 3 НК наложеното наказание за извършено престъпление от частен характер не се изпълнява, ако тължителят е поискал това преди неговото изпълнение.

В заключение следва да се отбележи, че медиацията със своята ясно изразена социална насоченост допринася за формирането на нова правна култура в Република България и за утвърждаване на демократичните ценности в обществото. Съдебните процедури невинаги са най-приемливият способ за решаване на споровете поради строго формалния си характер, високите съдебни разходи и недостатъчната бързина на производството. Освен това успешната медиация в по-голямата част от случаите води до трайно подобряване на отношенията между спорещите. Въвеждането на медиацията ще доведе до намаляване броя на делата и натовареността на съдилищата. Този институт има своето място и бъдеще в българската правна система.

THE CONTRIBUTION OF THE MINISTRY OF JUSTICE TO THE IMPLEMENTATION AND DEVELOPMENT OF MEDIATION IN BULGARIA

SUMMARY

The changes in Bulgarian society during recent years have led to the need of new legal mechanisms for the settlement of disputes. The mediation is one of the new alternative methods for the settlement of disputes.

In 4 years, 4 recommendations concerning mediation have been released by the Council of Europe: in the fields of family law, administrative law, civil law and criminal law.

Republic of Bulgaria is among the member states of the Council of Europe, which completed legislation, complying with those recommendations in three of the four fields.

On 2.12.2004 the Bulgarian Parliament adopted the Law on Mediation, published in the State Gazette on 17.12.2004. This act deals with the mediation as an alternative method for settlement of legal and non-legal civil, commercial, labor, family and administrative disputes. The mediation procedure is included in the new Bulgarian civil procedure code, in force since 1.03.2008.

The Minister of Justice is in charge of the implementation of the Law on Mediation. Their participation in the process of the legitimate organisation of the mediation is illustrated by the duty of creating and supporting of a Single Registry of Mediators; issuing certificates for the registered mediators and approving the mediators' training organisations.

Apart from the legal implementation of the mediation in Bulgaria, the Bulgarian Ministry of Justice participates actively in other events, related to mediation, which includes also the popularisation of this legal institute amongst the lawyers and the society.

In 2006, 2007 and 2008 Mediation days took place in Sofia, Montana and Bourgas. The initiative aims at popularisation of this new method for resolving legal disputes. Training workshops have been organised in Plovdiv and Sofia. The main topic of a round table, organised by the Association of the Bulgarian Lawyers, which took place in Sofia, was: „Perspectives of Mediation in Criminal Matters“.

In 2008 an official web page of the Ministry of Justice concerning mediation was released.

An informational campaign about mediation is going on in the media, including a broadcasting program about mediation on the „Horizont“ station of the Bulgarian national radio; two documentaries were made and shown on the National TV.

There is international legal cooperation with foreign organisations and authorities, which support the development of the institute of mediation in Bulgaria.

The Ministry of Justice is constantly working on improving and developing the legal basis of mediation in other fields of law.

We hope that in most recent future the mediation is getting its regulation in the Bulgarian Code of Criminal Procedure and in the Criminal Code.

The implementation of the mediation will lead to reducing the number of cases and will optimise the work of the judiciary. This legal institute has deserved to have its own place in the Bulgarian judicial system.

*ОСНОВИ НА МЕДИАЦИЯТА – ПРЕГЛЕД
НА ОСНОВОПОЛАГАЩОТО ЗА РАЗВИТИЕТО
НА МЕДИАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ ЕВРОПЕЙСКО
И БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО*

*Керачка Михаел**

Съдебният процес е един от начините за разрешаване на спорове. Другите, алтернативни способи за извънсъдебно решаване на спорове, са медиацията, преговорите, арбитражът. На базата на Виенския план за действие от 1998 г. и изводите на Европейския съвет в Тампере през 1999 г. Съветът на министрите на правосъдието и вътрешните работи призова Европейската комисията да представи Зелена книга за начините за алтернативно разрешаване на конфликти, различни от арбитраж, в гражданското и търговското право, както и да стартира широкообхватни консултации относно мерките, които предстои да бъдат взети. В своята Зелена книга Комисията припомня, че развиването на тези алтернативни форми за разрешаване на конфликти не бива да се приема като средство за премахване на недостатъци в работата на съдилищата, а като алтернативна, по-консенсусна форма за опазване на социалния мир и разрешаване на конфликти и спорове, която в много случаи е по-удачна в сравнение с разрешаването на конфликти от трета страна чрез съдебни производства или арбитраж.

Като способ медиацията възниква през 60-те години на XX век в Америка. Оттам тя бързо прелита океана и в момента и в Европа все повече се налага като ефективен метод за решаване на спорове.

В България в самия край на 2004 г. бе приет и обнародван Закон за медиацията. В него като правно поле за прилагане на медиацията е посочено разрешаването на правни и неправни спорове. През март 2007 г. бе обнародвана и Наредба № 2 от 15.03.2007 г. за условията и реда за одобряване на организациите, които обучават медиатори; за изискванията за обучение на медиатори; за реда за вписване, отписване и заличаване на медиатори от Единния регистър на медиаторите и за процедурните и етични правила за поведение на медиатора.

Предмет на медиацията могат да бъдат граждански, трудови, семейни, административни и всякакви други спорове, възникнали между юридически или физически лица, включително и по наказателни дела.

* Медиатор, организатор на Националната асоциация на медиаторите.

В процедурата по медиация страните участват по своя воля и във всеки един момент те могат да се оттеглят. Процедурата е поверителна, както за страните, така и за медиатора.

Медиатор може да бъде само дееспособно лице, отговарящо на изискванията по чл. 8, ал. 1 ЗМ и вписано в публичния ЕРМ към Министъра на правосъдието.

По време на процедурата медиаторът е длъжен да се съобразява с мнението на всяка една от страните. Но той не отговаря, ако страните не постигнат споразумение или ако не го изпълняват.

Предложение за процедура по медиация може да направи всяка една от страните. Такова предложение за разрешаване на спора чрез медиация може да направи и съдът или друг компетентен орган, към който е отнесен за разрешаване спорът.

Страните мога да впишат като клауза в договор, че възможен бъдещ спор между тях ще бъде разрешен чрез медиация. Много подходящо е медиацията да намери свои клаузи при вписването на общите условия, например в застрахователните договори. Страните по спора участват в процедурата лично или чрез представители, като упълномощаването се извършва в писмена форма.

Процедурата по медиация се осъществява от един или повече медиатори, посочени от страните. Медиаторът е длъжен да бъде безпристрастен и неутрален. Той се оттегля от процедурата при възникване на обстоятелства, които биха породили съмнения в неговата независимост, безпристрастност и неутралност. В хода на процедурата медиаторът изяснява същността на спора, уточнява взаимноприемливите варианти за решение и очертава рамката на споразумението. За тази цел медиаторът може да насрочва и отделни срещи със страните при зачитане на равните им права в процедурата.

Всяка една от страните по своя инициатива или двете съгласувано могат да поискат спиране на медиацията. Ако медиацията се провежда по време на висящо производство, страните незабавно уведомяват компетентния орган за спирането на процедурата.

Прекратяване на процедурата по медиация се извършва с подписване на споразумение при ясно и недвусмислено изразено съгласие за прекратяване и от двете страни. При прекратяване на процедурата по медиация висящото производство, което е било спряно, се възобновява в съответствие с разпоредбите на закона.

Акът, с който приключва процедурата по медиация, е споразумение. Формата и съдържанието на споразумението се определят от страните. Формата може да бъде устна, писмена или писмена с нотариална заверка като извънсъдебно изпълнително основание. Споразумението обвързва само страните по спора и няма сила върху трети лица, които не са участвали в процедурата. То задължава

страните само за това, за което са се споразумели. Споразумение, което противоречи на закона или го заобикаля, или нарушава добрите нрави, е нищожно.

Да направим сравнение между процедурата по медиация, съдебното дело и арбитражното производство, там където това е възможно. С медиацията се избягва дългото съдебно и не толкова дългото, но по-дълго от сесията по медиация, арбитражно производство. Сесията по медиация се насрочва от страните в удобно за тях време. Продължителността ѝ също се определя от страните – час, два, ако желаят и повече. Един спор може да бъде решен и в една сесия, което зависи само от нагласите и волята на страните. Ако се окаже, че на насрочената среща страните не са успели да постигнат консенсус или не са успели да приключат с цялостната процедура, се определя дата за следваща среща, на която да се стигне до споразумение или най-малко до възстановяване на добрите отношенията.

Разходите за сесията по медиация са много по-малки, отколкото за едно съдебно дело. Те се разпределят по принцип между страните, докато при едно съдебно дело или арбитраж се поемат от губещата страна.

Докато съдебното дело и арбитражът са формални производства, то медиацията е неформална процедура със свободно установени и подлежащи на творческа промяна правила.

Ако в един съдебен процес участието на страните е ограничено и делегирано, то при медиацията те са основни действащи лица. Страните са тези, които активно търсят път за разрешаване на възникналия спор. И в търсенето на изход те променят и взаимоотношенията си. С помощта на медиатора те успяват не само да преодолеят спорния въпрос и евентуално да стигнат до споразумение, но и да подобрят или възстановят влошените си вследствие на спора отношения. Нещо, което съдът и арбитражът нямат за цел. При тях отношенията са на противопоставяне и приключват след процедурата.

При медиацията не се търси виновен. Напротив, работи се на принципа „печеля – печелиш“. Липсват конфронтацията и конкурентността. Даже се отива по-далече – с помощта на медиатора цялостната отрицателна настройка и негативизъм, с които страните идват на медиация, трябва да изчезне, да се уталожат и да се замести с готовност за сътрудничество. Всъщност това е най-важният елемент от ролята на медиатора – да успее да превърне разрушителната енергия, с която страните идват на сесията, в градивна. И на излизане страните да не се чувстват вече противници или врагове, а партньори, независимо дали са подписали споразумение, или не.

При медиацията се спазва строга конфиденциалност. Медиаторът е задължен по закон да пази в тайна всичко онова, което е чул по време на сесията.

На сесията по медиация могат да присъстват страните или техни представители и адвокати, ако някоя от страните пожелае.

При съда и арбитража основанието за решение е законът, а при медиацията е интересът на страните. Разбира се, ако не противоречи на закона.

Целта на медиацията е и двете страни да бъдат еднакво удовлетворени, за разлика от съда и арбитража, където едната страна е винаги губеща. Тъкмо тази удовлетвореност помага на страните при медиацията да стигнат до взаимноизгодно споразумение. За изпълнението на това споразумение те чувстват и морална ангажираност, защото сами са го изковали. Затова и степента на изпълнение на споразуменията е висока и доброволна.

Медиацията се различава и от преговорите. Разликата е в присъствието на трето неутрално лице – медиатор, което подпомага преодоляването на проблемите в комуникацията, изясняването на спорните въпроси, намирането на реалните интереси и съдейства на страните да анализират и договорят взаимноизгодно решение на спора. Предимството на оказаното от медиатора съдействие е, че при възникването на спор, в който сме замесени, рядко можем да запазим неутрално отношение към другата страна. Обикновено сме обременени от взаимни обвинения, гняв, невъзможност да се води спокоен разговор по същество. А медиаторът е този, който следи за спазването на добрите нрави при общуването и така ни тласка към позитивност.

В заключение може да се направи обобщението, че медиацията очовечава решаването на спорове и ни прави по-толерантни към мнението и чувствата на опонента.

В българското законодателство вече има норми, които дават възможност за широко приложение на медиацията. Те са резултат от хармонизацията между българското и европейското законодателство.

Препоръка (2002) 10 на Комитета на министрите към Съвета на Европа, отправена към страните-членки, за медиацията по гражданскоправни спорове се прилага по отношение на правни спорове с граждански характер. В нея ясно е очертана организацията на медиацията. Държавите са свободни да организират и въвеждат медиацията по граждански въпроси по най-подходящия начин посредством обществения или частния сектор. Медиация може да се проведе в рамките на съдебното производство или извън него. Използването на този способ в никакъв случай не пречатства достъпа до правосъдие.

При организиране на медиацията страните следва да намерят баланса между нуждата и ефекта от ограничителни срокове и популяризирането на бързи и лесно достъпни медиаторски процедури. Страните трябва да отчитат нуждата от избягване на ненужното забавяне или използването на медиацията като стратегия за забавяне.

Медиацията може да бъде особено полезна в случаите, когато съдебното производство само по себе си е в по-малка степен подходящо за страните, по-конкретно поради разносните, формалния характер на съдебното производство

или когато е налице необходимост от запазване на възможността за диалог или контактите между страните и след решаването на спора. Това се отнася най-вече за споровете, които могат да се решават чрез търговска медиация, за семейните спорове, делбените дела.

Страните трябва да вземат под внимание възможността за пълно или частично освобождаване от заплащане на такси за медиация или следва да бъде осигурена безплатна правна помощ, особено в случаите, когато интересите на една от страните изискват специална защита. По време на самата процедура медиаторите следва да действат независимо и безпристрастно и да гарантират спазването на принципа на равенството. Медиаторът няма право да налага на страните решение по спора.

Информацията по процеса на медиация е поверителна и не може да бъде използвана последващо освен с изричното съгласие на страните или в случаи, в които това е допустимо според нормите на националното право.

За да бъдат определени предметът и обхватът на споразумението, обикновено е необходимо изготвянето на писмен документ в края на всеки процес по медиация, като на страните следва да бъде предоставен ограничен период от време, на който те са се съгласили, за обмисляне на споразумението след изготвянето и преди подписването му.

Медиаторите трябва да уведомят страните за ефекта на постигнатите споразумения и на последващите стъпки, които трябва да се предприемат, ако едната или двете страни желаят да придадат изпълнителна сила на споразумението. Споразуменията, постигнати при медиация, не следва да противоречат на обществения ред.

Държавите следва да предоставят на обществеността и на лицата с граждански спорове обща информация относно медиацията. Те трябва да разпространят подробна информация относно медиацията по граждански въпроси, включително за разноските и ефективността на медиацията. Държавите-членки трябва да разработят и механизми за използването на медиацията в случаи с международно участие.

Следва да бъдат предприети действия за изграждане, в съответствие с националното право и практика, на мрежа от регионални и местни центрове, в които гражданите да могат да получават независим съвет и информация относно медиацията, включително по телефон, чрез кореспонденция или електронна поща.

В резултат на казаното дотук чл. 140, ал. 3 ГПК казва, че съдът може да напъти страните към медиация или друг алтернативен способ за разрешаване на спорове. В тази връзка няколко съдии от Софийския районен съд се опитват да правят т.нар. вътрешносъдебна медиация. Още при запознаването на съдията с исквата молба той преценява дали е възможно страните по делото да постигнат спогодба. Ако няма опасност вътрешното убеждение на решаващия съдия да бъ-

де нарушено при участието му в преговорите, той може лично да подпомага страните. Но ако такава опасност съществува, съдията насочва страните към друг съдия, който да ги подпомага.

След като съдът даде ход на делото, съдията провежда неформален разговор със страните относно възможностите за разрешаването на спора чрез споразумение. В този разговор съдията разяснява на страните предимствата на споразумяването – спестяване на време и разноски, но и необходимостта от компромиси. Стреми се да определи същността на спора, очакванията на страните и възможността те да съвпаднат. При необходимост съдията провежда разговори отделно с всяка една от страните, докато прецени, че те са готови да се споразумеят.

При преценка на съдията, че неговата по-активна намеса може да наруши вътрешното му убеждение и безпристрастността му, той изпраща страните по делото при негов колега, който да ги подпомага при постигане на спогодбата.

В случаите, когато страните постигнат спогодба, второ заседание не се провежда. Ако те обаче не се спогодят, решаващият съдия продължава делото.

По този метод за година и половина са разрешени около 30 дела. Сега съдиите се замислят върху следващата стъпка – да препращат на медиатори делата, по които са преценили, че може да има споразумение. Именно в убедеността на съдиите е разковничето, че медиацията е нещо полезно, на резултатите от което те могат да се доверят, за да се разтовари съдът от множеството спорове, имащи и друг начин за разрешаване. А това ще бъде много сериозна стъпка към утвърждаването на медиацията и доказателство за зрелостта на съдебната ни система.

Според Препоръка № Р (98) 1 на Съвета на министрите към Съвета на Европа към страните-членки относно семейната медиация, тя може да се прилага при всички спорове между членовете на едно и също семейство, независимо дали са свързани на основата на родство или брак, както и между онези, които живеят или са живели съвместно, без да са сключвали брак, както е формулирано от националното законодателство. Семейните спорове имат редица специфични характеристики, за които трябва да се държи сметка при медиация:

- а. Обикновено са налице продължителни и взаимосвързани отношения. Процесът по уреждане на спора трябва да съдейства, освен за разрешаването на текущите спорове, също и за изграждане на конструктивни отношения за в бъдеще.
- б. Семейните спорове обикновено са съпътствани от емоционални междуличностни отношения, в които чувствата могат да засилят неприятностите или да замаскират истинската същност на конфликтите и разногласията. Смята се обикновено за уместно тези чувства да бъдат признавани и разбирали от самите страни и медиатора.

- в. Споровете, които възникват в процеса на фактическата раздяла и развода, имат отражение върху другите членове на семейството и особено децата, които може и да не са непосредствено включени в производството по медиация, но интересите им могат да се разглеждат като първостепенни и поради това – от значение за производството.

Тази препоръка разглежда медиацията като производство, в което една трета страна, която няма законен интерес относно предмета на спора, улеснява процеса на обсъждания между страните с цел да ги подпомогне в разрешаването на проблемите им и постигането на спогодба. Медиацията не е ново производство – тя е използвана дълго време в традиционните общества за разрешаване на спорове вътре в общностите и родовете, а в по-новата история в западните общества – за разрешаване на промишлени спорове. Счита се, че медиацията има определени уникални характеристики: в частност медиаторът няма власт да налага каквото и да е решение на страните, а следва да остане неутрален и безпристрастен. Ролята на медиатора е да подпомага страните да преговарят и да постигнат съвместно решение. От медиатора не се очаква да дава съвети на страните, особено юридически. Това остава в правата на независимия адвокат, който може да бъде нает от всяка една от страните, за да представлява нейните лични интереси. Не влиза в ролята на медиатора да влияе върху процеса на вземане на решение, нито пък да оказва натиск върху страните за постигане на конкретно споразумение. Споразумения, постигнати под натиск, най-вероятно няма да бъдат съблюдавани, а нарушавани.

Тъй като доброволното участие на страните в производството по медиация е основен принцип, трябва да е налице желание от тяхна страна да обсъдят спора си. Проведено изследване е установило, че оказването на натиск да се медира против желанието на едната или и на двете страни е неефективно и може да засили враждебността. Все пак предвиждането на задължение за засегнатите страни да се срещнат с медиатор и да разучат практическото значение и ползата от медиацията не е в противоречие в гореспоменатия принцип.

Факт е, че повечето традиционни съдебни производства не са предвидени и адаптирани за разрешаване на чувствителни, емоционални въпроси, каквито семейните спорове имат за предмет. Медиацията предлага по-конструктивен подход за разрешаването им, като се щадят чувствата на страните.

Растящата интернационализация на семейните отношения прави необходимо създаването на механизъм за сътрудничество между държавите и за поощряване на употребата на медиацията и други средства за разрешаване на спорове относно въпросите, отнасящи се до децата, винаги когато родителите живеят или се очаква да живеят в различни държави. Особено силно това важи за случаите, които засягат разрешаване на спорове, касаещи трансграничния достъп до децата и упражняването на родителските права в такива условия.

Медиацията при фактическа раздяла и развод обикновено има за предмет спорове, свързани с:

- упражняване на родителските права: къде и с кого трябва да живее детето;
- право на достъп до децата: възможните контакти на детето с родителя, който вече не живее постоянно с детето, както и с други близки членове на семейството, като бабата или дядото;
- икономически въпроси: наличните парични средства, движимите и недвижими вещи и начините, по които те могат да бъдат разделени между родителите с цел да се осигури материалното им положение и посрещането на съответни техни нужди след развода; принадлежността и предоставянето на семейното жилище и разпределянето на покъщнината.

По време на производството по медиация може да се обсъждат и да се постигат споразумения както относно тези въпроси, така и относно образованието и грижата за здравето на децата или относно контактите им с по-широк кръг роднини.

При производството по медиация безпристрастността на медиатора изисква той да не взема, нито да толерира позицията на едната от страните за сметка на другата. Гледната точка на всяка страна трябва да бъде уважавана, въпреки че медиаторът има задължението да гарантира, че никоя страна не е поставена в по-неблагоприятно положение, че няма опасност от физическа разправа и заплаха за убийство или телесна повреда. Медиаторът трябва да ръководи производството по такъв начин, че да поправи доколкото е възможно всяка липса на равновесие в силите на страните. Той трябва, на следващо място, да се стреми да предотврати каквото и да е манипулативно, застрашително или заплашително поведение на която и да е от страните. Противно на адвоката, който действа в интерес на една от страните и защитава нейната позиция, медиаторът не защитава ничия позиция или интерес. Също така той не трябва да е имал или да има професионални или личностни отношения с която и да е от страните.

Медиаторът трябва да е неутрален. Неутралността изисква той да не налага уреждане на спора или да напътства страните за постигане на конкретни споразумения. От страните зависи да се споразумеят и да постигнат свое общо споразумение, а ролята на медиатора е да улеснява този процес. Страните могат да вземат решения, които те считат за удачни спрямо конкретните обстоятелства, в които се намират. Този принцип признава властта на страните да достигнат до свои собствени споразумения относно собствените им дела по начин, който ги устройва най-добре. Когато от съдилищата се иска да потвърдят такова частно споразумение, необходимо условие ще бъде съдът да се убеди, че спогодбата не противоречи на текущото законодателство и не нарушава законните интереси на някоя от страните.

Тъй като по-голямата част от медиацията е свързана с постигането на подходящи и удачни за децата спогодби, медиаторите трябва да следят особено много за благополучието и най-значимите интереси на децата, като същевременно запазват своята безпристрастност и неутралитет. Те също трябва да напомнят на родителите нуждата да информират и да се консултират с техните деца относно то-

ва, което се случва. На следващо място е нужно медиаторите да напомнят на родителите, че семейните спорове и продължителни конфликти влияят изключително негативно върху децата.

Семейната медиация може да бъде полезно средство, имащо за цел да се установят условията за правото на достъп до детето и по-специално предпазните мерки и гаранциите, че в случай на трансграничен достъп до детето то ще бъде върнато в края на периода за достъп, в случаите, в които родителите живеят или планират да живеят в различни държави.

Като резултат от хармонизацията на българското и европейското право разпоредбите на чл. 321 ГПК дават възможност производствата по бракоразводни дела да се разрешават с помощта на медиация. След разрешаването на предварителните въпроси и тези по редовността на исковата молба съдът е *длъжен* да напъти страните към медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора.

Ако при бракоразводни дела съдът е по-убедителен, а не цитира разпоредбите на ГПК формално, повече хора ще се обръщат към услугите на медиатор. Когато страните постигнат съгласие за започване на медиация или друг способ за доброволно уреждане на спора, делото се спира. Постигне ли се споразумение, в зависимост от съдържанието му, делото или се прекратява, или се преминава към производство за развод по взаимно съгласие. Това спестява време, нерви, а и повишава качеството на живот.

Може да се процедира и по обратния ред. Страните да се обърнат направо към медиатор и с негова помощ да стигнат до взаимноизгодно споразумение, което да съдържа атрибутите и да е оформено от медиатора по модела на съдебното решение. С готовото споразумение страните могат вече да заведат направо иск за развод по взаимно съгласие. Тогава делото ще бъде разрешено само в едно заседание и то абсолютно безболезнено, като се запазят добрите отношения между бившите вече партньори. Това е особено важно в случаите, когато от брака има родени деца. Но за тази цел обществото и в частност страните по спора трябва да са добре информирани за възможностите на медиацията.

Препоръка № R (2001) 9 на Комитета на министрите към Съвета на Европа към страните-членки за алтернативите на съдебния спор между административните органи и частни лица урежда алтернативните средства за разрешаване на спорове между административните органи и частни лица. Някои алтернативни средства, като вътрешни прегледи, помирение, медиация и търсене на спогодба чрез преговори, могат да бъдат използвани преди съдебните процедури. Използването на тези средства може да бъде направено като необходимо условие за започване на съдебно производство, но може да се използват и по време на съдебно производство, например по предложение на съдията.

Въпреки че Препоръката третира разрешаването на спорове между административните органи и частни лица, някои алтернативни средства могат да слу-

жат също и за предотвратяване на спорове преди те да са възникнали. Това важи особено по отношение на помирението, медиацията и спогодбата чрез преговори.

Алтернативите на административното съдебното производство следва да бъдат позволени или общо, или в определени случаи, когато се счита за уместно. Особено в случаите, които се отнасят до отделни административни актове, договори, гражданска отговорност и общо казано парични искиове. Изборът на алтернативните средства варира според конкретния спор. Регулацията се предоставя на заинтересованите страни. Целта е страните да получат съответната информация за възможното използване на алтернативни методи; да се обезпечи независимост и безпристрастност на помирителите, медиаторите и арбитрите; да се гарантира справедлива процедура, като се има пред вид равнопоставеността на страните; да се обезпечи изпълнението на решенията, постигнати с използването на алтернативни средства; да се насърчава приключването на алтернативните процедури в разумен срок.

По тази логика в АПК също има текстове, отправящи към споразумяване. Целият чл. 20 АПК е посветен на тази материя. В него се казва, че по време на производство пред административните органи страните могат да сключат споразумение, ако то не противоречи на закона. Споразумението може да бъде сключено между административния орган и страните в производството или само между страните в производството. В последния случай административният орган одобрява писмено споразумението. Със сключването, съответно с одобряването на споразумението, административният акт се обезсилва. Споразумението се сключва в писмена форма и съдържа: обозначаване на органа, пред който е сключено, дата на сключване, страни, предмет и съдържание на споразумението, бележка за изчитането и приемането му и подписи на страните, както и име и подпис на длъжностното лице. Ако споразумението засяга въпроси, чието разрешаване изисква мнението или съгласието на друг орган, то се сключва, след като това мнение или съгласие бъде дадено. Споразумението замества административния акт.

Чл. 178 АПК допълва, че споразумение може да се сключи пред съда при всяко положение на делото при условията, при които може да бъде сключено в производството пред административния орган, дори и ако последният е отказал потвърждаването му. В споразумението задължително участват всички страни по делото. Отказът на съда да потвърди споразумението може да се обжалва с частна жалба, подадена съвместно от страните по него. С определеното, с което потвърждава споразумението, съдът обезсилва административния акт и прекратява делото. Определението може да бъде обжалвано само от страна, неучаствала в споразумението. Ако то бъде отменено, разглеждането на делото продължава. Потвърденото споразумение има значението на влязло в сила съдебно решение.

По този начин административните съдилища могат да се разтоварят от доста дела по административни актове с гражданскоправни последици. Освен, че АПК дава възможност за споразумяване, и в самите специални закони, като

Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, ЗУТ, Закона за държавния служител, Закона за кадастъра и др. е цитирана тази възможност.

В НПК също съществуват текстове, отправящи към споразумение и медиация. Чл. 24, ал. 1 гласи: не се образува наказателно производство, а образуваното се прекратява, когато, според ал. 3 от същия член, съдът одобри споразумение за решаване на делото.

В тази насока НПК дава правомощия и на прокурора. Според чл. 242, ал. 1, след като получи делото, прокурорът прекратява, спира наказателното производство, внася предложение за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание или предложение за споразумение за решаване на делото, или повдига обвинение с обвинителен акт, ако са налице основанията за това.

Цялата глава 29 от НПК е посветена на споразумението между извършител и прокурор. То може да се постигне още в досъдебното производство. Чл. 38, ал. 1 гласи, че след приключване на разследването по предложение на прокурора или на защитника може да бъде изготвено споразумение между тях за решаване на делото. Споразумението се внася от прокурора в съответния първоинстанционен съд незабавно след изготвянето му заедно с делото. В съдебното заседание присъстват прокурорът, защитникът и обвиняемият. Съдът може да предложи промени в споразумението, които се обсъждат с прокурора и защитника. Последен се изслушва обвиняемият. В съдебния протокол се вписва съдържанието на окончателното споразумение, което се подписва от прокурора, защитника и обвиняемия. Съдът одобрява споразумението, когато не противоречи на закона и морала. Ако съдът не одобри споразумението, той връща делото на прокурора. Одобреното от съда споразумение за решаване на делото има последиците на влязла в сила присъда.

Споразумение за решаване на делото може да се постигне и в съдебното производство. Според чл. 384, ал. 1 НПК първоинстанционният съд може да одобри споразумение за решаване на делото, постигнато след образуване на съдебното производство, но преди приключване на съдебното следствие.

Дошъл е моментът обществото ни да приеме, че не само наказанието в класическия му вид може да бъде единствената последица от извършеното престъпление.

Възстановителното правосъдие е процес, чрез който страните, свързани с дадено престъпление, съвместно решават как да се справят с неговите последици и отражението му върху бъдещето. Основни и оперативни принципи на възстановителното правосъдие са: личното участие на пряко засегнатите от престъплението; разглеждане на престъплението, на неговите причини и последици приоритетно в социален контекст; доброволно участие на страните; безпристрастност на медиаторите; гъвкавост и конфиденциалност на процедурата.

Моделите на възстановителното правосъдие са разнообразни. Основните са: медиация между жертвата и извършителя; фамилни или групови конференции; възстановително събеседване, прилагано се най-вече при непълнолетни извършители. Разликата от класическото наказание се състои в това, че при медиацията извършителят се изправя пред жертвата и изслушва нейната гледна точка за изживяното от нея и причинените ѝ вреди.

По време на медиацията извършителят изживява катарзис. Той се поставя на мястото на жертвата и разбира какво ѝ е причинил. Оттук идва и чувството за вина, което е най-голямото наказание, защото го носи винаги, докато не направи нещо за поправяне на случилото се. Но обществото не отхвърля извършителя, а се стреми да запази достойнството му и да вникне в причините, които са го довели до това злодеяние. Не се къса връзката човек – социум и тогава вероятността престъплението да се повтори е много по-малка. Няма го и озлоблението към обществото, което не отхвърля извършителя като личност, а се старее да му помогне. Това отношение към извършителя, който въпреки всичко е Човек, е много по-хуманно и съвременно.

Същите принципи се отнасят и за жертвата. Колкото и парадоксално да звучи, в момента в нашето наказателно законодателство не се търси овъзмездяване на жертвата. На нея трябва да се даде възможност да застане срещу извършителя, да излее своето негодувание и омерзение, да получи отговор от виновната страна и някакво реално възмездие, а не да заведе граждански иск с неясен резултат.

Инструментите на ООН по отношение на възстановителното правосъдие са: Декларацията на ООН за основните принципи на правосъдието спрямо жертвите на престъпление и злоупотребата с власт от 1985 г.; Минимални стандарти на ООН за мерките без лишаване от свобода (Токийски правила) от 1990 г.; Резолюция 1999/26 на Икономическия и социален съвет „Развитие и приложение на медиацията и мерките на възстановителното правосъдие в наказателно-правосъдната система“ от 1999 г.; Наръчник на ООН по Програмите на възстановителното правосъдие, 2006 г., който насърчава най-широкото му приложение.

Препоръка (99) 19 от 15.09.1999 г. на Комитета на министрите към Съвета на Европа дава насоките, според които би трябвало да се изгражда законовата рамка за приложение на медиацията по наказателни дела. Основополагащите тези на препоръката се съдържат в следните точки:

- т. 14 Основните факти по делото поначало следва да се признават и от двете страни като основа за медиацията. Участието в медиация не следва да бъде използвано като доказателство за признаване на вина в последващо наказателно производство.
- т. 17 Освобождаването на основата на споразумение, постигнато чрез медиация, следва да има същите правни последици като съдебните решения или присъдите и да бъде пречка за друго наказателно преследване за същото деяние (*non bis in idem*).

- т. 18 Когато делото бъде пренасочено обратно към органите на наказателния процес без споразумение между страните или при неизпълнение на постигнатото споразумение, решението за по-нататъшни процесуални действия следва да бъде взето незабавно.
- т. 22 Медиаторите следва да бъдат набирани от всички обществени нива, като те поначало трябва да притежават добри познания за местните култури и общности.
- т. 23 Медиаторите да умеят да правят правилни преценки и да притежават умения за междуличностно общуване, нужни за провеждането на сесия по медиация.
- т. 31 Споразуменията да бъдат постигнати доброволно от страните. Да съдържат само разумни и съразмерни задължения.
- т. 32 Медиаторът трябва да докладва пред органите по наказателния процес за предприетите действия и изхода от медиацията. Не бива да разкрива съдържанието на сесията, нито да дава оценка на поведението на страните по време на медиацията.

Освен горепосочените, важни инструменти на Съвета на Европа по материята са:

- Препоръка №R/85/11 за положението на жертвата в рамките на наказателното производство. Тя препоръчва на правителствата да изследват предимствата на медиацията и помирението и да ги приложат в наказателния процес.
- Препоръка №R/87/20 за социалната реакция на правонарушенията на непълнолетни, която насърчава алтернативните производства и медиацията на етапа на разследването и изисква в тези процедури да е налице съгласието на извършителите и техните родители, поставя акцент върху правата и интересите на непълнолетните извършители, но така също и на пострадалите.
- Препоръка №R/2003/20 относно новите начини за противодействие на правонарушенията на непълнолетни и ролята на правосъдието по отношение на младежта, насърчаваща прилагането на медиация, възстановителни мерки и обезщетение.
- Препоръка №R/95/12 за администриране на наказателното правосъдие, в която медиацията се разглежда като способ за решаване на проблемите на наказателно-правосъдната система успоредно с декриминализирането и опростяването на наказателното производство.

Следва да се подчертае и значението на Рамковото решение на Съвета на ЕС от 15 март 2001 г. относно правното положение на жертвите в наказателното производство. В чл. 10 изрично е записано, че всяка държава-членка се стреми да насърчава медиацията по наказателни дела относно престъпленията, които счита за подходящи за прилагане на такава мярка, и работи постигнатото в резултат на медиацията по наказателни дела съгласие между жертви и извършители да бъде вземано предвид. Чл. 17 гласи, че всяка държава-членка въвежда в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, които са необходими за при-

лагането на настоящото рамково решение: относно чл. 10 – до 22 март 2006 г., за България – 1 януари 2007 г.

А сега сме в края 2008 г. и в нашия Наказателен кодекс все още такива разпоредби липсват...

От направеното изложение става ясно, че медиацията има свое място и в българския обществен живот и колкото по-бързо ѝ дадем възможност активно да се изяви, толкова повече ще се подобри качеството на обществените и гражданските ни взаимоотношения. Ще се очувстват. А от това интерес, полза и необходимост имаме всички.

BASICS OF MEDIATION: REVIEW OF THE EUROPEAN AND BULGARIAN LEGISLATION FUNDAMENTAL FOR THE DEVELOPMENT OF MEDIATION IN BULGARIA

SUMMARY

The article provides a review of the European and Bulgarian legislation which is basic for the development of mediation in Bulgaria. The mediation possibilities in Bulgarian criminal, civil and public law, which are harmonised with the EU legislation, are specified.

II.
МЕЖДУНАРОДНИ АКТОВЕ
И АКТОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

*КОНВЕНЦИЯТА ЗА ПРИЛАГАНЕ
НА СПОРАЗУМЕНИЕТО ОТ ШЕНГЕН –
ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ
НА ПРЕСТЪПНОСТТА*

*Борислав Нотев**

1. ШЕНГЕНСКОТО СПОРАЗУМЕНИЕ

Шенген (*Schengen* – нем. ез.) е винарско село в Люксембург, намиращо се близо до границата с Германия и Франция. По данни на преброяването от 2005 г. населението му е 1 527 жители. Шенген придобива по-голяма известност на 14 юни 1985 г., когато на борда на кораба „принцеса Мария Астрид“, плаващ по река Мозел, е подписано Шенгенското споразумение.

Шенгенското споразумение е договор за премахване на вътрешните граници и за единна визова система, първоначално подписан на 14 юни 1985 г. от осем страни-членки на Европейския съюз (ЕС) — Белгия, Холандия, Люксембург, Франция, Германия, Италия, Португалия и Испания. Ето и кратък, хронологичен исторически преглед на развитието на споразумението:

1985 Шенгенско споразумение:

Белгия, Нидерландия и Люксембург, заедно с Германия и Франция, подписват споразумение за постепено премахване на контрола по общите си граници. Споразумението е подписано в люксембургското селце Шенген.

1990 Шенгенска конвенция:

Подписана е **Шенгенската конвенция** за изпълнение на Шенгенското споразумение от 1985 г.

1990: Република **Италия** подписва Шенгенската конвенция

1991: **Испания** и **Португалия** подписват Шенгенската конвенция.

1992: **Гърция** подписва Шенгенската конвенция.

1995: Влизане в сила:

*Младши експерт, отдел „Международно сътрудничество и правна помощ по наказателни дела“ на дирекция „Международно правно сътрудничество и европейски въпроси“.

Шенгенската конвенция влиза в сила, с което се премахва контролът по вътрешните граници на подписалите конвенцията държави (Белгия, Нидерландия, Люксембург, Франция, Германия, Испания и Португалия) и се създава обща външна граница, по която граничният контрол за влизане в шенгенското пространство се осъществява по единни правила. Въведени са „компенсаторни“ мерки (напр. обща визова политика, подобро полицейско и съдебно сътрудничество и Шенгенската информационна система).

1995: Австрия подписва Шенгенската конвенция.

1996: Дания, Финландия и Швеция подписват Шенгенската конвенция. Без да са членки на ЕС, Исландия и Норвегия подписват Шенгенската конвенция по силата на по-стари споразумения между Скандинавските държави относно премахването на граничния контрол.

1997–1998: Премахване на граничния контрол между **Австрия и Италия**.

1999 Договорът от Амстердам влиза в сила: (Договорът е подписан през октомври 1997 г., но влиза в сила през месец май 1999 г.) Шенгенското законодателство става част от правото на Европейския съюз чрез съответния протокол към Договора от Амстердам. В протокола се посочва още, че Обединеното кралство и Ирландия също могат да участват във всички или част от договореностите от Шенген, след единодушно одобрение от страна на Съвета.

2000: Премахване на граничния контрол по вътрешните граници с Гърция.

2000: Одобрено е искането на **Обединеното кралство** за частично участие в Шенген (основно в областта на полицейското и съдебното сътрудничество, както и частично участие в Шенгенската информационна система).

2001: Премахване на граничния контрол по вътрешните граници със страните от Скандинавския паспортен съюз (**Дания, Финландия, Исландия, Норвегия и Швеция**).

2002: Одобрено е искането на **Ирландия** за частично участие в Шенген (също основно в областта на полицейското и съдебното сътрудничество, както и частично участие в Шенгенската информационна система).

2004: Кипър, Чешката република, Естония, Унгария, Латвия, Литва, Малта, Полша, Словакия и Словения се присъединяват към Европейския съюз и въвеждат част от шенгенските разпоредби (по-конкретно в областта на контрола по външните граници и полицейското и съдебно сътрудничество)

2004: Швейцария подписва споразумение за асоцииране към Шенген.

2004: Обединеното кралство започва да въвежда някои шенгенски разпоредби (все още обаче не е свързано с Шенгенската информационна система).

2006: Лихтенщайн предприема стъпки за подписване на протокол за присъединяване към споразумението за асоцииране с Швейцария.

2007: България и Румъния се присъединяват към Европейския съюз и прилагат отчасти шенгенските разпоредби (по-конкретно в областта на контрола по външните граници и полицейското и съдебно сътрудничество).

Краят на 2007/началото на 2008 г.: краен срок за премахване на граничния контрол по вътрешните граници с присъединилите се през 2004 г. държави-членки (без Кипър).

Както е видно от горепосоченото, пълното изпълнение на Шенгенското споразумение започва през юли 1995 г. с премахването на контрола по съвместните граници между шест от подписалите страни. По-късно към Шенгенското споразумение се присъединяват и други държави, а през 2007 г. участващите в споразумението страни стават общо 25: Австрия, Белгия, Германия, Гърция, Дания, Естония, Италия, Исландия, Испания, Латвия, Литва, Люксембург, Малта, Норвегия, Полша, Португалия, Румъния, Словакия, Словения, Унгария, Холандия, Финландия, Франция, Швеция и Чехия. Тези страни са част от т.нар. шенгенска зона или шенгенско пространство.

Другите три страни-членки на ЕС (България, Кипър, Румъния) са всъщност членове на Шенгенското споразумение, но пълното му прилагането за България се очаква да започне след 2011 г.

След преговори между европейски и швейцарски представители, на 19 май 2004 г. Европейската комисия обяви, че очаква Швейцария да се присъедини към Шенгенското споразумение в рамките на следващите три години, нещо, което Швейцария стори чрез положителен вот на референдум по този въпрос, проведен на 5 юни 2005 г.

Всички договорни страни освен Исландия, Норвегия и Швейцария са членки на Европейския съюз, а две държави-членки на ЕС – Ирландия и Обединеното кралство, са решили да останат извън шенгенската зона.

2. ШЕНГЕНСКОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА БАЗАТА НА СПОРАЗУМЕНИЕТО

Всеки има право на свободно движение в рамките на шенгенското пространство. Целта на шенгенското сътрудничество е да осигури защита на хората и тяхната собственост чрез намаляване на възможностите за злоупотреба с това право. Това включва засилено сътрудничество между правоприлагащите органи, митниците и органите за опазване на външните граници на всички държави-членки, налагащо се поради премахването на вътрешните граници.

Шенгенското сътрудничество улеснява премахването на вътрешния граничен контрол между участващите държави и по този начин позволява свободното дви-

жение на хора, поради което се установят някои компенсаторни мерки за оказване на помощ на тези държави в борбата им срещу незаконната миграция.

Тези мерки откриват съвършено нови възможности за трансгранично сътрудничество между правоприлагащите органи. Постига се успешен баланс между необходимостта от бърза реакция с цел противодействие на престъпността и зачитането на националния суверенитет.

Новите правни инструменти, установени по силата на **Шенгенската конвенция**, са пример за международно сътрудничество в работата на полицията, в наказателното правораздаване и граничния контрол. Те намират отражение в множество двустранни и многостранни правни инструменти, тъй като ползата от тях вече се признава от много държави. Основните инструменти за противодействие на престъпността по отношение на свободното движение са Шенгенската информационна система и Националните бюра „SIRENE“, чрез които се осъществяват презграничните издирвателни дейности по отношение на издирвани или изчезнали лица и вещи.

3. SIS — ШЕНГЕНСКА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА (ШИС)

ШИС е най-голямата в Европа обща база данни в областта на защитата на обществената сигурност и управлението на опазването на външните граници. Държавите-участнички подават сведения, наричани „сигнали“, за издирвани лица и лица в неизвестност, загубени и откраднати вещи и за забрана за влизане в страната. Базата данни е непосредствено достъпна за всички полицейски служители с оперативни функции и други упълномощени служители, които се нуждаят от такава информация, за да изпълняват задълженията си. ШИС обхваща по-голямата част от ЕС, заедно с Норвегия и Исландия.

Шенгенската информационна система (ШИС) е създадена като една от най-важните компенсаторни мерки в областта на граничния контрол, издаването на визи и разрешителни за пребиваване, както и в борбата срещу престъпността, с цел да се компенсира премахването на контрола по вътрешните граници. ШИС е база данни в областта на правоприлагането, митниците и граничния контрол по външните граници, в която към момента се съдържат повече от 15 милиона информационни единици, въведени от 15-те участващи държави-членки. Тя се състои от национална система (Н. ШИС) във всяка държава-членка от Шенген и централна система (Ц. ШИС). Всички национални системи имат онлайн връзка с централната система.

ШИС бързо придоби важна роля в борбата срещу престъпността и граничния контрол по външните граници на Европа, благодарение на използваната модерна информационна технология и на тясното сътрудничество между националните бюра „SIRENE“.

Сигнали за лица могат да се създават в системата в следните случаи:

- ако лицето е издирвано с цел задържане за екстрадиция или отвеждане (Шенгенска конвенция, член 95);
- с цел да му бъде отказано разрешение за влизане през външната шенгенска граница или с цел експулсиране, ако лицето се намира на шенгенска територия (член 96);
- като част от издирвателната дейност във връзка с лице в неизвестност (член 97);
- с цел установяване на местонахождението на лице по искане на съдебен орган (член 98); както и
- с цел скрито наблюдение или конкретна проверка (член 99).

Сигнали за вещи, подлежащи на изземване или представяне като веществени доказателства в наказателно производство, могат да се създават в следните категории:

- моторни превозни средства;
- огнестрелно оръжие;
- издадени или непопълнени лични документи;
- пътни документи;
- документи за регистрация и табели с регистрационни номера на превозни средства;
- банкноти.

Щабквартирата на ШИС е разположена в Страсбург, Франция, но информацията се съхранява според местното законодателство на всяка страна, която дава информация. За всяка информационна единица се съхраняват следните данни:

- собствено и кръщелно име, както и всички псевдоними, които може да са регистрирани отделно;
- всякакви трайни физически отличителни черти;
- първата буква от второто име;
- дата и място на раждане;
- пол;
- националност;
- дали лицето е въоръжено;
- дали лицето е склонно към насилие;
- причина за доклада;
- какви действия да бъдат предприети.

4. НАЦИОНАЛНИ БЮРА SYRENE

SIRENE (Supplementary Information Request at the National Entry) означава „искане за допълнителна информация от националните звена“ и очертава основната задача на бюрата „SIRENE“, създадени във всички държави-членки на Шенген, която се състои в междудържавен обмен на допълнителна информация по подадени сигнали.

Връзката между бюрата SIRENE на държавите от Шенген се осъществява по специални комуникационни канали, които работят 24 часа в денонощието,

7 дни в седмицата. Разработени са специални процедури за предаване на информация по предварително установени формуляри по защитени линии.

Комуникацията по линия на SIRENE подлежи на много строги изисквания за защита на данните, поради което служителите в бюрата задължително преминават през строга процедура на проучване при назначаването им.

Основни задачи на бюрата:

- предоставяне на допълнителна информация по сигнали и съгласуване на мерките, свързани със сигналите, подадени в Шенгенската информационна система (ШИС);
- обработка на данните за лица и вещи в съответствие с член 95—100 от Конвенцията за прилагане на Шенгенското споразумение чрез координиране на предстоящите действия, предаване на допълнителна информация и анализ на резултатите, получени от търсенето в информационната система;
- предоставяне на международна правна взаимопомощ, съгласно посоченото в член 39 и 46 от Шенгенската конвенция (полицейско сътрудничество в борбата срещу престъпността и работата по криминални дела);
- помощ за съдебните органи във връзка с екстрадирането и репатрирането на заподозрени лица от шенгенски държави по въздуха;
- предоставяне, след законосъобразни проверки с достъп до данни за субекта, на информация за данните, съхранявани в ШИС и в националните полицейски бази данни, в съответствие с разпоредбите за защита на личните данни;
- изготвяне на указания за законосъобразна работа с ШИС, предназначени за подчинените органи и служби, организиране на курсове за обучение и участие в операции с голям ефект;
- помощ за новите държави-членки на ЕС при изграждане на националните звена SIRENE;

В заключение може да се каже, че инструментите за противодействие срещу престъпността, предлагани от Конвенцията за прилагане на споразумението от Шенген, са ефективни в борбата срещу транснационалната организирана престъпност и спомагат за ползотворното развитие и модернизацията на държавите-членки на Шенгенското пространство.

Ето и регулираните в Шенгенската конвенция правни инструменти за полицейско сътрудничество:

- **Сътрудничество при поискване** — член 39 от Шенгенската конвенция определя правната рамка за тясно и бързо сътрудничество. Полицейските органи на държавите-членки могат взаимно да си съдействат в рамките на строго определени срокове за предотвратяването и разкриването на престъпления. Сътрудничеството е обвързващо в рамките на установените в националното законодателство граници. Исканията за съдействие и отговорите на тези искания се обменят между централните органи във всяка държава-членка, отговарящи за международното полицейско

сътрудничество. В изключително спешни случаи обаче националните полицейски служби могат да контактуват пряко. Сътрудничеството включва обмен на данни, търсене в бази данни и полицейски регистри, както и обикновени справки. Предоставената от замолената държава-членка писмена информация може да се използва като доказателство в наказателно преследване с предварителното съгласие на съдебните органи на замолената държава-членка. В пограничните райони обхватът на това сътрудничество често е разширен по силата на двустранни споразумения.

- **Обмен на информация без предварително поискване** — член 46 от Шенгенската конвенция дава на полицейските органи правото да обменят информация с друга държава-членка по собствена инициатива с цел предотвратяване на престъпления или при заплахи срещу обществения ред.
- **Презгранично наблюдение** — в член 40 от Шенгенската конвенция се казва, че полицейските служители имат право да продължат операцията за наблюдение, която е започнала на тяхна територия, и на територията на друга държава-членка, при условие че са получили предварително разрешение от държавата, на чиято територия се провежда наблюдението. При обичайни обстоятелства замолената държава отказва или дава разрешение, което може да е придружено от условия за начина на провеждане на наблюдението. Наблюдение по спешност може да се осъществява само когато поради извънредно спешни причини е било невъзможно да се поиска предварително разрешение. Обикновено това са случаи, когато наблюдаван субект неочаквано пресече границата на друга държава-членка, когато разследваното престъпление е толкова тежко, че продължаването на операцията е оправдано и обстоятелствата около наблюдението се изясняват на толкова късен етап, че искането за съдействие не може да бъде удовлетворено, дори ако бъде предадено незабавно на органа на замолената държава. В тези случаи органът на замолената държава трябва да бъде уведомен веднага след пресичането на границата. Искането за съдействие трябва да се подаде незабавно, а наблюдението трябва да се преустанови или по искане на замолената държава, или — когато липсва разрешение от замолената държава — в рамките на пет часа след пресичането на границата. След пресичането на границата служителите са длъжни да спазват националното законодателство на страната, в която действат. Разрешава се носенето на служебно оръжие, освен ако замолената държава не възрази изрично.
- **Преследване по гореща следа** — член 41 от Шенгенската конвенция разрешава на полицейските служители, които в своята страна преследват лице, което е заловено на местопрестъплението и е извършило или е участвало в извършването на тежко престъпление, да продължат преследването на територията на друга държава-членка без предварително разрешение. Условието е, че е невъзможно да се уведомят компетентните органи на другата държава преди влизането на нейна територия или че въпросните органи не могат да се явят своевременно на място, за да продължат преследването. Служителите, които извършват преследването, трябва да могат да бъдат лесно идентифицирани или по тяхната униформа, или чрез оборудване на колите. На служителите се забранява

влизането в частни домове или места без обществен достъп. Употребата на полицейски огнестрелни оръжия е ограничена до случаите на самозащита. Всяка държава-членка може да определи в декларация дали има ограничения във времето или пространството за служителите, които извършват преследването.

Борбата срещу престъпността е предизвикателство, изискващо наличие на точна и изчерпателна стратегия, комбинира със силата на закона и ясно изразения му императивен характер. Системи като ШИС и SIRENE подобряват разпознавателните технологии и модернизират формите на обмен на информация и трансграничното полицейско и съдебно сътрудничество.

CONVENTION IMPLEMENTING THE SCHENGEN AGREEMENT OF 14 JUNE 1985 – INSTRUMENTS FOR COUNTERACTING CRIMINALITY

SUMMARY

The article is divided into 4 parts, as follows:

1. The Schengen Agreement

This part contains general information on the place and time of signing of the Agreement and a detailed history of its development through increasing the number of Member-States of the Schengen Agreement. A short commentary on the prospective future Member-States of the Agreement is provided.

2. The co-operation on the base of the Schengen Agreement

A short description of the Schengen Agreement's principles, of the use of its regulation and of the positive results from it, is made. The measures and the new methods which facilitate international police and judicial co-operation in the fight against organised transbordering crime are reviewed.

3. Schengen Information System (SIS)

This part provides a detailed description of the operation of the system, as well as historical information and other interesting facts related to the SIS.

4. Supplementary Information Request at the National Entry (SIRENE)

The author analyses the activity of the national SIRENE desks and the new legal instruments for police co-operation under the Convention Implementing the Schengen Agreement.

**КОНВЕНЦИЯ ЗА ПРИЛАГАНЕ
НА СПОРАЗУМЕНИЕТО ОТ ШЕНГЕН**

от 14 юни 1985 година

между правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенното премахване на контрола по техните общи граници

КРАЛСТВО БЕЛГИЯ, ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ,
ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА, ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ

И КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ, наричани по-долу „договарящите страни“,

КАТО СЕ ПОЗОВАВАТ на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г.
за постепенно премахване на контрола по общите граници,

РЕШЕНИ да изпълнят волята, изразена с посоченото споразумение, за постигане премахването на контрола по общите граници при движението на хора и улесняването на транспорта и движението на стоки през тези граници,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД, че Договорът за създаване на Европейската общност, допълнен с Единния европейски акт, предвижда вътрешният пазар да обхваща пространство без вътрешни граници,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД, че целта, която преследват договарящите страни, съвпада с тази цел, без да се засягат мерките, които следва да бъдат предприети за прилагане на разпоредбите на Договора,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД, че изпълнението на тази воля изисква поредица подходящи мерки и тясно сътрудничество между договарящите страни,

СЕ СПОРАЗУМЯХА:

ДЯЛ I

ОПРЕДЕЛЕНИЯ

Член 1

По смисъла на настоящата конвенция:

Вътрешни граници: означава общите сухопътни граници на договарящите страни, както и техните летища за вътрешни полети и морските им пристанища, които се използват изключително за редовни транспортни превози от или към други пристанища на територията на договарящите страни, без прекачване на пристанища извън тези територии.

Външни граници: означава сухопътните и морските граници, както и летищата и морските пристанища на договарящите страни, доколкото те не представляват вътрешни граници.

Вътрешен полет: означава всеки полет, изключително от или към територията на договарящите страни, без кацане на територията на трета държава.

Трета държава: означава всяка държава, различна от договарящите страни.

Чужд гражданин: означава всяко лице, което не е гражданин на държава-членка на Европейската общност.

Чужд гражданин, за който е подаден сигнал за целите на отказ за влизане: означава всеки чужд гражданин, за който е подаден сигнал в Шенгенската информационна система в съответствие с член 96 като лице, на което не трябва да се разрешава влизане.

Гранично-пропускателен пункт: означава всеки пункт за преминаване на границата, който е разрешен от компетентните органи за преминаване на външните граници.

Граничен контрол: означава граничен контрол във връзка с намерение за пресичане на границата независимо от какви съображения.

Превозвач: означава всяко физическо или юридическо лице, което професионално се занимава с превоз на пътници с въздушен, морски или сухопътен транспорт.

Разрешение за пребиваване: означава всяко разрешение, издавано от договаряща страна и което дава право на пребиваване на нейна територия, независимо от неговия характер. В определението не се включва временното разрешение за престой на територията на договаряща страна, с цел разглеждане на молба за предоставяне на убежище или молба за разрешение за пребиваване.

Молба за предоставяне на убежище: означава всяка молба, която е представена в писмен, устен или друг вид от чужд гражданин на външната граница или на територията на договаряща страна, с цел да получаване статут на бежанец съгласно Женевската конвенция от 28 юли 1951 г. за статута на бежанците, изменена с Протокола от Ню Йорк от 31 януари 1967 г., и в качеството си на такъв да се ползва от право на пребиваване.

Лице, търсещо убежище: означава всеки чужд гражданин, който е подал молба за предоставяне на убежище по смисъла на настоящата конвенция, ако по молбата все още няма окончателно решение.

Разглеждане на молба за предоставяне на убежище: означава всички процедури по разглеждане, решаване и предприемане на мерки при прилагане на окончателните решения относно молба за предоставяне на убежище с изключение на определянето на договарящата страна, която да отговаря за разглеждане на молбата за предоставяне на убежище, по силата на разпоредбите на настоящата конвенция.

ДЯЛ II

ПРЕМАХВАНЕ НА КОНТРОЛА ПО ВЪТРЕШНИТЕ ГРАНИЦИ И ДВИЖЕНИЕ НА ХОРА

ГЛАВА 1

ПРЕМИНАВАНЕ НА ВЪТРЕШНИТЕ ГРАНИЦИ

Член 2

1. Вътрешните граници могат да се преминават навсякъде, без да се извършва проверка на лицата.

2. Когато обаче общественият ред или националната сигурност налагат това, договарящата страна може след консултации с останалите договарящи страни да вземе решение за ограничен период от време по вътрешните граници да се извършва национален граничен контрол, който е подходящ за определената ситуация. Ако общественият ред или националната сигурност налагат незабавно действие, то съответната договаряща страна предприема необходимите мерки и своевременно информира за това другите договарящи страни.

3. Премахването на проверката на лицата по вътрешните граници не нарушава разпоредбите на член 22, нито упражняването на полицейските правомощия от страна на съответните компетентни органи съгласно законодателството на всяка от договарящите страни, които се отнасят за цялата им територия, нито засяга задълженията за притежаване, носене и представяне на предвидените в тяхното законодателство лични документи и разрешителни.

4. *Проверка на стоките се извършва съгласно приложимите разпоредби от настоящата конвенция.*

ГЛАВА 2**ПРЕМИНАВАНЕ НА ВЪНШНИТЕ ГРАНИЦИ***Член 3*

1. По принцип външните граници могат да се преминават само на гранично-пропускателни пунктове, и то в рамките на определеното работно време. По-подробни разпоредби, както и изключенията и условията за малък граничен трафик, и правилата, които се прилагат към особените категории морски трафик, като например корабоплаване с развлекателна цел или крайбрежен риболов, се установяват от изпълнителния комитет.

2. Договарящите страни се задължават да въведат санкции за незаконното преминаване на външните граници извън гранично-пропускателните пунктове и извън определеното работно време.

Член 4

1. Договарящите страни гарантират, че от 1993 г. пътниците на полети от трети държави, които се прекачват на вътрешни полети, подлежат предварително, още при влизането, на проверка на лицата, както и на проверка на ръчния багаж в летището на кацане на външния полет. Пътниците по вътрешните линии, които се прекачват за полети към трети държави, подлежат на проверка при заминаване заедно с ръчния им багаж на летището на заминаване по външна линия.

2. Договарящите страни предприемат необходимите мерки проверките да се извършват съгласно разпоредбите на параграф 1.

3. Разпоредбите от параграфи 1 и 2 не се отнасят за проверката на регистрираните багажи; този контрол се извършва съответно на летището на крайната цел на пътуване или на летището на първоначално заминаване.

4. До датата, предвидена в параграф 1, летищата се считат чрез дерогация на определението за вътрешни граници, за външни граници при вътрешните полети.

Член 5

1. Разрешава се влизането на чужд гражданин на територията на договарящите страни за престой не повече от три месеца, който отговаря на следните условия:

а) притежава определения от изпълнителния комитет валиден документ или документи, които му дават право да премине границата;

б) притежава валидна виза, ако такава се изисква;

в) при необходимост представя документи, които обосновават целта и условията на възнамерявания престой и това, че разполага с достатъчно средства за издръжка както за срока на възнамерявания престой, така и за завръщането си в държавата на произход или за транзита към трета държава, в която е гарантирано неговото приемане, или че е в състояние законно да придобие тези средства;

г) не е регистриран като лице, за което е подаден сигнал за целите на отказ за влизане;

д) не се счита за лице, което може да бъде заплаха за обществения ред, националната сигурност или международните отношения на някоя от договарящите страни.

2. Трябва да бъде отказвано влизане на територията на договарящите страни на чужд гражданин, който не отговаря на всички тези условия, освен ако определена договаряща страна не счете за необходимо да извърши дерогация от този принцип по хуманитарни съображения или по съображения, които са свързани с националния интерес, или поради международни задължения. В този случай приемането се ограничава до територията на съответната договаряща страна, която е длъжна да предупреди за това другите договарящи страни.

Тези правила не са пречка за прилагането на специалните разпоредби относно правото на убежище, нито на разпоредбите от член 18.

3. Транзитно преминаване се разрешава на чужд гражданин, който има разрешение за пребиваване или виза за повторно влизане, които са издадени от договарящите страни, или по целесъобразност притежава и двата документа, освен ако името му не е включено в националния списък за сигнали в договарящата страна, чиято външна граница лицето се стреми да премине.

Член 6

1. Презграничното движение по външните граници подлежи на контрол от страна на компетентните органи. Контролът се извършва за териториите на договарящите страни на единни принципи в рамките на националните правомощия и националното законодателство, като се отчита интересът на всички договарящи страни.

2. Единните принципи по параграф 1 са следните:

а) проверката на лицата включва не само проверка на пътните документи и останалите условия за влизане, пребиваване, работа и излизане, но и разследване и предотвратяване на заплаха за националната сигурност и обществения ред на договарящите страни. Тази проверка засяга и превозните средства, и вещите, които се притежават от лицата при преминаване на границата. Тя се извършва от

всяка от договарящите страни в съответствие със законодателството ѝ, по-специално, когато се включва претърсване;

б) всички лица подлежат най-малкото на проверка, чрез която да се установява тяхната самоличност на основата на представени или показване на пътните им документи;

в) при влизане чуждите граждани подлежат на цялостна проверка по смисъла на буква а);

г) на излизане се извършват проверки съгласно изискванията и в интерес на всички договарящи страни в съответствие със закона за чуждите граждани и за целите на разследването и предотвратяването на заплахата за националната сигурност и обществения ред на договарящите страни. Този контрол се извършва във всички случаи по отношение на чужденци от трети държави;

д) ако такъв контрол не може да бъде осъществен поради определени обстоятелства, необходимо е да се установят приоритети. В тази връзка контролът за движение при влизане има по принцип приоритет пред контрола при излизане.

3. Компетентните органи използват мобилни формирования за упражняване на наблюдение по външните граници между гранично-пропускателните пунктове; същото се прилага и за гранично-пропускателните пунктове в часовете извън тяхното нормално работно време. Този контрол се извършва по начин, който да не предизвиква лицата да избягват проверката на контролно-пропускателните пунктове. Процедурите по наблюдение се определят по целесъобразност от изпълнителния комитет.

4. Договарящите страни се задължават да разположат достатъчен брой квалифицирани служители за извършване на проверките и наблюдението по външните граници.

5. Осъществява се еднаква степен на контрол по външните граници.

Член 7

Договарящите страни си предоставят помощ и поддържат тясно и постоянно сътрудничество за ефективното упражняване на контрола и наблюдението. Те пристъпват по-специално към обмен на всякаква важна и от практическо значение информация с изключение на лични данни, освен ако не е предвидено друго в настоящата конвенция. Доколкото е възможно, те уеднаквяват инструкциите на службите, които отговарят за извършване на проверките, и уеднаквяват първоначалното и по-нататъшното обучение на персонала на пунктовете за извършване на проверки. Това сътрудничество може да се осъществява и под формата на обмен на служители за връзка.

Член 8

Изпълнителният комитет взема необходимите решения относно правилата за прилагане на контрола и наблюдението на границите.

ГЛАВА 3

ВИЗИ

Раздел 1

Краткосрочни визи

Член 9

1. Договарящите страни се задължават да приемат обща политика по движението на хора, и по-специално на визовия режим. За тази цел те си съдействат взаимно. Договарящите страни се задължават да търсят общо съгласие за продължаване на хармонизацията на своите визови политики.

2. По отношение на трети държави, чиито граждани подлежат на общ визов режим с всички договарящи страни към момента на подписването на настоящата конвенция или след подписването ѝ, този визов режим може да бъде променен само с общо съгласие между всички договарящи страни. Една договаряща страна може да дерогира в изключителни случаи общия визов режим по отношение на трета държава, когато наложителни причини, свързани с националната политика, изискват спешно решаване. Тя е длъжна предварително да се консултира с другите договарящи страни и при вземането на решение да отчете техните интереси, както и последиците от своето решение.

Член 10

1. Въвежда се единна виза, която е валидна за всички договарящи страни. Тази виза, чийто срок на валидност се урежда в член 11, може да се издава за максимален престой от три месеца.

2. До въвеждането на такава виза договарящите страни признават съответно своите национални визи, при условие че тяхното издаване става на основата на общи условия и критерии в рамките на прилаганите в настоящата глава разпоредби.

3. Чрез дерогация от разпоредбите на параграф 1 и параграф 2 всяка договаряща страна си запазва правото да ограничи териториалната валидност на визата в зависимост от определените общи условия в прилаганите в настоящата глава разпоредби.

Член 11

1. Визата по член 10 може да бъде:

а) пътническа виза, която важи за едно и повече влизания, като продължителността на непрекъснатия престой или на общия престой от последователни посещения не надхвърля три месеца в рамките на едно шестмесечие, считано от датата на първото влизане;

б) транзитна виза, която дава право на притежателя ѝ да премине транзитно един, два и в изключителни случаи повече пъти през териториите на договарящите страни, с цел да стигне до територията на трета държава, като продължителността на транзитното преминаване не може да надхвърля пет дни.

2. Разпоредбите на параграф 1 не изключват възможността по време на разглеждания шестмесечен период някоя договаряща страна да издаде при необходимост нова виза, чиято валидност да се ограничи до нейната територия.

Член 12

1. Единната виза по член 10, параграф 1 се издава от дипломатическите и консулските представителства на договарящите страни и при необходимост от представителства на договарящите страни, които са посочени в член 17.

2. Договаряща страна, която отговаря за издаване на такава виза, е обикновено държавата на главната цел на пътуване. Ако тя не може да бъде определена, издаването на визата е по принцип в правомощията на дипломатическата или консулската служба на договарящата страна, на чиято територия се извършва първото влизане.

3. Изпълнителният комитет уточнява условията за прилагане, и по-специално критериите за определяне на главната цел на пътуване.

Член 13

1. Не се поставя виза в пътен документ, ако той е с изтекъл срок.

2. Срокът на валидност на пътния документ трябва да надхвърля срока на визата, като се има предвид отсрочване на нейното използване. Той трябва да дава възможност на чуждия гражданин да се завърне в своята страна на произход или да влезе в трета страна.

Член 14

1. Не може да се постави виза в пътен документ, ако той не важи за никоя от договарящите страни. Ако този пътен документ важи само за една или няколко

ко договарящи страни, поставената виза се ограничава до тази или тези договарящи страни.

2. Ако пътният документ не се признава за валиден в една или няколко договарящи страни, визата може да се издаде под формата на разрешение, което замества визата.

Член 15

По принцип визите по член 10 могат да бъдат издавани, само ако чуждият гражданин отговаря на условията за влизане, които са определени в член 5, параграф 1, букви а), в), г) и д).

Член 16

Ако дадена договаряща страна счете за необходимо да дерогира, поради едно от изброените в член 5, параграф 2 основания, принципа, който е определен в член 15, като издаде виза на чужд гражданин, който не отговаря на всички условия за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, валидността на визата се ограничава до територията на тази договаряща страна и тя е длъжна да предупреди за това другите договарящи страни.

Член 17

1. Изпълнителният комитет установява общите правила за разглеждане на молбите за визи, следи за тяхното правилно прилагане и ги актуализира в съответствие с новите ситуации и обстоятелства.

2. Изпълнителният комитет уточнява освен това случаите, при които издаването на виза подлежи на консултации с централен орган на договарящата страна, към която е отправено искането за виза, и при необходимост – с централни органи на другите договарящи страни.

3. Изпълнителният комитет взема и необходимите решения относно:

- а) пътните документи, на които може да се поставя виза;
- б) органите, които издават визи;
- в) условията за издаване на визи на границата;
- г) формата, съдържанието и срока на валидност на визите и таксите за тяхното издаване;
- д) условията за удължаване или отказ на визите, посочени в букви в) и г), при отчитане интересите на всички договарящи страни;

е) условията на териториално ограничение на валидността на визите;

ж) принципите на изготвяне на общ списък на чуждите граждани, които са регистрирани като лица, на които не се разрешава влизане, без да се накърнява член 96.

Раздел 2

Дългосрочни визи

Член 18

Визите за престой над три месеца са национални визи, които се издават от една от договарящите страни съгласно нейното национално законодателство. Такава виза дава възможност на притежателя ѝ да премине транзитно през територията на другите договарящи страни с цел да влезе на територията на договарящата страна, която е издала визата, освен в случаите, когато не отговаря на условията за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, букви а), г) и д), или ако фигурира в националния списък на сигнали в договарящата страна, през чиято територия той желае да премине транзитно.

ГЛАВА 4

УСЛОВИЯ ЗА ДВИЖЕНИЕ НА ЧУЖДЕНЦИ

Член 19

1. Чуждите граждани, които притежават единна виза и които са влезли редовно на територията на една от договарящите страни, могат да се движат свободно на територията на всички договарящи страни за срока на валидност на визата, при условие че отговарят на условията за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, букви а), в), г) и д).

2. До въвеждането на единната виза чуждите граждани, които притежават виза, издадена от една от договарящите страни, които влизат редовно на територията на една от тях, могат да се движат свободно на територията на всички договарящи страни за срока на валидност на визата, но максимум три месеца, считано от датата на първото влизане, при условие че отговарят на условията за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, букви а), в), г) и д).

3. Параграфи 1 и 2 не се прилагат за визи, чиято валидност е териториално ограничена съгласно разпоредбите на глава 3 от настоящия дял.

4. Разпоредбите на настоящия член се прилагат, без да се засягат разпоредбите на член 22.

Член 20

1. Чуждите граждани, за които няма изискване за притежаване на виза, могат свободно да се движат на територията на договарящите страни за период до три месеца в рамките на шест месеца, считано от датата на първото влизане, при условие че отговарят на условията за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, букви а), в), г) и д).

2. Разпоредбите на член 1 не препятстват всяка от договарящите страни при изключителни обстоятелства или при прилагане на двустранно споразумение, сключено преди влизането в сила на настоящата конвенция, да продължат престоя на чуждия гражданин на тяхна територия за повече от три месеца.

3. Този член се прилага, без да се засягат разпоредбите на член 22.

Член 21

1. Чуждите граждани, които притежават валидно разрешение за пребиваване, издадено от една от договарящите страни, могат на основание на това разрешение и на пътните си документи, когато и двата са в срок на валидност, да се движат свободно до три месеца на територията на другите договарящи страни, при условие че отговарят на условията за влизане, които са посочени в член 5, параграф 1, букви а), в), г) и д) и не са включени в националния списък на сигнали на съответната договаряща страна.

2. Параграф 1 се прилага и за чуждите граждани, които притежават временни разрешения за пребиваване, издавани от една от договарящите страни, и пътен документ, издаден от тази договаряща страна.

3. Договарящите страни изпращат на изпълнителния комитет списък на образци от издаваните от тях пътни документи, разрешения за пребиваване или временни разрешения за пребиваване по смисъла на настоящия член.

4. Разпоредбите на настоящия член се прилагат, без да се засягат разпоредбите на член 22.

Член 22

1. Чуждите граждани, които са влезли редовно на територията на някоя от договарящите страни, са задължени да се регистрират в съответствие с условията, които са определени от всяка договаряща страна, при компетентните органи на договарящата страна, на чиято територия влизат. Тази чужденци могат да се регистрират при влизане или в срок от три работни дни след влизането на територията на договарящата страна.

2. Чуждите граждани, които пребивават на територията на една от договарящите страни и преминават на територията на друга договаряща страна, са задължени да извършат регистрацията по параграф 1.

3. Всяка договаряща страна урежда изключенията от разпоредбите на параграфи 1 и 2 и ги съобщава на изпълнителния комитет.

Член 23

1. В случай че чуждият гражданин не отговаря или повече не отговаря на посочените условия за краткосрочен престой, които важат за територията на една от договарящите страни, обикновено той е длъжен незабавно да напусне територията на договарящата страна.

2. В случай че чуждият гражданин притежава валидно разрешение за пребиваване или валидно временно разрешение за пребиваване, издадени от друга договаряща страна, той е длъжен незабавно да отиде на територията на тази договаряща страна.

3. В случай че такъв чужд гражданин не напусне доброволно или се предполага, че няма да напусне доброволно, или незабавното му напускане се налага от съображения, които са свързани с националната сигурност или обществения ред, чужденецът трябва да бъде експулсиран от територията на договарящата страна, на чиято територия е бил задържан, при условията, предвидени в националното законодателство на тази договаряща страна. Ако прилагането на това законодателство не позволява експулсиране, съответната договаряща страна може да разреши на заинтересованите лица пребиваване на своя територия.

4. Експулсирането може да се извърши от територията на тази страна към неговата страна на произход или към всяка друга държава, в която е възможно да бъде приет, като се прилагат съответните спогодби за реадмисия, които са сключени с договарящите страни.

5. Разпоредбите на параграф 4 не са пречка за прилагане на националните разпоредби относно правото на убежище, нито са пречка за прилагане на Женевската конвенция за статута на бежанците от 28 юли 1951 г., изменена с Нюйоркския протокол от 31 януари 1967 г., нито са пречка за прилагане на разпоредбите от параграф 2 от настоящия член и разпоредбите на член 33, параграф 1 от настоящата конвенция.

Член 24

При условие че не бъдат определени от изпълнителния комитет съответните критерии и уредени практическите условия, договарящите страни компенсират помежду си финансовите несъответствия, които могат да възникнат при задължението по член 23 за експулсиране, ако това експулсиране не се извършва за сметка на чуждия гражданин.

ГЛАВА 5

РАЗРЕШЕНИЕ ЗА ПРЕБИВАВАНЕ И РЕГИСТРАЦИЯ НА ЛИЦА, НА КОИТО НЕ СЕ РАЗРЕШАВА ВЛИЗАНЕ

Член 25

1. Когато една договаряща страна предвижда издаване на разрешение за пребиваване на чужд гражданин, за който е подаден сигнал за целите на отказ за влизане, тя предварително се консултира с договарящата страна, която го е регистрирала, и отчита нейните интереси; разрешението за пребиваване се издава само когато има сериозни основания, а именно такива от хуманитарен характер или произтичащи от международни задължения.

Ако разрешението за пребиваване бъде издадено, договарящата страна, която е подала сигнала, оттегля сигнала, но въпреки това може да регистрира този чужд гражданин в националния си списък на сигнали.

2. Когато се установи, че срещу чужд гражданин, който притежава валидно разрешение за пребиваване, издадено от една договаряща страна, е подаден сигнал за целите на отказ за влизане, договарящата страна, подала сигнала, се консултира с договарящата страна, която е издала разрешението за пребиваване, с цел да се определи дали са налице достатъчно основания за оттегляне на разрешението за пребиваване.

Ако не бъде оттеглено разрешението за пребиваване, договарящата страна, която е подала сигнала, отменя сигнала, но въпреки това може да регистрира този чужд гражданин в националния си списък на сигнали.

ГЛАВА 6

СЪПРОВОЖДАЩИ МЕРКИ

Член 26

1. Договарящите страни се задължават като предмет на задълженията, които произтичат от присъединяването им към Женевската конвенция от 28 юли 1951 г. за статута на бежанците, изменена с Нюйоркския протокол от 31 януари 1967 г., да въведат в своите национални законодателства следните правила:

а) ако на чужд гражданин е отказано право на влизане на територията на една от договарящите страни, превозвачът, който го е превозил до външната граница чрез въздушен, морски и сухоземен транспорт, е длъжен да го върне незабавно за своя сметка. При искане от страна на граничните органи превозвачът е длъжен да върне чуждия гражданин в третата държава, от която е бил превозен до третата държава, издала пътния документ, с който той пътува, или в друга трета държава, в която те са сигурни, че ще бъде приет;

б) превозвачът е длъжен да предприеме всички необходими мерки, за да гарантира, че чужд гражданин, който е превозван с въздушен или морски транспорт, притежава пътни документи, които се изискват за влизане на територията на съответната договаряща страна.

2. Договарящите страни предприемат мерки в съответствие със задълженията, които произтичат от присъединяването им към Женевската конвенция за статута на бежанците от 28 юли 1951 г., изменена с Нюйоркския протокол от 31 януари 1967 г., и при спазване на тяхното конституционно право, да установят санкции за превозвачите, които превозват с въздушен или морски транспорт чужди граждани, непритежаващи необходимите пътни документи, от трета държава към територии на договарящите страни.

3. Разпоредбите на параграф 1, буква б) и параграф 2 се прилагат също така към международните автобусни превозвачи на групи от лица по сухопътен маршрут, като се изключи граничният трафик.

Член 27

1. Договарящите страни се задължават да въведат съответни санкции за всяко лице, което оказва помощ или се опитва да окаже помощ с цел финансово облагодетелстване, да помогне на чужд гражданин да проникне или да пребивава на територията на договаряща страна в нарушение на законодателството за влизане или пребиваване на чужди граждани на тази договаряща страна.

2. Ако някоя договаряща страна има информация за посочените в параграф 1 факти, които представляват закононарушения спрямо друга договаряща страна, тя информира последната за това.

3. Договарящата страна, която моли друга договаряща страна да преследва по съдебен ред, поради това, че е нарушено нейното законодателство чрез посочените в параграф 1 дейности, трябва да конкретизира нарушените законови разпоредби чрез официален доклад или удостоверение от компетентните органи.

ГЛАВА 7

КОМПЕТЕНТНОСТ ЗА РАЗГЛЕЖДАНЕ НА МОЛБИ ЗА УБЕЖИЩЕ

Член 28

Договарящите страни препотвърждават своите задължения по Женевската конвенция за статута на бежанците от 28 юли 1951 г., изменена с Нюйоркския протокол от 31 януари 1967 г., без географски ограничения на приложното поле на тези инструменти, както и своите задължения да сътрудничат с Върховния комисариат за бежанците на Организацията на обединените нации при прилагане на тези инструменти.

Член 29

1. Договарящите страни се задължават да разглеждат всяка молба за убежище от чужд гражданин, която е подадена на териториите на всяка от тях.

2. Това задължение не обвързва договарящата страна да разрешава на всички лица, търсещи убежище, да влизат или да останат на нейна територия.

Всяка договаряща страна запазва правото си да откаже влизане или да експулсира към трета държава лице, търсещо убежище, на основание на своите национални разпоредби и в съответствие с международните си задължения.

3. Независимо коя е договарящата страна, към която чуждият гражданин отправя молбата си за убежище, само една договаряща страна отговаря за разглеждането на тази молба. Тя се определя според критериите, които са посочени в член 30.

4. Въпреки разпоредбите на параграф 3 всяка договаряща страна запазва своето право от специални съображения, които са свързани по-специално с националното право, да разглежда молба за убежище, дори когато компетентността за това съгласно настоящата конвенция принадлежи на друга договаряща страна.

Член 30

1. Договарящата страна, която отговаря за разглеждането на молбата за убежище, се определя, както следва:

а) ако договаряща страна е издала на кандидата за убежище независимо какъв вид виза или разрешение за пребиваване, тя е компетентна за разглеждане на молбата. Ако визата е издадена на основание разрешението на друга договаряща страна, договарящата страна, която е дала разрешението, е компетентна за разглеждането на молбата;

б) ако няколко договарящи страни са издали на търсещия убежище независимо какъв вид виза или разрешение за пребиваване, компетентна за разглеждане на молбата е тази договаряща страна, която е издала най-дългосрочната виза;

в) до напускането на територията на договарящите страни компетентността по букви а) и б) остава, даже ако срокът на визата, независимо от нейния вид, или разрешението за пребиваване са изтекли. Ако търсещият убежище е напуснал териториите на договарящите страни след издаване на виза или на разрешение за пребиваване, тези документи обосновават компетентността по букви а) и б), освен ако междувременно срокът им не е изтекъл съгласно национални разпоредби.

г) ако договарящите страни освободят търсещия убежище от изискването за виза, договарящата страна, през чиито външни граници търсещият убежище е

влязъл на територията на договарящите страни, е компетентна за разглеждане на молбата.

Докато все още не е завършила хармонизацията на визовите политики и когато търсецният убежище е освободен от изискването за виза само от някои от договарящите страни, договарящата страна, през чиито външни граници е влязъл на територията на договарящите страни на основание, че не подлежи на визов режим, е компетентна за разглеждането на молбите при условията на разпоредбите от букви а), б) и в).

Когато молбата за убежище е подадена до договаряща страна, която е издала транзитна виза на търсецния убежище, независимо дали той е преминал или не паспортна проверка, и транзитната виза е издадена, след като държавата, през която се извършва транзитно преминаване, се е убедила от консулските или дипломатическите представителства на договарящата страна, която е крайна цел на пътуване, в това, че търсецният убежище отговаря на условията за влизане в тази договаряща страна, договарящата страна, която е крайна цел на пътуване на търсецния убежище, е компетентна за разглеждане на молбата му за убежище.

д) когато търсецният убежище е влязъл на териториите на договарящите страни, без да притежава някой от определените от изпълнителния комитет документ или документи, които са необходими за преминаване на границата, договарящата страна, през чиито външна граница търсецният убежище е влязъл на територията на договарящите страни, е компетентна за разглеждане на молбата.

е) когато чужд гражданин, чиято молба за убежище е в процедура на разглеждане от дадена договаряща страна, подаде нова молба, договарящата страна, която е компетентна за разглеждането ѝ, е тази, в която е в ход с разглеждането на първата подадена молба.

ж) когато чужд гражданин, по чиято предходна молба за убежище има окончателно решение от една от договарящите страни, подаде нова молба, договарящата страна, която е компетентна за разглеждането ѝ, е тази, която е разглеждала предходната молба, при условие че кандидатът не е напуснал територията на договарящите страни.

2. Когато договаряща държава се е задължила да разгледа молба за убежище по силата на член 29, параграф 4, договарящата страна, която е компетентна за разглеждането на молбата за убежище по силата на параграф 1 от настоящия член, се освобождава от тези свои задължения.

3. Ако съгласно критериите, които са определени в параграфи 1 и 2, не може да се посочи договарящата страна, която да отговаря за разглеждането на молба за убежище, договарящата страна, която е компетентна, е тази, пред която е подадена молбата.

Член 31

1. Договарящите страни се стремят да определят по най-бързия възможен начин коя от тях отговаря за разглеждането на молба за убежище.

2. В случай че молба за убежище е подадена до договарящата страна, която не компетентна по член 30 за разглеждане на молбата от чужденец, който пребивава на нейната територия, тази договаряща страна може да поиска от компетентната за разглеждането на молбата договаряща страна да поеме разглеждането на молба за убежище на това лице.

3. Компетентната договаряща страна е задължена да разгледа молбата по параграф 2, ако тази молба е посочен в параграф 2, при условие че тази молба се направи в шестмесечен срок от подаването на молбата за убежище. Ако молбата не се направи в този срок, договарящата страна, пред която е подадена молбата за убежище, е компетентна за разглеждането на молбата.

Член 32

Разглеждането на молбата за убежище се извършва съгласно националния закон на компетентната договаряща страна.

Член 33

1. Ако търсещият убежище се намира незаконно на територията на друга договаряща страна по време на процедурата, компетентната договаряща страна приема обратно търсещия убежище.

2. Параграф 1 не се прилага, в случай че другата договаряща страна е издала на търсещия убежище разрешение за пребиваване с валидност повече от една година. В този случай компетентността за разглеждането на молбата се прехвърля на другата договаряща страна.

Член 34

1. Компетентната договаряща страна е задължена да върне обратно чужденец, чиято молба за убежище е окончателно отхвърлена и който е преминал на територията на друга договаряща страна, без да има разрешение за пребиваване в нея.

2. Параграф 1 не се прилага, когато компетентната договаряща страна е експулсирала чужденеца от териториите на договарящите страни.

Член 35

1. Договарящата страна, която е предоставила на чужд гражданин статут на бежанец и му дава право да пребивава на нейна територия, е длъжна да поеме, при условие че заинтересованите лица са съгласни, отговорността за разглеждане на молбата за убежище на член от семейството му.

2. Член на семейството по смисъла на параграф 1 е съпруг/а или дете на бежанеца, ако е на възраст под 18 години и не е встъпило в брак, или ако бежанецът е на възраст под 18 години и не е встъпил в брак – неговите баща и майка.

Член 36

Всяка договаряща страна, която е компетентна за разглеждането на молба за убежище, има право по хуманитарни съображения, които се основават на семейни или културни причини, да поиска от друга договаряща страна да поеме компетентност, при условие че търсещият убежище е пожелал това. Договарящата страна, към която е отправена тази молба, преценява дали да я удовлетвори.

Член 37

1. Компетентните органи на договарящите страни при първа възможност се информират взаимно:

а) за нови правила или мерки, които са предприети в областта на правото на убежище или на разглеждането на молби за убежище, веднага след тяхното влизане в сила;

б) за статистически данни относно месечния брой на пристигащите лица, които търсят убежище, като се посочва главно от кои държави идват те, както и последвалите решения по молбите за убежище, когато има такива;

в) за появата или значителното нарастване при определени категории лица, търсещи убежище, и всякаква налична информация по този въпрос;

г) за основни решения в областта на правото на убежище.

2. Договарящите страни гарантират освен това тясно сътрудничество при събирането на информация относно положението в страните на произход на търсещите убежище с цел съвместна оценка.

3. Всяко указание, което е дадено от договаряща страна относно поверителното разглеждане на информацията, която тя съобщава, трябва да се спазва от другите договарящи страни.

Член 38

1. Всяка договаряща страна предава на друга договаряща страна изискваните от нея данни, с които тя разполага, за търсеция убежище, които са необходими за целите на:

- определяне на договарящата страна, която е компетентна за разглеждането на молбата за убежище;
- разглеждане на молбата за убежище;
- изпълнение на задълженията, които произтичат от настоящата глава.

2. Тези данни могат да се отнасят единствено до:

а) самоличност (име и фамилия, предишни имена, прякори или псевдоними, дата и място на раждане, настоящо гражданство и предходни гражданства на търсеция убежище и при необходимост на членовете на неговото семейство);

б) документи за самоличност и пътни документи (номер, срок на валидност, дати на издаване, орган, издал документа, място на издаване и т.н.);

в) други необходими данни за установяване самоличността на кандидата;

г) местожителства и маршрути на пътуване;

д) разрешителни за пребиваване и визи, които са издадени от договаряща страна;

е) място на подаване на молбата на търсеция убежище;

ж) при необходимост, датата на подаване на предишна молба за убежище, датата на подаване на настоящата молба, достигнатия процесуален стадий, взетото решение.

3. Освен това една договаряща страна може да изиска от друга договаряща страна да ѝ предостави посочените от търсеция убежище основания в подкрепа на неговата молба и при необходимост основанията за взетото решение относно търсеция убежище. Договаряща страна, към която е отправена молбата, преценява дали може да даде ход на тази молба. При всички случаи предаването на тези сведения зависи от декларираното съгласие на търсеция убежище.

4. Информацията се обменя по молба на някоя от договарящите страни и обменът може да се извърши единствено между определените от всяка договаряща страна органи, като предварително се информира изпълнителният комитет.

5. Предадената информация може да се използва само за предвидените в параграф 1 цели. Такава информация може да бъде предадена на органи и на съдилища, които са отговорни за:

– определяне на компетентната за разглеждане на молбата за убежище договаряща страна;

– разглеждане на молбата за убежище;

– прилагане на задълженията, които произтичат от настоящата глава.

6. Договарящата страна, която предава данните, гарантира за тяхната точност и актуалност.

Ако се окаже, че договаряща страна е предоставила неточни данни или данни, които не следва да бъдат предавани, получаващите договарящи страни се информират незабавно за това. Те са длъжни да поправят тази информация или да я унищожат.

7. Търсещите убежище имат право да получат при поискване предадената информация, която се отнася до тях, докогато тя е на разположение.

Ако те установят, че тази информация е неточна или не е следвало да бъде предоставяна, те имат право да изискват нейното поправяне или унищожаване. Поправки се извършват при условията на параграф 6.

8. Всяка засегната договаряща страна документира предаването и получаването на личните данни.

9. Предоставените данни се съхраняват за срок, който не надхвърля необходимия период за целите, за които е обменена. Договарящата страна преценява своевременно необходимостта от тяхното съхранение.

10. При всички случаи предоставената по този начин информация се ползва най-малко от същата защита, която е предвидена за подобна информация от законодателството на получаващата договаряща страна.

11. Ако информацията не се обработва автоматизирано, а по друг начин, всяка договаряща страна предприема необходимите мерки да гарантира спазването на настоящия член чрез ефективен контрол. Ако договаряща страна разполага с орган от типа на посочените в параграф 12, тя може да възложи контрола на този орган.

12. Ако една или няколко договарящи страни желаят да компютризират обработката на всички или на част от данните по параграфи 2 и 3, тази компютризация се разрешава само при условие, че съответните договарящи страни са приели законодателство, което се прилага към тази обработка, като се прилагат

принципите на Конвенцията на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматична обработка на лични данни и ако са поверили на съответния национален орган независимия контрол на обработката и използването на данни, които са предавани съгласно настоящата конвенция.

ДЯЛ III

ПОЛИЦИЯ И СИГУРНОСТ

ГЛАВА 1

ПОЛИЦЕЙСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Член 39

1. Договарящите страни предприемат мерки, за да гарантират, че техните полицейски органи при спазване на националното законодателство и в рамките на своите правомощия взаимно си съдействат за целите на предотвратяването и разкриването на престъпления, доколкото националното им законодателство не предвижда молбата да е отправена до съдебните органи, както и молбата или нейното изпълнение не включва прилагането на принудителни мерки от страна на замолената договаряща страна. Когато полицейските органи, към които е отправена молбата, нямат правомощия за изпълнението ѝ, те я препращат на съответните компетентни органи.

2. Предоставената от замолената договаряща страна съгласно параграф 1 писмена информация, не може да се използва от молещата договаряща страна като доказателство в наказателен процес освен със съгласието на компетентните съдебни органи на замолената договаряща държава.

3. Молбите за съдействие по параграф 1 и отговорите на тези молби могат да се обменят между централните органи на всяка договаряща страна, които отговарят за международното полицейско сътрудничество. Когато молбата не може да се отправи своевременно по посочения по-горе начин, тя се адресира от полицейските органи на молещата договаряща страна пряко до компетентните органи на замолената страна и те могат да ѝ отговорят директно. В тези случаи молещият полицейски орган при първа възможност информира компетентния централен орган, който отговаря за международното полицейско сътрудничество на замолената договаряща страна, че молбата е отправена директно.

4. Сътрудничеството в пограничните райони може да се урежда чрез споразумения между компетентните министри на договарящите страни.

5. Разпоредбите на настоящия член не са пречка за по-подробни двустранни настоящи и бъдещи споразумения между договарящи страни с обща граница. Договарящите страни се информират взаимно за такива споразумения.

Член 40

1. Служители на една от договарящите страни, които в рамките на наказателно разследване извършват наблюдение в своята страна на лице, за което се предполага, че е участвало в престъпление, и за което се предвижда екстрадиция, имат право да продължат наблюдението и на територията на друга договаряща страна, ако тя е разрешила презграничното наблюдение на основание предварително представена молба за правна помощ. Съгласието може да е придружено от задължения.

При поискване наблюдението може да се повери на полицейски служители от договарящата страна, на територията на която се извършва наблюдението.

Молбата за правна помощ по алинея 1 трябва да се отправи до орган, който е посочен от всяка от договарящите страни и има правомощия да предостави или предаде исканото съгласие.

2. В случай че по изключително спешни причини не е било поискано предварително разрешение от другата договаряща страна, служителите, които извършват наблюдението, имат право да продължат и отвъд границата наблюдението на лицето, за което се предполага, че е извършило престъпления, които са изброени в списъка в параграф 7, но при следните условия:

а) определеният съгласно параграф 5 компетентен орган на договарящата страна, на чиято територия продължава наблюдението, трябва да бъде нотифициран незабавно по време на наблюдението, че границата е била пресечена;

б) незабавно се подаде молба за правна помощ по параграф 1, придружена с мотиви, които обосновават пресичането на границата без предварително разрешение.

Наблюдението се преустановява от момента, в който договарящата страна, на чиято територия се извършва наблюдението, поиска това след нотификацията по буква а) или подаване на молбата, посочена в буква б), или когато пет часа след пресичането на границата не е получено разрешение.

3. Наблюдението по параграфи 1 и 2 може да се осъществи само при следните общи условия:

а) служителите, които извършват наблюдението, са длъжни да спазват разпоредбите на настоящия член и законите на договарящата страна, на чиято територия осъществяват дейността си. Те са задължени да се подчиняват на инструкциите на местните компетентни органи;

б) освен при условията на параграф 2, по време на наблюдението служителите носят документ, който удостоверява, че е дадено съответното разрешение;

в) служителите, които извършват наблюдението, трябва да са в състояние във всеки един момент да докажат, че действат в качеството си на официален орган;

г) служителите, които извършват наблюдението, могат да внесат своето служебно оръжие за времето на наблюдение, освен ако няма изрично противоположно решение от замолената договарящата страна; неговото използване се забранява, освен в случаите на законна самоотбрана;

д) забранено е влизането в дома и на места, които не са общодостъпни;

е) служителите, които извършват наблюдението, нямат право да задържат лицето, което е под наблюдение;

ж) всяка операция се представя в доклад до органите на договарящата страна, на чиято територия е осъществена; може да се изиска и личното явяване на служителите, които извършват наблюдението;

з) когато това се изисква от органите на държавата, на чиято територия се извършва наблюдението, органите на договарящата страна, чиито служители извършват наблюдението, допринасят за разследването след операцията, в която са участвали, включително и при съдебните процедури.

4. Служителите по параграфи 1 и 2 са:

– за Кралство Белгия: служителите на съдебната полиция към прокуратурата (*police judiciaire près les Parquets*), на жандармерията (*gendarmerie*) и на общинската полиция (*police communale*), както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митническите агенти, относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Федерална република Германия: служители на федералната и на провинциалните полиции (*Polizeien des Bundes und der Länder*), както и единствено за трафика на наркотични и психотропни вещества и трафика на оръжие, служители на митническите следствени служби (*Zollfahndungsdienst*) в качеството им на мощни служители към прокуратурата;

– за Френската република: офицери и служители на съдебна полиция към националната полиция и на националната жандармерия (*gendarmerie*), както и, при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти относно правомощията им, свързани с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Великото херцогство Люксембург: служители на жандармерията (gendarmerie) и на полицията, както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти, относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Кралство Нидерландия: служители на националната полиция (Rijkspolitie) и на общинската полиция (Gemeentepolitie), както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества, служители на данъчните служби за разкриване и разследване на злоупотреби с вносни мита и акцизи.

5. Органите по параграфи 1 и 2 са:

– за Кралство Белгия: Върховният комисариат на съдебната полиция (Commissariat général de la Police judiciaire);

– за Федерална република Германия: Федералната криминална полиция (Bundeskriminalamt);

– за Френската република: Централна дирекция на съдебната полиция (Direction centrale de la Police judiciaire),

– за Великото херцогство Люксембург: Главният прокурор на държавата (Procureur général d'Etat)

– за Кралство Нидерландия: Главният прокурор (Landelijk Officier van Justitie), който отговаря за презграничното наблюдение.

6. На двустранна основа договарящите страни могат да разширят приложното поле на настоящия член и да приемат допълнителни мерки в изпълнение на настоящия член.

7. Наблюдението по параграф 2 се извършва само за следните престъпления:

– предумишлено убийство;

– убийство;

– изнасилване;

– палеж;

- фалшифициране на пари;
- квалифицирани кражба с взлом, грабеж и вещно укривателство;
- изнудване;
- отвличане и вземане на заложници;
- трафик на хора;
- незаконен трафик на наркотични и психотропни вещества;
- нарушаване на законовите разпоредби в областта на оръжията и експлозивите;
- умишлено унищожаване чрез взривяване;
- незаконен превоз на токсични и опасни вещества.

Член 41

1. Служителите на една от договарящите страни, които в своята държава преследват лице, което е заловено на местопрестъплението и е извършило или е участвало в извършването на някое от престъпленията по параграф 4, имат право да продължат без предварително разрешение преследването на територията на друга договаряща страна, когато поради спешни обстоятелства не е възможно компетентните органи на другата договаряща страна да бъдат предварително нотифицирани за влизането на нейна територия по един от начините, които са предвидени в член 44, или когато тези компетентни органи не са успели да се явят своевременно на място, за да продължат преследването.

Същото важи и за случаите, когато преследваното лице е избягало от предварителен арест или по време на излежаване на присъда с лишаване от свобода.

Служителите, които извършват преследването, се обръщат към компетентните органи на договарящата страна, на чиято територия се извършва преследването, най-късно в момента на преминаване на границата. Преследването се прекратява, когато договарящата страна, на чиято територия то се извършва, поиска това. По молба на служителите, които извършват преследването, местните компетентни органи задържат преследваното лице с цел установяване на самоличността му или арестуването му.

2. Преследването по гореща следа се извършва по един от следните начини, определени в декларацията от параграф 9:

а) служителите, които извършват преследването, нямат право да задържат преследваното лице;

б) когато не е отправено искане за прекратяване на преследването и местните компетентни органи не съумеят да се намесят своевременно, служителите, които извършват преследването, могат да задържат преследваното лице до установяване на неговата самоличност или арестуването му от органите на договарящата страна, на територията на която се извършва преследването.

3. Преследването по гореща следа се извършва съгласно параграфи 1 и 2 по един от следните начини, които се определят с декларацията по параграф 9:

а) районът или периодът от време след прекосяването на границата се определят в декларацията;

б) няма ограничение във времето и пространството.

4. В декларацията по параграф 9 договарящите страни определят закононарушенията по параграф 1 в съответствие с едно от следните условия:

а) Следните престъпления:

- предумишлено убийство;
- убийство;
- изнасилване;
- палеж;
- фалшифициране на пари;
- квалифицирани кражба с взлом, грабеж и вещно укривателство;
- изнудване;
- отвличане и вземане на заложници;
- трафик на хора;
- незаконен трафик на наркотични и психотропни вещества;
- нарушаване на законовите разпоредби в областта на оръжията и експлозивите;
- умишлено унищожаване чрез взривяване;

- незаконен превоз на токсични и опасни вещества;
- бягство от мястото на катастрофа с жертви и тежко ранени.

б) Престъпления, които са основание за екстрадиция.

5. Преследването по гореща следа може да се извършва само при следните общи условия:

а) служителите, които извършват преследването по гореща следа, трябва да спазват разпоредбите на настоящия член и законите на договарящата страна, на чиято територия действат; те са длъжни да се подчиняват на инструкциите на местните компетентни органи;

б) преследването се извършва единствено през сухопътните граници;

в) влизането в частни домове или на места без обществен достъп се забранява;

г) служителите, които извършват преследването, лесно могат да бъдат идентифицирани или по тяхната униформа, или чрез отличителна лента, било чрез оборудване на колите; забранено е използването на цивилно облекло, комбинирано с използването на немаркирани превозни средства; служителите, които извършват преследването, трябва във всеки един момент да са в състояние да докажат, че действат в качеството си на официални власти;

д) служителите, които извършват преследването, могат да носят служебно оръжие; неговото използване се забранява с изключение на случаите на законна самоотбрана;

е) преследваното лице, което е задържано в съответствие с параграф 2, буква б), за целите на явяването му пред компетентните органи може единствено да бъде претърсено; белезници могат да се използват при прехвърляне на задържания; личните вещи на лицето могат да бъдат иззети;

ж) след всяка операция по параграфи 1, 2 и 3 служителите, които извършват преследването, се явяват пред местните компетентни органи на договарящата страна, на чиято територия се осъществява преследването, и докладват за фактите и обстоятелствата по случая; по молба на тези органи тези служители са длъжни да останат на разположение до достатъчно пълното изясняване на обстоятелствата по тяхната акция; това условие се прилага дори и когато преследването не е довело до арест на преследваното лице;

з) органите на договарящата страна, чиито служители извършват преследването, предоставят на органите на договарящата страна, на чиято територия се из-

вършва преследването, помощ при следствените действия, последващи операцията, включително и при съдебни процедури.

6. Лице, което е арестувано от местните компетентни органи вследствие на акция по параграф 2, може независимо от своето гражданство да бъде задържано за разпит. По аналогия се прилагат съответните разпоредби на националното законодателство.

Когато лицето не е гражданин на договарящата страна, на чиято територия е арестувано, то бива освободено най-късно шест часа след ареста, като не се броят часовете между полунощ и девет часа сутринта, освен в случаите, когато местните компетентни органи са получили предварително искане за временен арест с цел екстрадиция, независимо от нейната форма.

7. Служителите по параграфи 1–6 са:

– за Кралство Белгия: служителите на съдебната полиция към прокуратурата (*police judiciaire pres les Parquets*), на жандармерията (*gendarmerie*) и на общинската полиция (*police communale*), както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митническите агенти относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Федерална република Германия: служители на федералната и на провинциалната полиция (*Polizeien des Bundes und der Länder*) както и единствено за трафика на наркотични и психотропни вещества и трафика на оръжие служители на митническите следствени служби (*Zollfahndungsdienst*) в качеството им на помощни служители към прокуратурата;

– за Френската република: офицери и служители на съдебна полиция към националната полиция и на националната жандармерия (*gendarmerie*), както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти относно правомощията им, свързани с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Великото херцогство Люксембург: служители на жандармерията (*gendarmerie*) и на полицията, както и при условията, определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозивни и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества;

– за Кралство Нидерландия: служители на националната полиция (*Rijkspolitie*) и на общинската полиция (*Gemeentepolitie*), както и при условията,

определени в съответните двустранни споразумения, които са посочени в параграф 6, митнически агенти относно правомощията им във връзка с незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества, трафика на оръжие и експлозиви и незаконното транспортиране на токсични и опасни вещества, служители на данъчните служби за разкриване и разследване на злоупотреби с вносни мита и акцизи.

8. По отношение на съответните договарящи страни настоящият член не засяга член 27 от Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменена с протокол от 11 май 1974 г.

9. В момента на подписване на настоящата конвенция всяка договаряща страна прави декларация, в която определя на основание разпоредбите от параграфи 2, 3 и 4 условията за извършване на преследване по гореща следа на нейна територия спрямо всяка договаряща страна, с която тя има общи граници.

Всяка договаряща страна може във всеки момент да замени своята декларация с друга, при условие че тя не ограничава обхвата на предходната.

Всяка декларация се прави след консултации с всяка договаряща страна, за която се отнася тази декларация, с оглед постигане на еквивалентни правила от двете страни на вътрешните граници.

10. Договарящите страни могат да разширят на двустранна основа приложното поле на параграф 1 и да приемат допълнителни разпоредби при прилагане на настоящия член.

Член 42

По време на операциите по член 40 и член 41 служителите, които действат на територията на друга договаряща страна, се приемат като служителите на тази договаряща страна по отношение на закононарушения, на които биха могли да станат жертва или които биха могли да извършат.

Член 43

1. Когато служители на договаряща страна съгласно член 40 и член 41 от настоящата конвенция осъществяват операция на територията на друга договаряща страна, първата договаряща страна отговаря за щети, причинени от служителите ѝ при изпълнение на тяхната дейност съгласно законодателството на договарящата страна, на чиято територия се осъществява операцията.

2. Договарящата страна, на чиято територия са причинени щетите по параграф 1, възстановява тези щети при условията, които се прилагат за щети, които са причинени от нейните собствени служители.

3. Договаряща страна, чиито служители са причинили щети на някого на територията на друга договаряща страна, обезщетява цялостно последната със сумите, които тя е изплатила на жертвите или на техни правоприменици.

4. Без да се засяга упражняването на тези права по отношение на трети лица и с изключение на параграф 3, всяка договаряща страна се отказва за случаите по параграф 1 от иск за обезщетение на понесените от нея щети, които са причинени от друга договаряща страна.

Член 44

1. Съгласно приложимите в случая международни договори и като се отчитат местните обстоятелства и технически възможности, договарящите страни създават, по-специално в крайграничните райони телефонни, радио-, телексни и други преки комуникационни линии с цел улесняване на полицейското и митническо сътрудничество, а именно за своевременно предаване на информация в рамките на презгранично наблюдение или преследване по гореща следа.

2. Извън тези краткосрочни мерки те отчитат по-специално следните възможности:

а) обмен на оборудване и изпращане на служители за свръзка, които са оборудвани със съответната радиокомуникационна техника;

б) разширяване на честотния обхват, които се използва в пограничните райони;

в) създаване на общи връзки на полицейските и митническите служби, които действат в същите райони;

г) координиране на програмите им за покупка на комуникационна техника с цел инсталиране на стандартизирани и съвместими комуникационни системи.

Член 45

1. Договарящите страни се задължават да предприемат необходимите мерки, за да гарантират, че:

а) управителите на заведения за настаняване или техни служители действат в посока на това настаняването чужденци, включително и граждани на други договарящи страни, както и на други държави-членки на Европейската общност, с изключение на съпрузи или малолетни, които ги придружават, или членовете на туристически групи, да попълват и подписват лично регистрационните си бланки и да установяват самоличността им чрез представяне на валиден документ за самоличност;

б) така попълнените регистрационни бланки се съхраняват от компетентните органи или им се предоставят, доколкото тези органи сметат това за необходимо за предотвратяване на опасности, наказателно преследване или изясняване обстоятелствата при безследно изчезнали лица или жертви на произшествие, освен в случаите, когато националното законодателство предвижда друго.

2. Разпоредбите на параграф 1 се прилагат *mutatis mutandis* за лица, които отседат на места, които са предоставени от професионални наемодатели, и по-специално в палатки, каравани или кораби.

Член 46

1. В изключителни случаи всяка договаряща страна може в съответствие с националното си законодателство и без изрично да ѝ бъде поискано, да предоставя на съответната договаряща страна всяка информация, която може да се окаже важна за нея, с цел оказване на помощ в борбата с бъдещи престъпления или при предотвратяване на престъпления, или при заплахи срещу обществения ред и сигурност.

2. Обменът на информация се извършва посредством назначен централен орган, без да се засягат правилата на сътрудничество в пограничните райони, които са посочени в член 39, параграф 4. В изключително спешни случаи обменът на информация по смисъла на настоящия член може да стане пряко между съответните полицейски органи, освен ако съществуват други национални разпоредби. Централният орган се предупреждава своевременно за това.

Член 47

1. Договарящите страни могат да сключват двустранни споразумения, които да дават възможност командироването за определен или неопределен срок на служители за връзка от една договаряща държава към полицейските служби на друга договаряща страна.

2. Командироването на служители за връзка за определен или неопределен срок от време има за цел напредване и ускоряване на сътрудничеството между договарящите страни, а именно чрез предоставяне на помощ:

а) под формата на обмен на информация за целите на борбата срещу престъпността, както чрез превенция, така и със законови мерки;

б) съдействие при полицейско и съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси;

в) при изпълнение на задачите от органите, които отговарят за наблюдението по външните граници.

3. Служителите за връзка имат задача да консултират или да оказват помощ. Те нямат правомощия за самостоятелно изпълнение на полицейски мерки. Те предоставят информация и изпълняват своите задачи в рамките на инструкциите, които са им дадени от договарящата страна, чиито граждани са, и от договарящата страна, в която са командироваани. Те редовно докладват на началника на полицейската служба, в която са командироваани.

4. Договарящите страни могат да постигнат съгласие в рамките на двустранни или многостранни споразумения служителите за връзка на една договаряща страна, които са командироваани в трети държава, да представляват интересите на една или повече други договарящи страни. По силата на тези споразумения командировааните служители за връзка предоставят информация на други договарящи страни по изрична молба или по собствена инициатива и извършват своите задачи за сметка на тези страни в рамките на своите правомощия. Договарящите страни се информират взаимно относно намеренията си по отношение на командироваане на служители за връзка в трети държави.

ГЛАВА 2

ВЗАИМОПОМОЩ ПО НАКАЗАТЕЛНОПРАВНИ ВЪПРОСИ

Член 48

1. Разпоредбите на настоящата глава са предназначени да допълнят Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 20 април 1959 г., както и в областта на взаимоотношенията между договарящите страни, които са държави-членки на Икономическия съюз Бенелюкс, глава II от Договора за Икономическия съюз Бенелюкс относно екстрадицията и взаимопомощта по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с протокола от 11 май 1974 г., и да улеснят прилагането на посочените споразумения.

2. Параграф 1 не засяга приложението на по-обхватни разпоредби от двустранни споразумения, които са в сила между договарящите страни.

Член 49

Правна помощ се предоставя и:

а) при производства за деяния, които са наказуеми по националното законодателство на една от двете или и на двете договарящи страни като правонарушения, преследвани от административни органи, решението на които може да доведе до производство пред съд, който е компетентен по наказателни дела;

б) при дела за обезщетяване за неправомерно преследване или присъда;

в) при дела за помилване;

г) при граждански дела, свързани с наказателни дела, докато наказателният съд не се е произнесъл с присъда;

д) при връчване на съдебни документи, които се отнасят до изпълнение на присъда или обезпечителна мярка, налагане на глоба или покриване на разходи по дело;

е) при мерките, които са свързани с отлагане на произнасянето или на влизането в сила на присъда или на обезпечителна мярка, при освобождаване под гаранция или при спиране или прекъсване на изпълнението на присъда или обезпечителна мярка.

Член 50

1. Договарящите страни са задължени да си предоставят съгласно конвенцията и договора, които са посочени в член 48, взаимопомощ по нарушения на законовите и подзаконовите разпоредби в областта на акцизите, данък добавена стойност и митата. Под митнически разпоредби са разбират нормите, които са изброени в член 2 от Конвенцията от 7 септември 1967 г. между Белгия, Федерална република Германия, Франция, Италия, Люксембург и Нидерландия, за взаимопомощта между митническите администрации, както и член 2 от Регламент (ЕИО) № 1468/81 на Съвета от 19 май 1981 г.

2. Молбите, които се отнасят до взаимопомощ по злоупотреба с акцизи, не могат да бъдат отхвърляни на основание, че замолената договаряща страна не налага акцизи на посочените в молбата стоки.

3. Молещата договаряща страна няма право да предава или използва информация или доказателствени материали, които са получени от замолената договаряща страна за разследване, съдебно преследване или съдебна процедура, които са различни от тези, които са посочени в молбата, без да е получила предварителното съгласие на замолената договаряща страна.

4. Взаимопомощта по настоящия член може да бъде отказана, когато сумата по недоизплатени или пропуснати задължения не надхвърля 25 000 ECU или стойността на изнесените или внесени без разрешение стоки не надхвърля 100 000 ECU, освен в случаите, когато поради обстоятелствата или самоличността на обвиняемия, нарушението се счита за особено тежко от молещата договаряща страна.

5. Разпоредбите на настоящия член се прилагат и когато поисканата взаимопомощ е за деяния, които се наказват единствено с глоба, наложена от административни органи, а молбата за взаимопомощ е подадена от съдебен орган.

Член 51

Договарящите страни изпълняват съдебни поръчки по разследването или залавянето само при следните условия:

а) деянието, което е станало причина за съдебна поръчка, според законите и на двете договарящи страни е престъпление, което се наказва с лишаване от свобода или с мярка за задържане за срок не по-малко от шест месеца, или се наказва според законите на една от договарящите страни с равностойна санкция, а според законодателството на другата договаряща страна са правонарушения, които се преследват от административни органи, решението на които може да доведе до производство пред съд, който е компетентен по наказателни дела;

б) изпълнението съдебната поръчка съответства на законите на замолената договаряща страна.

Член 52

1. Всяка договаряща страна може да изпраща пряко по пощата съдебни документи на лица, които се намират на територията на друга договаряща страна. Договарящите страни предоставят на изпълнителния комитет списък на документите, които могат да се изпращат по този начин.

2. Когато има основания да се счита, че получателят не разбира езика, на който е изготвен документът, този документ или най-малко важните части от него трябва да се преведат на един от езиците на договарящата страна, на територията на която се намира получателят. Ако органът, който изпраща документа, знае, че получателят владее само друг език, документът или поне важните пасажки от него се превеждат на този език.

3. Експертът или свидетелят, който не се е отзовал на призовка, изпратена по пощата, дори и ако тази призовка съдържа изрично разпореждане, не се санкционира и не подлежи на принудителна мярка, ако се появи по-късно доброволно на територията на молещата държава и не бъде отново редовно призован. Органът, който изпраща призовката по пощата, следи тя да не съдържа предупреждение за наказание. Тази разпоредба не засяга член 34 от Договора за Бенелюкс относно екстрадицията и взаимопомощта по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с протокола от 11 май 1974 г.

4. Ако деянието, за което се отнася молбата за правна помощ, е наказуемо според законите на двете договарящи страни като правонарушение, преследвано от административни органи и решението на които може да доведе до производство пред съд, който е компетентен по наказателни дела, при изпращането на съдебни документи по пощата трябва по същество да се спазват разпоредбите на параграф 1.

5. Без да се засягат разпоредбите на параграф 1, изпращането на съдебни документи може да се извърши чрез съдебните органи на замолената договаряща страна, когато адресът на получателя не е известен и молещата договаряща страна изисква връчването на документа на лицето.

Член 53

1. Молбите за правна помощ могат да се отправят директно до съдебните органи и да им се отговаря по същия начин.

2. Параграф 1 не накърнява възможността за изпращането и отговорите по молбите между министерствата на правосъдието или чрез централните национални звена на Международната организация на криминалната полиция.

3. Молбите за временен трансфер или транзит на лица, които са във временен арест или задържане, или са обект на наказателна мярка за задържане, както и периодичният или еднократен обмен на данни по съдебното досие трябва да се осъществяват чрез министерствата на правосъдието.

4. По смисъла на Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 20 април 1959 г., когато става въпрос за Федерална република Германия, министерство на правосъдието се разбира федералният министър на правосъдието и министрите или сенаторите на правосъдието на федералните провинции (*Ländern*).

5. Събраната информация във връзка с дела за нарушаване на законодателството относно времето за шофиране и почивка съгласно член 21 от Европейската конвенция за взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 20 април 1959 г. или член 42 от Договора за Бенелюкс относно екстрадицията и взаимопомощта по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с протокола от 11 май 1974 г., може да се препрати от съдебните органи на молещата договаряща страна към съдебните органи на замолената договаряща страна.

ГЛАВА 3

ПРИЛАГАНЕ НА ПРИНЦИПА *NE BIS IN IDEM*

Член 54

Лице, което е осъдено в една договаряща страна, не може да бъде преследвано за същите деяния в друга договаряща страна при условие, че когато лицето е осъдено, санкцията е изпълнена или е в процес на изпълнение, или не може да се изпълни по силата на законите в договарящата страна, в която е произнесена.

Член 55

1. Към момента на ратифицирането, приемането или одобряването на настоящата конвенция договарящата страна има право да декларира, че не се обвързва с член 54 в един или няколко от следните случаи:

а) когато деянията, за които се отнася чуждестранната присъда, са били извършени изцяло или отчасти на нейна територия; в последния случай това изключение не се прилага за деяния, които са били извършени частично на територията на договарящата страна, в която е произнесена присъдата;

б) когато деянията, за които се отнася чуждестранната присъда, представляват престъпление срещу националната сигурност или срещу други също така основни интереси на тази договаряща страна;

в) когато деянията, за които се отнася чуждестранната присъда, са извършени от чиновник на тази договаряща страна в нарушение на служебните му задължения.

2. Договаряща страна, която е декларирала посоченото в параграф 1, буква б) изключение, уточнява и видовете престъпления, към които се прилага това изключение.

3. Във всеки един момент договаряща страна може да оттегли подобна декларация, която е направена за едно или няколко от посочените в параграф 1 изключения.

4. Изключенията, които са били предмет на декларацията по силата на параграф 1, не се прилагат, когато съответната договаряща страна е поискала за същите деяния съдебно преследване в друга договаряща страна или е приела екстрадицията на засегнатото лице.

Член 56

Ако лице с окончателна присъда в една договаряща страна стане обект на наказателно преследване за същите деяния в друга договаряща страна, всяко изтърпяно наказание или предварително задържане на територията на последната договаряща страна за същото деяние трябва да се приспадне от всяко ново наложено наказание. Доколкото националното законодателство позволява това, също така се налагат други санкции, различни от лишаване от свобода, които вече са изтърпени.

Член 57

1. Когато едно лице е осъдено за престъпление в една договаряща страна и компетентните органи на тази договаряща страна имат основание да считат, че об-

винението се отнася за същите деяния като тези, за които има окончателна присъда в друга договаряща страна, ако сметат за необходимо, тези органи изискват съответните сведения от компетентните органи на договарящата страна, на чиято територия е произнесена присъдата.

2. Изискваната информация се предава своевременно и се взема под внимание в хода на делото.

3. Към момента на ратифицирането, приемането или одобряването на настоящата конвенция всяка договаряща страна посочва органите, които имат правомощия да изискват и да получават информацията, която е предвидена в настоящия член.

Член 58

Предходните разпоредби не са пречка за прилагането на по-обхватни национални разпоредби относно действието на принципа *ne bis in idem* по отношение на чуждестранни съдебни решения.

ГЛАВА 4

ЕКСТРАДИЦИЯ

Член 59

1. Разпоредбите на настоящата глава имат за цел да допълнят Европейската конвенция за екстрадиция от 13 септември 1957 г., взаимоотношенията между договарящите страни, които са членове на Икономическия съюз Бенелюкс, глава I от Договора за Бенелюкс за екстрадиция и взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с протокола от 11 май 1974 г., и да улеснят прилагането на посочените споразумения.

2. Параграф 1 не засяга прилагането на по-обхватните разпоредби от двустранните споразумения, които са в сила между договарящите страни.

Член 60

В отношенията между две договарящи страни, от които едната не е страна по Европейската конвенция за екстрадиция от 13 септември 1957 г., се прилагат разпоредбите на посочената конвенция, като се отчитат направените резерви или декларации към момента на ратифицирането на настоящата конвенция, или за договарящите страни, които не са страни по конвенцията към момента на ратифицирането, одобряването или приемането на настоящата конвенция.

Член 61

Френската република се задължава да екстрадира по молба на една от договарящите страни лицата, които са преследвани за деяния, които са наказуеми съгласно френското законодателство, с наказание лишаване от свобода или предварителна мярка лишаване от свобода до минимум две години и по законите на другата договаряща страна с наказание лишаване от свобода или предварителна мярка за задържане с максимален срок не по-малко от една година.

Член 62

1. Относно прекратяването на давността единствено приложими са разпоредбите на молещата договаряща страна.

2. Предоставена от замолената договаряща страна амнистия не е пречка за екстрадиция с изключение на случаите, когато наказуемото деяние е от компетентността на тази договаряща страна.

3. Липсата на обвинителен акт или официално делегиране на компетентност, които разрешават преследването, които са необходими само съгласно законодателството на замолената договаряща страна, не засяга задължението за екстрадиция.

Член 63

Договарящите страни се задължават съгласно конвенцията и по член 59 от Договора да екстрадират помежду си лица, които са преследвани от съдебните органи на молещата договаряща страна за престъпленията по член 50, параграф 1 или са издирвани от нея за изпълнение на присъда или предварителна мярка, които са постановени за такова престъпление.

Член 64

Сигнал, въведен в Шенгенската информационна система съгласно член 95, има силата на молба за предварителен арест по смисъла на член 16 от Европейската конвенция за екстрадиция от 13 септември 1957 г. или на член 15 от Договора за Бенелюкс относно екстрадиция и взаимопомощ по наказателноправни въпроси от 27 юни 1962 г., изменен с протокола от 11 май 1974 г.

Член 65

1. Без да се засяга възможността за използване на дипломатически пътища, молбите за екстрадиция и транзит се подават от компетентното министерство на молещата договаряща страна до компетентното министерство на замолената договаряща страна.

2. Компетентните министерства са:

- за Кралство Белгия: Министерство на правосъдието,
- за Федерална република Германия: Федералното министерство на правосъдието и министрите и сенаторите на правосъдието на федералните провинции (*Ländern*);
- за Френската република: Министерството на външните работи;
- за Великото херцогство Люксембург: Министерството на правосъдието;
- за Кралство Нидерландия: Министерството на правосъдието.

Член 66

1. Когато екстрадицията на издирвано лице не е изрично забранена според законите на договарящата страна, до която е подадена молба, тази договаряща страна може да разреши екстрадицията, без да бъде образувано производство за екстрадиция, при условие че издирваното лице се съгласи чрез протокол, който се изготвя от член на съдебните органи след изслушването на лицето и след като лицето бъде информирано за правото си за образуване на производство по екстрадицията му. По време на изслушването издирваното лице може да ползва адвокат.

2. В случай на екстрадиция по параграф 1 издирваното лице, което изрично декларира, че се отказва от защитата, която му се полага според специалния принцип, няма право да анулира тази си декларация.

ГЛАВА 5

ПРЕХВЪРЛЯНЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА НАКАЗАТЕЛНИ ПРИСЪДИ

Член 67

Посочените по-долу разпоредби целят да допълнят Конвенцията на Съвета на Европа от 21 март 1983 г. за трансфер на осъдени лица между договарящите страни, които са страни по посочената конвенция.

Член 68

1. Договарящата страна, на чиято територия е наложено наказание лишаване от свобода или задържане с влязла в сила присъда на гражданин на друга договаряща страна, който чрез бягство в своята държава е осуетил изпълнението на това наказание или на заповедта за задържане, може да поиска от последната договаряща страна, ако избягалото лице се намира на нейна територия, тя да изпълни присъдата или заповедта за задържане.

2. Замолената договаряща страна може по молба на молещата договаряща страна преди пристигането на документите, които подкрепят молбата за изпълнение на наказанието или на заповедта за задържане, или на оставащата за изтърпяване част, да бъде приложено и преди да бъде взето решение по тази молба, да постави лицето под предварителен арест, за да гарантира неговото присъствие на територията на замолената договаряща страна.

Член 69

Прехвърлянето на изпълнението на присъдата по член 68 не се нуждае от съгласие на лицето, срещу което е произнесена присъдата или предварителната мярка. Останалите разпоредби на Конвенцията на Съвета на Европа за трансфер на осъдени лица от 21 март 1983 г. се прилагат *mutatis mutandis*.

ГЛАВА 6

НАРКОТИЧНИ ВЕЩЕСТВА

Член 70

1. Договарящите страни съставят постоянна работна група, която има задължение да разглежда общите въпроси, които са свързани с борбата с престъпленията в областта на наркотичните вещества и при необходимост да изготвя предложения за подобряване на практическите и техническите аспекти на сътрудничеството между договарящите страни. Работната група предоставя своите предложения на изпълнителния комитет.

2. Работната група по параграф 1, чиито членове се назначават от компетентните национални органи, включва представители на службите, които изпълняват полицейски и митнически функции.

Член 71

1. Договарящите страни се задължават по отношение на пряката или непряката продажба на наркотични и психотропни вещества от всякакъв вид, включително канабис, както и притежанието на такива вещества с цел продажба или износ в съответствие със съществуващите конвенции на Организацията на обединените нации*, да предприемат всички необходими мерки за предотвратяване и наказване на незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

2. Договарящите страни се задължават да предотвратяват и наказание чрез административни или наказателни производства на нелегалния износ на наркотич-

* Единна конвенция за наркотичните вещества от 1961 г., изменена с протокола от 1972 г. за изменение на Единната конвенция за наркотичните вещества от 1961 г.; Конвенция от 1971 г. за психотропните вещества; Конвенция на ООН от 20 декември 1988 г. за незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

ни и психотропни вещества, включително канабис, без да се накърняват съответните разпоредби на членове 74, 75 и 76.

3. С цел борба срещу незаконния внос на наркотични и психотропни вещества, включително канабис, договарящите страни засилват контрола на движението на хора и стоки, както и на превозни средства по външните граници. Тези мерки се уточняват от работната група по член 70. Тази работна група взема предвид, *inter alia*, предислоцирането на част от полицейския и митнически състав, освободен от контрола по вътрешните граници, както и използването на съвременни методи и на кучета за откриване на наркотици.

4. За да гарантират спазването на разпоредбите на настоящия член, договарящите страни осъществяват специално наблюдение на местата, за които се знае, че се използват за трафик на наркотици.

5. По отношение на борбата срещу незаконната употреба на наркотични и психотропни вещества от всякакъв вид, включително канабис, договарящите страни правят всичко възможно за предотвратяване и борба с отрицателния ефект от тази незаконна употреба. Всяка договаряща страна поема отговорност да предприеме мерки в такава насока.

Член 72

В съответствие със своите конституции и национални правни системи договарящите страни гарантират приемането на законови разпоредби за залавяне и конфискация на продукти от незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

Член 73

1. В съответствие със своите конституции и национални правни системи договарящите страни се задължават да вземат мерки за осигуряване на контролирани доставки при незаконния трафик на наркотични и психотропни вещества.

2. Решението за прибегване към контролирани доставки се взема за всеки отделен случай на основата на предварително разрешение от всяка от съответните договарящи страни.

3. Всяка договаряща страна отговаря за провеждането и контрола на операцията на своя територия и има право на намеса.

Член 74

Относно законната търговия с наркотични и психотропни вещества договарящите страни се съгласяват, че контролните действия, произтичащи от задълженията им съгласно конвенциите на ООН, посочени в член 71, които се извършват

на вътрешните граници, се пренасят, доколкото е възможно, във вътрешността на държавата.

Член 75

1. Относно пътниците, които пътуват към териториите на договарящите страни или на техните територии, тези лица имат право да пренасят упойващи и психотропни вещества с цел медикаментозно лечение, ако представят при всяка проверка удостоверение, издадено и заверено от компетентен орган на тяхната държава по местопребиваване.

2. Изпълнителният комитет установява формата и съдържанието на посоченото в параграф 1 удостоверение, издадено от някоя от договарящите страни, а именно данните за естеството и вида на продуктите и веществата, както и продължителността на пътуването.

3. Договарящите страни се информират взаимно чрез компетентните си органи, които отговарят за издаването и заверката на посоченото в параграф 2 удостоверение.

Член 76

1. Договарящите страни предприемат при необходимост и според тяхната медицинска, етична и практическа употреба съответните мерки за контрол на наркотичните и психотропните вещества, които на територията на една или няколко договарящи страни подлежат на по-строг контрол, отколкото на тяхната собствена територия, с цел да не изложат на риск ефективността на този контрол.

2. Параграф 1 се прилага и за вещества, които са често използвани за производството на наркотични и психотропни вещества.

3. Договарящите страни се информират взаимно за предприетите мерки за контрол на законната търговия по параграфи 1 и 2 на такива веществата.

4. Срещаните по този повод проблеми редовно се излагат пред изпълнителния комитет.

ГЛАВА 7

ОГНЕСТРЕЛНИ ОРЪЖИЯ И БОЕПРИПАСИ

Член 77

1. Договарящите страни се задължават да приведат в съответствие с разпоредбите на настоящата глава своите национални закони, подзаконови и административни разпоредби относно придобиване, притежаване, търговия и предаване на огнестрелни оръжия и боеприпаси.

2. Настоящата глава засяга придобиването, притежаването, търговията и предаването на огнестрелни оръжия и боеприпаси от физически и юридически лица. Тя не се отнася за доставки или придобиване и притежаване на огнестрелни оръжия и боеприпаси от централните и местни власти, въоръжените сили и полицията, нито за производство на огнестрелни оръжия и боеприпаси от публични предприятия.

Член 78

1. В рамките на настоящата глава огнестрелните оръжия се класифицират по следния начин:

- а) забранени огнестрелни оръжия;
- б) огнестрелни оръжия, които подлежат на разрешение;
- в) огнестрелни оръжия, които подлежат на деклариране.

2. Затварящият механизъм, магазинът и цевта на огнестрелното оръжие попадат под същите разпоредби, които се отнасят се до устройството, чиято съставна част представляват.

3. За целите на настоящата конвенция „къси огнестрелни оръжия“ означават огнестрелните оръжия, чиято дължина на цевта не надвишава 30 см или чиято цялостна дължина не е повече от 60 см; „дълги огнестрелни оръжия“ са всички други огнестрелни оръжия.

Член 79

1. Списъкът на забранените за употреба огнестрелни оръжия и боеприпаси включва следното:

- а) огнестрелни оръжия, които са използвани по правило за военни цели;
- б) автоматични огнестрелни оръжия дори когато не се използват за военни цели;
- в) огнестрелни оръжия, които наподобяват други предмети;
- г) боеприпаси с пронизващ, експлозивен или запалителен заряд, както и метателните съоръжения за тях;
- д) боеприпаси за пистолети и револвери с дум-дум куршуми или с кук връх, както и метателните съоръжения за тях.

2. В особени случаи е възможно компетентните органи да разрешат притежаването на огнестрелните оръжия и боеприпасите по параграф 1, ако това не застрашава обществения ред и сигурност.

Член 80

1. Списъкът на огнестрелните оръжия и боеприпаси, чието придобиване и притежание подлежат на разрешение, включва най-малко следните оръжия, ако употребата им не е забранена:

- а) къси полуавтоматични огнестрелни оръжия и винтовки;
- б) къси еднострелни оръжия с централно ударно възпроизвеждане на изстрел;
- в) къси еднострелни оръжия с периферно ударно възпроизвеждане на изстрел, чиято цялостна дължина не надхвърля 28 см;
- г) дълги полуавтоматични огнестрелни оръжия, на които магазинът и гнездото побират повече от три патрона;
- д) дълги винтовки и гладкоцевни пушки с дължина на цевта не повече от 60 см;
- е) полуавтоматични огнестрелни оръжия за граждански цели, които наподобяват военни оръжия с автоматичен механизъм.

2. Списъкът на огнестрелните оръжия и боеприпаси, които подлежат на разрешение, не включва:

- а) сигнално предупредителни оръжия, оръжия за разпръскване на сълзотворен газ, при условие че е гарантирана техническата невъзможност да се преправят с обикновени средства в оръжия, които са способни да изстрелват куршуми, и че при изстрелването на дразнеща субстанция не причиняват непоправими вреди на хората;
- б) дълги полуавтоматични огнестрелни оръжия, на които магазинът и гнездото не побират повече от три патрона преди презареждане, при условие че пълнителят им е невъзможно да се смени или е гарантирана техническата невъзможност да се преправят с обикновени средства в оръжия, чиито магазин и гнездо побират повече от три патрона.

Член 81

Списъкът на огнестрелните оръжия, които подлежат на деклариране, при условие че тези оръжия не са забранени за употреба и не подлежат на разрешение, включва:

- а) дълги винтовки;
- б) дълги еднострелни нарезни пушки;
- в) къси еднострелни оръжия с периферно ударно възпроизвеждане на изстрел, с цялостна дължина по-голяма от 28 см;
- г) оръжията, които изброени в член 80, параграф 2, буква б).

Член 82

Списъкът на посочените в членове 79, 80 и 81 оръжия не включва:

а) огнестрелни оръжия, чийто модел или дата на производство са отпреди 1 януари 1870 г. с някои изключения, при условие че не могат да стрелят с боеприпаси, които са предназначени за забранените за употреба или подлежащи на разрешение оръжия;

б) възпроизведени оръжия от групата, която е описана в буква а), при условие че не могат да се използват с патрони с метална обвивка;

в) огнестрелни оръжия, които са направени непригодни за употреба с всякакви боеприпаси в резултат на прилагането на гарантирани технологии, със заверка от официалните органи или призната от такъв официален орган.

Член 83

Разрешението по член 80 за придобиване и притежаване на огнестрелно оръжие се издава само на лице, което:

а) е навършило 18 години с изключение на използване на оръжието за ловни или спортни цели;

б) не страда от психически или физически заболявания, които го правят непригодно за придобиване или притежание на оръжие;

в) ако лицето не е осъждано за престъпление и няма основание да се смята, че лицето може да бъде заплаха за общественения ред и сигурност;

г) има посочени причина за издаване на разрешение за придобиване или притежание на оръжие.

Член 84

1. Декларирането на оръжията, които са изброени в член 81, се въвеждат в регистър, който се води от лицата, които са посочени в член 85.

2. Когато оръжието е предоставено от лице, което не фигурира в член 85, декларирането трябва да се изготви според условия, които се определят от всяка от договарящите страни.

3. Декларирането по настоящия член трябва да съдържа необходимите данни за установяване самоличността на притежателя и идентификация на оръжията, за които се отнася.

Член 85

1. Договарящите страни се задължават да наложат изискване за разрешение на производителите и на търговците на огнестрелни оръжия, които подлежат на разрешение, както и да поставят изискване за деклариране на производителите и на търговците на огнестрелни оръжия, които подлежат на деклариране. Разрешението за придобиване и притежаване на огнестрелни оръжия, които подлежат на разрешение, обхваща и огнестрелните оръжия, които подлежат на деклариране. Договарящите страни подлагат производителите и търговците на оръжия на проверки, с което се гарантира ефективен контрол.

2. Договарящите страни се задължават да приемат разпоредби, които да поставят минимално изискване всички оръжия да имат постоянна номерация, която да дава възможност за тяхната идентификация, както и да носят марката на производителя.

3. Договарящите страни предвиждат да задължат производителите и търговците да регистрират всички огнестрелни оръжия, които подлежат на разрешение и деклариране; регистрите трябва да позволяват бързо определяне на вида и произхода на огнестрелното оръжие и на лицата, които ги придобиват.

4. За огнестрелните оръжия, които подлежат на разрешение по член 79 и член 80, договарящите страни се задължават да приемат разпоредби, с които да гарантират, че серийният номер и марката на огнестрелното оръжие са въведени в издаденото на притежателя му разрешение.

Член 86

1. Договарящите страни се задължават да приемат разпоредби, които забраняват на законните притежатели на огнестрелни оръжия, които подлежат на разрешение или на деклариране, да преотстъпват тези оръжия на лица, които нямат разрешение за придобиване или удостоверение за деклариране на оръжието.

2. Договарящите страни могат да разрешат временно предоставяне на такива оръжия при определени от тях условия.

Член 87

1. Договарящите страни въвеждат в националното си законодателство разпоредби, които дават възможност за отнемане на разрешението, когато притежателят му не отговаря вече на условията за неговото издаване, които са предвидени в член 83.

2. Договарящите страни се задължават да предприемат подходящи мерки, които обхващат по-специално отнемането на огнестрелни оръжия и отнемането на разрешението, и да предвидят съответните санкции за нарушаване на законовите и подзаконовите разпоредби, които се прилагат към огнестрелните оръжия. Санкциите могат да предвиждат конфискация на огнестрелното оръжие.

Член 88

1. Лице, което притежава разрешение за придобиване на огнестрелно оръжие, не се нуждае от разрешение за закупуване на боеприпаси за това оръжие.

2. Придобиването на боеприпаси от лица, които нямат разрешение за придобиване на оръжие, подлежи на режима, на който подлежат оръжията, за които са предназначени боеприпасите. Разрешението може да се издаде само за един или за всички видове боеприпаси.

Член 89

Списъците на забранените за употреба огнестрелни оръжия, за подлежащите на разрешение и деклариране огнестрелни оръжия може да се изменя от изпълнителния комитет, като се отчитат техническото и икономическото развитие, както и националната сигурност.

Член 90

Договарящите страни могат да приемат по-строги закони и разпоредби за придобиване и притежаване на огнестрелни оръжия и боеприпаси.

Член 91

1. Договарящите страни се споразумяват на основание Европейската конвенция от 28 юни 1978 г. относно контрола върху придобиването и притежаването на огнестрелни оръжия от физически лица да установят в рамките на националните си законодателства обмен на информация относно придобиването на огнестрелни оръжия от лица – физически лица или търговци на оръжия – чието обичайно местопребиваване или установяване е на територията на друга договаряща страна. За търговец на оръжие на дребно се счита всяко лице, чиято професионална дейност се състои изцяло или отчасти от търговия на дребно на огнестрелни оръжия.

2. Обменът на информация представлява:

а) между две договарящи страни, които са ратифицирали конвенцията по параграф 1: информация за огнестрелните оръжия, които са посочени в допълнение 1, част А, параграф 1, букви от а) до з) от посочената конвенция;

б) между две договарящи страни, от които поне едната е ратифицирала конвенцията по параграф 1: информация за оръжията, за които във всяка от договарящите държави се прилага разрешителен режим или режим на деклариране.

3. Информацията относно придобиването на огнестрелни оръжия се съобщава незабавно и съдържа следните данни:

а) дата на придобиване и самоличност на притежателя, а именно:

– за физическо лице: фамилия, име, дата и място на раждане, адрес, номер на паспорт или лична карта, дата на издаването им и от кой орган са издадени, дали лицето е търговец на огнестрелно оръжие или не,

– за юридическо лице: име и предмет на дейност на фирмата, седалище на фирмата, фамилия и име, дата и място на раждане, адрес и номер на паспорта или личната карта на лицето, което представлява юридическото лице;

б) модел, фабричен номер, калибър и други характеристики на огнестрелното оръжие, както и серийният му номер.

4. Всяка договаряща страна определя националния орган, който има право да изпраща или получава посочените в параграфи 2 и 3 данни и своевременно да предоставя на останалите договарящи страни измененията, които се отнасят до определения орган.

5. Определеният орган от всяка договаряща страна може да предава информацията, която му е предоставена от местните компетентни полицейски органи и от граничните контролни органи, с цел предотвратяване и преследване на престъпления и нарушения.

ДЯЛ IV**ШЕНГЕНСКА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА****ГЛАВА 1****СЪЗДАВАНЕ НА ШЕНГЕНСКАТА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА***Член 92*

1. Договарящите страни създават и поддържат обща информационна система, наричана по-долу „Шенгенска информационна система“, която се състои от национална част във всяка от договарящите страни и технически информационен център. Чрез Шенгенската информационна система определените от договарящите страни органи чрез автоматизирана система на търсене разполагат с данни за регистрирани лица и вещи при гранични проверки и други полицейски или митнически проверки, които са извършени във вътрешността на договарящата страна съгласно националното законодателство, а във връзка със специфични категории опасности, които са посочени в член 96, за целите на издаване на визи или разрешителни за пребиваване и администрирането на законодателството за чужденци в рамките на прилагане на разпоредбите на настоящата конвенция по отношение на движението на хора.

2. Всяка договаряща страна за своя сметка и на своя отговорност създава и използва своята национална част от Шенгенската информационна система, чието съдържание за използване чрез техническия информационен център е съвместимо със съдържанието на националната част от системата на всяка от другите договарящи страни. За гарантиране на бързо и ефективно предаване на данни, както това е предвидено в параграф 3, всяка договаряща страна при създаването на своята национална част се съобразява със съвместно приетите от договарящите страни протоколи и процедури за функциониране на техническия информационен център. Данните, които се съдържат във всяка национална част, от системата са достъпни за извършване на автоматизирано запитване на територията на всяка договаряща страна. Не е възможно да се извикват данни от националните секции на другите договарящи страни.

3. Договарящите страни създават и поддържат за обща сметка и на обща отговорност техническия информационен център на Шенгенската информационна система. Френската република отговаря за техническия информационен център, който ще се е разположен в Страсбург. Техническият информационен център съдържа база данни, която чрез непрекъснатата връзка поддържа идентична информация в базите данни на националните части на системата. В тази база данни на техническия информационен център се съдържат сигнали за издирвани хора и вещи, доколкото те засягат всички договарящи страни. Базата данни на техническия информационен център не съдържа други данни извън посочените в настоящия параграф и в член 113, параграф 2.

ГЛАВА 2**ЕКСПЛОАТАЦИЯ И ИЗПОЛЗВАНЕ НА ШЕНГЕНСКАТА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА***Член 93*

В съответствие с разпоредбите на настоящата конвенция целта на Шенгенската информационна система е опазване на обществения ред и сигурност, включително националната сигурност, и прилагането на разпоредбите на настоящата конвенция за свободното движение на хора на територията на договарящите страни на основата на информацията, която се съобщава чрез тази система.

Член 94

1. Шенгенската информационна система съдържа само онези категории данни, които са предоставени от всяка от договарящите страни и са необходими за целите, които са посочени в членове от 95 до 100. Договарящата страна, която подава сигнала, решава дали важноста на конкретния случай дава основание за регистрация в Шенгенската информационна система.

2. Категориите данни са следните:

- а) лица, за които е подаден сигнал;
- б) данни за вещите, които са посочени в член 100, и за превозните средства, които са посочени в член 99.

3. Във връзка с лица информацията не може да е повече от посочените:

- а) фамилия и име, ако има прякор, той се отбелязва отделно;
- б) физически отличителни белези, които не се променят;
- в) първата буква от второто фамилно име;
- г) дата и място на раждане;
- д) пол;
- е) гражданство;
- ж) дали съответните лица са въоръжени;
- з) дали съответните лица си служат с насилие;
- и) причина за сигнала;

й) мерки, които трябва да се предприемат спрямо това лице.

Други данни, по-специално тези, които са посочени в член 6, първо изречение от Европейската конвенция от 28 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматизирана обработка на лични данни, са недопустими.

4. Доколкото една договаряща страна счита, че сигнал съгласно членове 95, 97 или 99 не е съвместим с националното ѝ законодателство, с международните ѝ задължения или с основни национални интереси, тя може впоследствие да прибави към сигнала в базата данни на националната част от Шенгенската информационна система забележка, която прави мерките, които трябва да бъдат предприети въз основа на сигнала, неприложими на нейна територия. Във връзка с това трябва да се проведат консултации с другите договарящи страни. Ако договарящата страна, подала сигнала, не оттегли сигнала, той остава в сила и за другите договарящи страни.

Член 95

1. Данните за лице, за което има молба за арест и екстрадиция, се въвеждат в системата по молба на съдебните органи на молещата договаряща страна.

2. Преди подаване на сигнал, съответната договаряща страна проверява дали според законодателството на замолената договаряща страна е допустим арест. Ако договарящата страна, която е подала сигнала, има съмнения, тя трябва да проведе консултации със съответните договарящи страни. Договарящата страна, която подава сигнала, изпраща по най-бърз начин на замолените договарящи страни сигнала и следната основна информация, отнасяща се до случая:

- а) органа, който е издал молбата за ареста;
- б) наличието на заповед за арест или на друг акт с аналогична правна сила, както и наличието на влязла в сила присъда;
- в) вида и правната квалификация на престъплението;
- г) описание на обстоятелствата на извършване на престъплението, включително време, място и степен на участие на регистрираното лице в престъплението;
- д) по възможност последиците от престъплението.

3. Замолената договаряща страна може да прибави към регистрацията в базата данни на националната си част от Шенгенската информационна система забележка за забрана на ареста, който е искан на основание регистрацията, до заличаване на тази забележка. Тази забележка трябва да се заличи най-късно двадесет и четири часа след въвеждане на регистрацията, освен когато договарящата страна откаже искания арест на правни основания или по съображения за целесъобразност. В особено изключителни случаи, когато сложността на фактите относно та-

зи регистрация дава основание за това, посоченият по-горе срок се удължава с една седмица. Без да накърняват забележката или решението за отказ, другите договарящи страни могат да извършат поискания чрез регистрацията арест.

4. Ако по изключително спешни причини една договаряща страна изиска незабавно издирване, замолената договаряща страна проверява дали може да оттегли своята забележка. Замолената договаряща страна приема необходимите предварителни мерки за гарантиране, че действията, които предстоят, могат да се извършат веднага след потвърждаване на сигнала.

5. Ако не е възможно да се пристъпи към арест, тъй като разследването още не е приключило или поради решение за отказ на замолената договаряща страна, последната трябва да счита сигнала като сигнал за получаване на сведения за местопребиваването на издирваното лице.

6. Замолените договарящи страни изпълняват предвидените от сигнала мерки в съответствие с действащите конвенции за екстрадиция и националното си законодателство. Те не са длъжни да изпълнят изискваното действие, когато това се отнася за техен гражданин, без да се засяга възможността за извършване на ареста според националното им законодателство.

Член 96

1. Данните за чужденци, за които е подаден сигнал за целите на отказ за влизане, се въвеждат в системата на основание национален сигнал, който се извършва въз основа на решения на компетентни административни органи или съдилища, в съответствие с процедурата по националното законодателство.

2. Решенията могат да се основават на заплахата за обществения ред и сигурност или за националната сигурност, каквато може да представлява присъствието на чужденец на територията на договарящата страна.

Това по-специално може да приложи в случай на:

а) чужденецът е осъден за престъпление, за което се предвижда лишаване от свобода най-малко една година;

б) чужденец, за когото има сериозни основания да се счита, че е извършил тежки престъпления, включително тези, които са посочени в член 71, или за когото има конкретни сведения, че възнамерява да извърши такива деяния на територията на договарящата страна.

3. Решенията могат да се основават и на факта, че чужденецът е бил обект на мерки, които включват депортиране, отказ за влизане или придвижване, които не са отменени или преустановени, които включват или са придружени от забрана за влизане, а където е приложимо – и от забрана за пребиваване, на основание

на неспазване на националното законодателство относно влизането и пребиваването на чужденци.

Член 97

Данните за безследно изчезнали лица или за лица, които в интерес на тяхната сигурност или за предотвратяване на заплаха е необходимо да бъдат поставени временно под полицейска охрана по молба на компетентен орган или компетентен съд на договарящата страна, подала сигнала, се вписват, за да могат полицейските органи да съобщят на договарящата страна, подала сигнала, сведения за местопребиваването им или могат да преместят лицата на безопасно място, за да предотвратят по-нататъшното им придвижване, когато това се допуска от националното законодателство. Това се прилага изключително при непълнолетни лица и лица, които по разпореждане на компетентен орган трябва да бъдат принудително поставени под запрещение. При предаването на данни относно безследно изчезнали пълнолетни лица се изисква съгласие за това от лицето.

Член 98

1. Данните за свидетели и лица, които са призовани в съдебен процес във връзка с наказателно производство, за да свидетелстват за деяния, за които са преследвани, или за лица, на които следва да се връчи присъда или призовка за явяване с цел изтърпяване на наказание, свързано с лишаване от свобода, се вписват по молба на компетентните съдебни органи за установяване на тяхното местопребиваване или местожителство.

2. Исканите сведения се предават на молещата договаряща страна в съответствие с националното законодателство и приложимите конвенции за взаимопомощ по наказателноправни въпроси.

Член 99

1. Данните относно лица или превозни средства в съответствие с националното законодателство на договарящата страна, подала сигнала, се въвеждат за извършване на скрито наблюдение и специален контрол съгласно параграф 5.

2. Сигнал от такъв вид може да бъде подаден за целите на наказателно преследване и предотвратяване на заплаха за обществената безопасност, когато:

а) има ясни доказателства да се предполага, че даденото лице възнамерява да извърши или извършва изключително тежки престъпления, или

б) общата характеристика на даденото лице, по-специално във връзка с по-рано извършени от него престъпления, дава основание да се предполага, че и за напред това лице ще извършва изключително тежки престъпления.

3. В допълнение сигналът може да бъде подаден в съответствие с националното законодателство, по молба на органите, които отговарят за националната сигурност, когато има конкретни данни, на основание на които може да се предполага, че информацията по параграф 4 се отнася за предотвратяване на сериозна заплаха от това лице или за други сериозни заплахи за вътрешната и външната национална сигурност. Договарящата страна, която подава сигнала, е длъжна да проведе предварителни консултации с другите договарящи страни.

4. За целите на скрито наблюдение се събира и съобщава цялата или някоя от следната информация на регистриращия орган при извършване на граничния контрол или на другите полицейски и митнически проверки във вътрешността на държавата:

- а) откриването на лице или автомобил, за които е бил подаден сигнал;
- б) място, време и причина за проверката;
- в) маршрут и цел на пътуване;
- г) лица, които придружават лицето или спътници;
- д) използвано превозно средство;
- е) превозвани вещи;
- ж) обстоятелства, при които лицето или превозното средство са открити.

При събирането на тази информация трябва да се вземат мерки да не се застрашава скритият характер на наблюдението.

5. При посочения в параграф 1 специален контрол за постигане на посочените в параграф 2 и 3 цели в съответствие с националното законодателство може да се извършва обиск на лицето, претърсване на превозното средство и на превозваните вещи. Ако в съответствие с националното законодателство на една от договарящите страни специалният контрол е недопустим, той автоматично се заменя със скрито наблюдение по отношение на тази договаряща държава.

6. Замолена договаряща страна може да добави забележка към сигнала в националната част на Шенгенската информационна система, че до заличаване на забележката е забранено изпълнението на мярката, която е предвидена въз основа на сигнала, за скрито наблюдение или специален контрол. Забележката трябва да бъде заличена не по-късно от 24 часа след вписването на сигнала с изключение на случаите, при които договарящата страна не откаже изпълнението на исканата мярка от правни съображения или по специални съображения за бързина. Без да се засягат забележката или решението за отказ, другите договарящи страни могат да изпълнят исканата в сигнала мярка.

Член 100

1. В Шенгенската информационна система се въвеждат данни за издирвани вещи с цел конфискация или за да послужат като доказателство в съдебен процес.

2. Ако при търсене в системата се установи, че има сигнал за откритата вещь, органът който е установил това, се свързва с органа, подал сигнала, с цел съгласуване на необходимите мерки. За тази цел в съответствие с настоящата конвенция могат да се съобщават и лични данни. Мерките се изпълняват в съответствие с националното законодателство на договарящата страна, в която е била откритата вещта.

3. В системата се вписват данни за следните категории вещи:

а) откраднати, незаконно присвоени или изгубени моторни превозни с обем на двигателя над 50 см³;

б) откраднати, незаконно присвоени или изгубени ремаркета и каравани с тегло без товар над 750 кг;

в) откраднати, незаконно присвоени или изгубени огнестрелни оръжия;

г) откраднати, незаконно присвоени или изгубени празни официални документи;

д) откраднати, незаконно присвоени или изгубени документи за самоличност (паспорт, лична карта, свидетелство за управление на моторно превозно средство);

е) банкноти (подозрителни банкноти).

Член 101

1. Достъп до въведените в Шенгенската информационна система данни, както и правото за директно търсене на тези данни имат изключително органите, които отговарят за:

а) граничния контрол;

б) другия полицейски и митнически контрол във вътрешността на страната и тяхната координация.

2. Освен това достъп до въведените съгласно член 96 данни, както и правото за директно търсене на тези данни имат органите, които са компетентни за издаването на визи, централните органи, които са компетентни за разглеждането на молбите за виза, както и органите, които са компетентни за издаването на разрешения за пребиваване и обслужване на чужденци в рамките на прилагането на

разпоредбите от настоящата конвенция относно движението на хора. Достъпът до данните се урежда от националното законодателство на всяка договаряща страна.

3. Ползвателите могат да търсят само данните, които са необходими за изпълнение на техните задачи.

4. Всяка договаряща страна предава на изпълнителния комитет списък на компетентните органи, които имат право да търсят данни от Шенгенската информационна система, като за всеки орган се посочва и видът на данните, които той може да търси, както и целта.

ГЛАВА 3

ЗАЩИТА И СИГУРНОСТ НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ В ШЕНГЕНСКАТА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА

Член 102

1. Договарящите страни могат да използват данните, които са посочени в членове от 95 до 110, единствено за целите, които са определени за всеки вид сигнал в съответствие с тези членове.

2. Данните могат да са копирани само за технически цели, ако това е необходимо за прякото търсене на органите по член 101. Сигнали, подадени от други договарящи страни, не могат да се копират от националната част на Шенгенската информационна система в други национални бази данни.

3. По отношение на сигналите по членове от 95 до 100 от настоящата конвенция всяко дерогиране от параграф 1 за преминаване от един вид сигнал в друг трябва да се основава на необходимост от предотвратяване на тежка заплаха за обществения ред и сигурност поради важни причини за националната сигурност или за предотвратяване на тежко престъпление. За тази цел трябва да се получи предварително разрешение от договаряща страна, подала сигнала.

4. Данните не могат да се използват за административни цели. Чрез дерога-ция регистрираните съгласно член 96 данни могат да се използват в съответствие с националното законодателство на всяка една договаряща страна само за целите, които са определени в член 101, параграф 2.

5. Всяко използване на данни, което не съответства на параграфи 1–4, се счита за злоупотреба съгласно националното законодателство на всяка договаряща страна.

Член 103

Всяка договаряща страна гарантира, че приблизително всяко десето предаване на лични данни се протоколира в националната част на Шенгенската инфор-

мационна система от администратора на базата данни, за да се провери допустимо ли е търсенето, или не. Записът може да се използва само за тези цели и се изтрива след шест месеца.

Член 104

1. Сигналите се уреждат от националното законодателство на всяка договаряща страна, която подава сигнала, освен ако в настоящата конвенция няма по-строги изисквания.

2. Доколкото в настоящата конвенция не се съдържат особени разпоредби при използването на данни от националната част на Шенгенската информационна система, за включените данни в националната част на Шенгенската информационна система се прилага националното законодателство на съответната договаряща страна.

3. Доколкото в настоящата конвенция не се съдържат специални разпоредби по отношение на мерките, които произтичат от сигнала, се прилага националното законодателство на замолената договаряща страна. Доколкото в настоящата конвенция се съдържат особени разпоредби по отношение на мерките, произтичащи от сигнала, правомощията за провеждането им се уреждат от националното законодателство на замолената договаряща страна. Ако исканите мерки не могат да се изпълнят, замолената договаряща страна незабавно информира за това регистриращата договаряща страна.

Член 105

Регистриращата договаряща страна отговаря за точността, актуалността и законосъобразността на данните, които се въвеждат в Шенгенската информационна система.

Член 106

1. Само регистриращата договаряща страна може да прави изменения, допълнения, корекции или да заличава данни, които е въвела.

2. Ако договаряща страна, която не е подала сигнала, има основания да счита, че данните са неверни или са неправомерно въведени в системата, тя незабавно съобщава за това на договарящата страна, която е подала сигнала, а последната е задължена незабавно да провери това съобщение и при необходимост да поправи или да заличи информацията.

3. Ако договарящите страни не могат да постигнат споразумение, договарящата страна, която не е подала сигнала, предоставя случая пред общия контролен орган по член 115, параграф 1 за получаване на неговото становище.

Член 107

Когато едно лице вече е било обект на сигнал в Шенгенската информационна система, договарящата страна, която въвежда нов сигнал, съгласува с договарящата страна, която е въвела първия сигнал. За тази цел договарящите страни могат да установят общи разпоредби.

Член 108

1. Всяка договаряща страна определя орган, който има централна отговорност за националната част от Шенгенската информационна система.

2. Всяка от договарящите страни извършва регистрациите на сигналите в системата чрез този орган.

3. Посоченият орган отговаря за доброто функциониране на националната част от Шенгенската информационна система и предприема съответните мерки за гарантиране спазването на разпоредбите от настоящата конвенция.

4. Договарящите страни взаимно се информират чрез депозитаря относно органа по параграф 1.

Член 109

1. Правото на всяко лице да има достъп до данни, които се отнасят до него и са включени в Шенгенската информационна система, се упражнява в съответствие със законодателството на договарящата страна, в която е изразена претенцията за това. Ако това е предвидено в националното законодателство, националният контролен орган по член 114, параграф 1 решава дали информацията да бъде предоставена и при какви условия. Договаряща страна, която не е подала сигнала, може да предоставя информация за тези данни, само ако предварително е дала възможност на договарящата страна, подала сигнала, да заяви своята позиция.

2. Предаване на информация на субекта на данните се отказва, когато това е необходимо за изпълнението на законно задължение във връзка със сигнала или за защита на права и свободи на трети лица. Във всички случаи предаване се отказва за срока на валидност на сигнал за целите на скрито наблюдение.

Член 110

Всяко лице може да поиска поправка на фактически неточни данни, които се отнасят за него, или заличаване на неправомерно запаметени данни, които се отнасят за него.

Член 111

1. Всяко лице може на територията на всяка договаряща страна да заведе иск пред съдилищата или пред органа, компетентен по националното законодателство, за поправка, заличаване или получаване на информация, или за обезщетение във връзка със сигнал, до който се отнасят.

2. Всички договарящи страни се задължават взаимно да изпълняват окончателните решения, постановени от съдилищата или от органите, посочени в параграф 1, без да се засягат разпоредбите на член 116.

Член 112

1. Личните данни, въведени в Шенгенската информационна система за издирване на лица, се съхраняват само за срока, необходим за постигане на целите, за които данните са предоставени. Договаряща страна, подала сигнала, трябва да преразгледа необходимостта от по-нататъшно съхранение на тези данни най-късно три години след тяхното вписване. Този срок е една година за сигналите по член 99.

2. Всяка договаряща страна определя при необходимост по-кратки срокове за преразглеждане съгласно нейното национално законодателство.

3. Техническият информационен център на Шенгенската информационна система автоматично информира договарящите страни за планираните заличавания на данни от системата, като това става с предизвестие от един месец.

4. Договаряща страна, подала сигнала, може в срока на преразглеждането да реши да продължи сигнала, ако това е необходимо за целите, за които е подаден сигналът. Удължаването на срока на сигнала се съобщава на техническия информационен център. Разпоредбите на параграф 1 се прилагат и за сигнал с удължен срок.

Член 113

1. Данни, които са различни от посочените в член 112, се съхраняват най-много десет години, данните за издадени лични документи и за регистрирани банкноти – най-много за пет години, а тези за моторни превозни средства, ремаркета и каравани – за максимален срок от три години.

2. Заличените данни се пазят в техническия информационен център в продължение на една година. През този период те могат да се ползват за допълнителна справка относно тяхната точност или правомерността на въвеждането им в системата. След изтичане на този срок те трябва да бъдат унищожени.

Член 114

1. Всяка договаряща страна определя контролния орган, който отговаря при спазване на националното законодателство за извършването на независим контрол на информацията от националната част от Шенгенската информационна система и проверява дали обработката и използването на въведените в Шенгенската информационна система данни не нарушават правата на субекта на данните. За тази цел контролният орган има достъп до базата данни на националната част от Шенгенската информационна система.

2. Всяко лице има право да поиска от контролните органи да извършат проверка на данните, които се отнасят за него и са включени в Шенгенската информационна система, както и да получи информация относно тяхното използване. Това право се урежда от националното законодателство на замолената договаряща страна. Ако данните са включени от друга договаряща страна, проверката се извършва в тясно сътрудничество с контролния орган на тази договаряща страна.

Член 115

1. Създава се общ контролен орган, който отговаря за контрола на техническия информационен център на Шенгенската информационна система. Този орган е съставен от по двама представители от всеки национален контролен орган. Всяка договаряща страна разполага със съвещателен глас. Контролът се осъществява съгласно разпоредбите на настоящата конвенция, съгласно Конвенцията на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматизираната обработка на лични данни и като се отчита Препоръка № R (87) 15 на Комитета на министрите на Съвета на Европа от 17 септември 1987 г. относно използването на лични данни в полицейския сектор, както и съгласно националното законодателство на договарящата страна, която отговоря за техническия информационен център.

2. Общият контролен орган за техническия информационен център на Шенгенската информационна система има за задача да проверява правилното изпълнение на разпоредбите на настоящата конвенция. За целта той има достъп до техническия информационен център.

3. Общият контролен орган има компетентност и относно анализа на трудностите, които могат да възникнат при прилагането или тълкуването относно експлоатацията на Шенгенската информационна система, както и за разглеждане на проблеми, които могат да възникват при изпълнение на независимия контрол на националните части на договарящите страни или при упражняване правото на достъп до системата и изготвяне на хармонизирани предложения за намиране на общи решения на съществуващите проблеми.

4. Изготвените от общия контролен орган отчети се представят пред органите, на които националните контролни органи представят своите отчети.

Член 116

1. Всяка договаряща страна носи отговорност в съответствие със своето национално законодателство за щетите, причинени на лице, при използване на националната база данни на Шенгенската информационна система. Същото се отнася и за случаите, когато щетите са причинени от договарящата страна, подала сигнала, ако е въвела фактически неточни данни или е запазила данни неправомерно.

2. Ако договарящата страна, срещу която е заведен иск, не е договарящата страна, подала сигнала, последната е длъжна, при поискване, да възстанови сумите, изплатени като обезщетение, освен ако данните са били използвани от замолената договаряща страна в нарушение на настоящата конвенция.

Член 117

1. По отношение на автоматизираната обработка на данни от личен характер, които се съобщават в съответствие с настоящия дял, всяка договаряща страна приема най-късно до влизането в сила на настоящата конвенция необходимите национални разпоредби, за да постигне ниво на защита на данните от личен характер поне равно на това, което произтича от принципите на Конвенцията на Съвета на Европа от 28 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматична обработка на личните данни, и като се отчита Препоръка № R (87) 15 на Комитета на министрите на Съвета на Европа от 17 септември 1987 г. относно използването на лични данни в полицейския сектор.

2. Предаването на лични данни според настоящия дял може да се осъществи само когато разпоредбите за защита на личните данни по параграф 1 са влезли в сила на територията на договарящите страни, които засяга това предаване на данни.

Член 118

1. За националната част от Шенгенската информационна система всяка договаряща страна се задължава да предприеме мерки за:

а) недопускане на неоправомощени лица до оборудване за обработка на данни, което се използва за обработване на лични данни (контрол на достъпа до оборудване);

б) недопускане на неразрешено четене, копиране, изменение или отстраняване на информационни носители (контрол на информационните носители);

в) недопускане на неразрешено въвеждане на данни, проверка, изменение или заличаване на запазени лични данни (контрол на съхранението);

г) недопускане на използването на автоматизирана система за обработка на данни от неоправомощени лица чрез устройства за предаване на информация (контрол на ползвателите);

д) гарантиране, че само лица, които са оправомощени да използват автоматизирана система за обработка на данни, имат достъп до данните, които са обхванати от разрешението за достъп (контрол на достъпа до данни);

е) гарантиране на възможността за потвърждаване и установяване на кои органи могат да се съобщават личните данни от устройствата за предаване на информация (контрол на предаването);

ж) гарантиране на възможността за последващо потвърждаване и установяване какви лични данни са били въведени в автоматизираната система за обработка на данни, както и кога и от кого са били въведени (контрол на въвеждане);

з) недопускане на неразрешено четене, копиране, изменение и заличаване на лични данни в хода на тяхното предаване или пренасянето на информационни носители (контрол на пренасяне);

2. Всяка договаряща страна трябва да предприеме специални мерки, за да гарантира сигурността на данните при предаването им между служби, които се намират извън територията на договарящите страни. Тези мерки трябва да се нотифицират на Общия контролен орган.

3. Всяка договаряща страна може да назначи само специално квалифицирани и подложени на проверка лица за обработката на данни от своята национална част от Шенгенската информационна система.

4. Договарящата страна, която отговаря за техническия информационен център, взема по отношение на последния съответните мерки, които са предвидени в параграфи 1–3.

ГЛАВА 4

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА РАЗХОДИТЕ ЗА ШЕНГЕНСКАТА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА

Член 119

1. Разходите по създаване и експлоатация на техническия информационен център по член 92, параграф 3, включително за системата за връзка с националните части на Шенгенската информационна система, са за сметка на договарящите страни. Делът на всяка от договарящите страни в общите разходи се определя според дела на всяка договаряща страна в единната система за данък добавена стойност по смисъла на член 2, параграф 1 от Решението на Съвета на

Европейските общности от 24 юни 1988 г. относно системата на собствените средства на Общността.

2. Разходите по създаване и експлоатация на националната част от Шенгенската информационна система се поема поотделно от всяка договаряща страна.

ДЯЛ V

ПРЕВОЗ И ДВИЖЕНИЕ НА СТОКИ

Член 120

1. Договарящите страни съвместно гарантират, че техните закони, подзаконови или административни разпоредби не създават необосновани пречки за движението на стоки през вътрешните граници.

2. Договарящите страни улесняват движението на стоки през вътрешните граници, като извършват формалностите, които са свързани със забрани и ограничения при освобождаване от митница на стоки за домашна употреба. По избор на заинтересованото лице това освобождаване от митница може да се извърши или във вътрешността на договарящата страна, или на вътрешната граница. Договарящите страни се стремят да насърчат освобождаване от митница във вътрешността на договарящата страна.

3. Когато улесненията по параграф 2 не могат да бъдат извършени изцяло или отчасти за някои области, договарящите страни се стремят да създават условията за такива облекчения помежду си или в рамките на Европейската общност.

Настоящият параграф се прилага по-специално за наблюдение на спазването на подзаконовите актове относно разрешителните за превоз и техническите проверки на моторните превозни средства, ветеринарните инспекции и проверките на здравето на животните, ветеринарни проверки на здравето и хигиената, включително инспекции на месо, инспекции за здравето на растенията, както и контрола върху превозването на опасни стоки и отпадъци.

4. Договарящите страни се стремят към хармонизиране на формалностите, които са свързани с движението на стоки по външните граници и контрола за спазването в съответствие с единни принципи. За целта договарящите страни си сътрудничат тясно в рамките на изпълнителния комитет, в рамките на Европейската общност и други международни форуми.

Член 121

1. В съответствие с правото на Общността договарящите страни премахват инспекциите върху здравето на растенията и представяне на сертификати за здра-

вето на растенията по отношение на определени видове растения и растителни продукти, които се изискват от правото на Общността.

Изпълнителният комитет приема списъка на растенията и растителните продукти, към които се прилага предвиденото в първа алинея облекчение. Той има право да го променя и определя датата на влизане в сила на промяната. Договарящите страни се информират взаимно за предприетите мерки.

2. В случай на заплаха от внасяне или разпространение на вредни организми договарящата страна може да изиска временното възстановяване на мерките за контрол, които са установени в правото на Общността и да ги приложи. Тя е длъжна незабавно да писмено уведоми останалите договарящи страни, като обоснове решението си.

3. Сертификатите за здравето на растенията може да продължат да се използват като сертификати, които се изискват по законодателството за защита на видовете.

4. При поискване компетентният орган издава сертификат за здравето на растенията, когато пратката е предназначена изцяло или отчасти за реекспорт, и то доколкото са спазени изисквания за здравето на растенията за съответните растения и растителни продукти.

Член 122

1. Договарящите страни засилват сътрудничеството предвид гарантиране сигурността на превоза на опасни товари и се задължават да хармонизират националните разпоредби по прилагане на международните конвенции, които са в сила. Освен това те се задължават с цел да поддържат настоящото ниво на сигурност:

а) да хармонизират изискванията в областта на професионалната квалификация на шофьорите;

б) да хармонизират условията и честотата на извършвания контрол при превозването и в предприятията;

в) да хармонизират квалификацията на нарушенията и законовите разпоредби относно прилаганите санкции;

г) да осигурят постоянен обмен на информация, както и обмен на опит, придобит по отношение прилаганите мерки и извършвания контрол.

2. Договарящите страни засилват сътрудничеството си в областта на контрола върху пренасяне на опасни и неопасни отпадъци през вътрешните граници.

За това те се стремят да приемат обща позиция по отношение на изменения в директивите на Общността, които се отнасят до контрола и управлението на пренасяне на опасни отпадъци и изготвянето на актове на Общността, които са свързани с неопасни отпадъци, с цел създаване на адекватна инфраструктура за тяхното депониране, както и въвеждане на хармонизирани стандарти на високо ниво за депониране.

В очакване на обща уредба на Общността относно неопасните отпадъци контролът върху пренасянето на тези отпадъци се осъществява на основание на специална процедура, която позволява извършването на проверка на мястото на преработка.

Параграф 1, второ изречение се прилага към настоящия параграф.

Член 123

1. Договарящите страни се задължават да се консултират за премахване помежду им на действащото понастоящем задължение за разрешаване на износа на стратегически промишлени продукти и технологии и при необходимост да заменят споменатия разрешителен режим с по-гъвкава процедура, когато страната на първоначално и крайно местоназначение са договарящи страни.

Като се спазват тези консултации и с цел гарантиране ефикасността на контрол, когато е необходим, договарящите страни се стремят към тясно сътрудничество в изграждането на механизъм за координация на обмен на информация при спазване на съответните национални разпоредби.

2. По отношение на стратегически промишлени продукти и технологии, които не са посочени в параграф 1, договарящите страни се стремят, от една страна, да изпълняват формалностите по износа във вътрешността на договарящата страна, и от друга страна – да хармонизират своите контролни процедури.

3. В рамките на целите по параграфи 1 и 2 по-горе договарящите страни се задължават да се консултират и с останалите заинтересовани партньори.

Член 124

Броят и честотата на проверките на стоки при движение на хора по вътрешните граници се свеждат до възможния минимум. Стремещът към тяхното намаляване и окончателно премахване ще зависи от постепенното освобождаване от мита и бъдещото развитие на приложимите разпоредби по отношение на презграничното движение на хора.

Член 125

1. Договарящите страни сключват споразумения относно командироването на служители за връзка от своите митнически администрации.

2. Командирането на служители за връзка има за цел насърчаването и ускоряването на сътрудничеството между договарящите страни по принцип, и по-специално в рамките на съществуващите конвенции и актове на Общността относно взаимопомощта.

3. Служителите за връзка имат консултативни и помощни функции. Те предоставят информация и изпълняват своите задачи в рамките на инструкциите, подадени им от договарящата страна, която ги е командировала.

ДЯЛ VI

ЗАЩИТА НА ЛИЧНИТЕ ДАННИ

Член 126

1. По отношение автоматизираната обработка на данни от личен характер, които се предават при прилагане на настоящата конвенция, всяка договаряща страна предприема, най-късно до влизане в сила на настоящата конвенция, национални разпоредби, които са необходими за гарантиране на защита на личните данни, които са поне равностойни на тези, които произтичат от принципите на Конвенцията на Съвета на Европа от 29 януари 1981 г. за защита на лицата при автоматизирана обработка на лични данни.

2. Предаване на лични данни по силата на настоящата конвенция може да се извършва само, след като приетите разпоредби за защита на личните данни според параграф 1 влязат в сила на територията на засегнатите от това предаване на данни договарящи страни.

3. В връзка с това при автоматизираната обработка на лични данни, които се предават по силата на настоящата конвенция, се прилагат и следните разпоредби:

а) данните могат да бъдат използвани от договарящата страна, която е техен получател, единствено за целите, които са изброени в настоящата конвенция; използването на данни за други цели е възможно само след предварително разрешение от договарящата страна, която предава данните и при спазване на законодателството на договарящата страна, получател на данните. Разрешението може да бъде дадено, при условие че националното законодателство на съобщаваща договаряща страна позволява това;

б) данните могат да се използват само от съдебните органи, от отделите и органите, които изпълняват задачи или осъществяват задълженията си в съответствие с целите, които са посочени в буква а);

в) договаряща страна, която съобщава такива данни, е длъжна да гарантира тяхната точност; ако констатира или по своя инициатива, или по искане на заинтересованото лице, че са били предоставени неточни данни, или са били неправо-

мерно предадени; договарящата страна или договарящите страни, които получават данните, незабавно се информират за този факт. Последните са длъжни да пристъпят към поправка или унищожаване на тези данни, или да посочат, че данните са неточни или неправомерно са предадени;

г) договаряща страна не може да се позовава на факта, че друга договаряща страна е предала неточни данни, за да се освободи от отговорността, която носи съгласно своето национално законодателство по отношение на увреденото лице. Когато договарящата страна, която е получател на данните, дължи обезщетение за използване на неправилно предадени данни, договарящата страна, която е съобщила данните, възстановява изцяло сумите, които получаващата договаряща страна е платила като обезщетение;

д) предаването и получаването на лични данни се регистрира в базата данни, от която произхождат, и в базата данни, в която се въвеждат;

е) общият контролен орган по член 115 има право по искане на една от договарящите страни да предостави становище за срещаните трудности при прилагането и тълкуването на настоящия член.

4. Настоящият член не се прилага за предаването на данни по смисъла на дял II, глава 7 и дял IV. Параграф 3 не се прилага по отношение на предаването на данни по смисъла на дял III, глави 2–5.

Член 127

1. Когато личните данни се съобщават на друга договаряща страна в съответствие с разпоредбите на настоящата конвенция, разпоредбите на член 126 се прилагат за предаването на данни от неавтоматизирана база данни и включването им в неавтоматизирана база данни.

2. За случаи, които са различни от тези, които се уреждат с член 126, параграф 1 или параграф 1 от настоящия член, личните данни се предават на друга договаряща страна, в съответствие с настоящата конвенция, член 126, параграф 3 с изключение на буква д). Също така се прилагат следните разпоредби:

а) предаването и получаването на лични данни се регистрира писмено. Това задължение не се прилага, когато за тяхното използване не е необходима регистрация на данните, по-специално, когато данните не са използвани или са използвани за съвсем кратко време;

б) получаващата договаряща страна гарантира най-малкото равностойна на предвидената от нейното национално законодателство защита на тези данни при тяхното използване;

в) решението дали да се даде достъп и при какви условия на субекта при негово поискване до информация относно предадените данни, които се отнасят до него, се урежда от националното законодателство на договарящата страна, към която е отправено искането.

3. Настоящият член не се прилага за предаването на данни по смисъла на дял II, глава 7, дял III, глави 2–5 и дял IV.

Член 128

1. Предаването на лични данни в съответствие с настоящата конвенция може да става само в случаите, когато заинтересованите от предаването договарящи страни посочат национален контролен орган за осъществяване на независим контрол за спазването на разпоредбите на членове 126 и 127 и разпоредбите по прилагането им относно обработка на личните данни от базите данни.

2. Доколкото една договаряща страна е посочила съгласно своето национално законодателство орган за контрол за упражняването в една или повече области на независим контрол за спазването на разпоредбите в областта на защита на лични данни, които не са въведени в досието с данни, тази договаряща страна инструктира същия орган да контролира съответствието с разпоредбите на настоящия дял в съответните области.

3. Настоящият член не се прилага за предаването на данни по смисъла на дял II, глава 7 и дял III, глави 2–5.

Член 129

По отношение предаването на лични данни в съответствие с дял III, глава 1 договарящите страни се задължават, без да се засягат членове 126 и 127, да гарантират защита на личните данни, която съответства на принципите на Препоръка № R (87) 15 на Комитета на министрите на Съвета на Европа от 17 септември 1987 г. относно използването на лични данни в полицейския сектор. Освен това по отношение предаването на данни в съответствие с член 46 се прилагат следните разпоредби:

а) данните могат да се използват от получаващата договаряща страна само за нуждите, които са посочени от договарящата страна – изпращач, и при спазване условията, определени от тази договаряща страна;

б) данните могат да се предават само на полицейски сили и органи; предаването на данни на други служби става само с предварително разрешение на договарящата страна, която предоставя данните;

в) по изрично искане получаващата договаряща страна информира договарящата страна, която предава данните, за начина на използването им и за резултатите, които са получени въз основа на предоставените данни.

Член 130

Ако личните данни се предават чрез служител за връзка, както е предвидено в член 47 или в член 125, разпоредбите на настоящия дял се прилагат само когато служителят за връзка предава тези данни на договарящата страна, която го е командировала на територията на другата договаряща страна.

ДЯЛ VII

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН КОМИТЕТ

Член 131

1. За прилагането на настоящата конвенция се създава изпълнителен комитет.

2. Без да се засягат специалните правомощия, които са му поверени по силата на настоящата конвенция, изпълнителният комитет има за основна задача да следи за правилното прилагане на настоящата конвенция.

Член 132

1. Всяка договаряща страна разполага с едно място в изпълнителния комитет. Договарящите страни се представляват в изпълнителния комитет от министъра, който отговаря за прилагането на настоящата конвенция. При необходимост министърът може да се подпомага от експерти, които да участват в разискванията.

2. Изпълнителният комитет взема своите решения с единодушие. Той изготвя свой процедурен правилник; в тази връзка може да се предвиди писмена процедура за вземане на решение.

3. По искане на представител на една от договарящите страни окончателното решение по отношение на съответен проект, по който изпълнителният комитет е взел решение, може да се отложи най-много с два месеца след представянето на проекта.

4. Изпълнителният комитет може да създава работни групи, които са съставени от представители на администрациите на договарящите страни, които да участват в изготвянето на решенията или за изпълнението на други задачи.

Член 133

Изпълнителният комитет последователно се събира на територията на всяка от договарящите страни. Той се събира толкова често, колкото е необходимо за доброто изпълнение на своите задачи.

ДЯЛ VIII**ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ***Член 134*

Разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат дотолкова, доколкото съответстват на правото на Общността.

Член 135

Разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат при условията на разпоредбите на Женевската конвенция от 28 юли 1951 г. относно статута на бежанците, изменена с Нюйоркския протокол от 31 януари 1967 г.

Член 136

1. Договаряща страна, която предвижда провеждането на преговори с трета страна относно граничния контрол, информира своевременно за това другите договарящи страни.

2. Някоя договаряща страна няма право да сключва с една или няколко трети държави споразумения относно опростяване или премахване на граничния контрол, без да има за това предварителното съгласие на договарящите страни, при условие че се зачита правото на държавите-членки на Европейската общност да сключват такива споразумения съвместно.

3. Разпоредбите на параграф 2 не се прилагат за споразумения, които се отнасят за местния граничен поток, когато тези споразумения съблюдават изключенията и условията, които са установени в член 3, параграф 1.

Член 137

Настоящата конвенция не може да бъде предмет на резерви освен тези, посочени в член 60.

Член 138

За Френската република разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат само за европейската територия на Френската република.

За Кралство Нидерландия разпоредбите на настоящата конвенция се прилагат само за територията на Кралството в Европа.

Член 139

1. Настоящата конвенция подлежи на ратифициране, приемане или одобряване. Инструментите за ратифициране, приемане или одобряване се депозират при правителството на Великото херцогство Люксембург, което съобщава за това на другите договарящи страни.

2. Настоящата конвенция влиза в сила на първия ден от втория месец след депозирането на последния инструмент за ратификация, приемане или одобряване. Разпоредбите относно създаването, дейността и правомощията на изпълнителния комитет се прилагат от влизането в сила на настоящата конвенция. Останалите разпоредби се прилагат от първия ден на третия месец от влизането в сила на настоящата конвенция.

3. Правителството на Великото херцогство Люксембург нотифицира всички договарящи страни за датата на влизане в сила.

Член 140

1. Всяка държава-членка на Европейската общност може да стане страна по настоящата конвенция. Присъединяването е предмет на споразумение на тази държава с договарящите страни.

2. Това споразумение подлежи на ратифициране, приемане или одобряване от присъединяващата се държава и всяка от договарящите страни. То влиза в сила от първия ден на втория месец след депозирането на последния инструмент за ратификация, приемане или одобряване.

Член 141

1. Всяка договаряща страна има право да изпрати до депозитаря предложение за промяна на настоящата конвенция. Депозитарят предава това предложение на другите договарящи страни. По искане на една договаряща страна договарящите страни преразглеждат разпоредбите на настоящата конвенция, когато по тяхно мнение е възникнала промяна от фундаментален характер на обстоятелства при влизането в сила на конвенцията.

2. Договарящите страни приемат изменения в настоящата конвенция с общо съгласие.

3. Измененията влизат в сила на първия ден от втория месец след деня на депозиране на последния инструмент за ратификация, приемане или одобряване.

Член 142

1. Когато се сключат конвенции между държави-членки на Европейската общност предвид завършването на пространство без вътрешни граници, договарящите страни се споразумяват за условията, при които разпоредбите на настоящата конвенция се заменят или изменят в светлината на съответните разпоредби на такива конвенции.

Договарящите страни отчитат в тази връзка факта, че разпоредбите на настоящата конвенция могат да предвиждат по-активно сътрудничество от това, което произтича от разпоредбите на споменатите конвенции.

Разпоредби, които влизат в противоречие с приетите разпоредби между държавите-членки на Европейската общност, при всички случаи трябва да се адаптират.

2. За измененията на настоящата конвенция, които договарящите страни считат за необходими, се изисква ратифициране, приемане или одобряване. Разпоредбите на член 141, параграф 3 се прилагат при условие, че измененията няма да влязат в сила преди влизането в сила на съответните конвенции между държавите-членки на Европейската общност.

В доказателство за което долуподписаните упълномощени представители поставят собственоръчен подпис под настоящата конвенция.

Съставено в Шенген на деветнадесети юни хиляда деветстотин и деветдесета година в един оригинал на нидерландски, френски и немски език, като трите текста са еднакво автентични, който оригинал се депозира в архива на правителството на Великото херцогство Люксембург, което изпраща заверено копие до всяка от договарящите страни.

За правителството на Кралство Белгия:

За правителството на Федерална република Германия:

За правителството на Френската република:

За правителството на Великото херцогство Люксембург:

За правителството на Кралство Нидерландия:

ЗАКЛЮЧИТЕЛЕН АКТ

По време на подписване на Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. между правителствата на Икономически съюз Бенелюкс, на Федерална република Германия и на Френската република за посте-

пенното премахване на контрола по общите граници, договарящите страни приеха следните декларации:

1. Съвместна декларация по член 139

Държавите, подписали конвенцията, се информират взаимно още преди нейното влизане в сила за всички обстоятелства, които са от значение за разглежданите в конвенцията области и за нейното влизане в сила.

Конвенцията влиза в сила само след като предварителните условия по нейното прилагане са изпълнени от държавите, подписали конвенцията, и ако граничният контрол по външните граници е ефективно гарантиран.

2. Съвместна декларация по член 4

Договарящите страни се задължават да направят всички усилия едновременно да се съобразят с този краен срок и да изключат всеки пропуск в сигурността. До 31 декември 1992 г. изпълнителният комитет ще проучи извършения напредък. Кралство Нидерландия подчертава, че не са изключени трудности при спазване на срока за определени летища, ако се придържа към избягването на пропуски, които са свързани със сигурността. Другите договарящи страни отчитат това положение, без това да създава затруднения за вътрешния пазар.

В случай на трудности изпълнителният комитет обсъжда как най-подходящо да се постигне едновременното прилагане на тези мерки по летищата.

3. Съвместна декларация по член 71, параграф 2

Доколкото една договаряща страна дерогира принципа, който е посочен в член 71, параграф 2, в рамките на националната политика за превенция и лечение на зависимостта от наркотични и психотропни вещества, всички договарящи страни имат право да предприемат необходимите административни и наказателни мерки за предотвратяване и наказване на незаконния трафик на такива продукти и вещества, по-специално към територията на другите договарящи страни.

4. Съвместна декларация по член 121

При спазване на правото на Общността договарящите страни премахват инспекциите за здравето на растенията и представянето на сертификати за здравето на растенията, които са предвидени от правото на Общността, за следните растения и растителни продукти:

а) изброените в точка 1, или

б) изброените в точки от 2 до 6, които произхождат от една от договарящите страни.

1. Рязани цветя и части от декоративни растения:

Castanea
Chrysanthemum
Dendranthema
Dianthus
Gladiolus
Gypsophila
Prunus
Quercus
Rosa
Salix
Syringa
Vitis

2. Пресни плодове:

Citrus
Cydonia
Malus
Prunus
Pyrus

3. Дървесина от:

Castanea
Quercus

4. Културална среда, която е съставена изцяло или отчасти от почва и твърди органични вещества, като части от растения, торф и дървесна кора с хумус, без обаче да е изцяло съставена от торф.

5. Семена

6. Живите растения, които са изброени по-долу и фигурират под код по КН в Митническата номенклатура, която е публикувана в Официален вестник на Европейската общност от 7 септември 1987 г.

Код по КН	Название
0601 20 30	Луковици, грудки, туберкули, грудести корени и ризоми, във вегетация или цъфтене: орхидеи, зюмбюли, нарциси и лалета
0601 20 90	Луковици, грудки, туберкули, грудести корени и ризоми, във вегетация или цъфтене: други
0602 30 10	Рододендрон, азалия (<i>Rhododendron simsii/Azalea indica</i>)
0602 99 51	Растения нестайни: многогодишни растения

- 0602 99 59 *Растения нестайни: други*
- 0602 99 91 *Стайни растения: цветни растения с пъпки или цветове с изключение на кактусовите*
- 0602 99 99 *Стайни растения: други*

5. *Съвместна декларация по националните политики за убежище*

Договарящите страни пристъпват към описание на националните политики за убежище със стремеж към тяхното хармонизиране.

6. *Съвместна декларация по член 132*

Договарящите страни информират своите национални парламенти за прилагането на настоящата конвенция.

Съставено в Шенген на деветнадесети юни хиляда деветстотин и деветдесета година в един оригинал на нидерландски, френски и немски език, като и трите текста са еднакво автентични, който оригинал се депозира в архива на правителството на Великото херцогство Люксембург, което от своя страна изпраща заверено копие до всяка от договарящите страни.

За правителството на Кралство Белгия:

За правителството на Федерална република Германия:

За правителството на Френската република:

За правителството на Великото херцогство Люксембург:

За правителството на Кралство Нидерландия:

ПРОТОКОЛ

В допълнение на заключителния акт към Конвенцията за прилагане на Споразумението от Шенген от 14 юни 1985 г. за постепенно премахване на контрола по общите граници между правителствата на държавите на Икономически съюз Бенелюкс, на Федерална република Германия и на Френската република, договарящите страни приеха следната съвместна декларация и взеха под внимание следните едностранни декларации, направени във връзка с конвенцията:

I. Декларация относно приложното поле на конвенцията

Договарящите страни отбелязват, че след обединението на двете германски държави приложното поле на конвенцията съгласно международното

право ще се разпростира също и върху сегашната територия на Германската демократична република.

II. Декларации на Федерална република Германия за тълкуването на конвенцията

1. Конвенцията се сключва, като се отчита перспективата за обединение на двете германски държави.

Германската демократична република не е чужда страна по отношение на Федерална република Германия.

Член 136 не се прилага в отношенията между Федерална република Германия и Германската демократична република.

2. Настоящата конвенция не накърнява постигнатите споразумения чрез размяната на писма между Германия и Австрия от 20 август 1984 г., с които се постига облекчаване на граничния контрол по общите им граници за гражданите на двете държави. Тези споразумения трябва да се прилагат при отчитане на приоритетното значение на сигурността и имиграцията за договарящите страни по Споразумението от Шенген по такъв начин, че тези улеснения да се ограничат на практика до австрийските граждани.

III. Декларация на Кралство Белгия по член 67

Процедурата, която е приложима на национално ниво за прехвърляне изпълнението на чужди наказателни присъди не съвпада с предвидената от белгийското законодателство процедура за прехвърляне на осъдени лица между държави, а представлява специална процедура, която ще се определи при ратифицирането на конвенцията.

Съставено в Шенген на деветнадесети юни хиляда деветстотин и деветдесета година в един оригинал на нидерландски, френски и немски език, като и трите текста са еднакво автентични, който оригинал се депозира в архива на правителството на Великото херцогство Люксембург, което от своя страна изпраща заверено копие до всяка от договарящите страни.

За правителството на Кралство Белгия:

За правителството на Федерална република Германия:

За правителството на Френската република:

За правителството на Великото херцогство Люксембург:

За правителството на Кралство Нидерландия:

СЪВМЕСТНА ДЕКЛАРАЦИЯ

ОТ СРЕЩАТА НА МИНИСТРИТЕ И ДЪРЖАВНИТЕ СЕКРЕТАРИ В ШЕНГЕН НА 19 ЮНИ 1990 ГОДИНА

Правителствата на договарящите страни по Споразумението от Шенген ще открият или продължават разискванията в следните области:

- подобряване и опростяване на практиките за екстрадиция;*
- подобряване на сътрудничеството по преследване на нарушенията на правилата за движение по пътищата;*
- режим на взаимно признаване на лишаване от право на управление на моторно превозно средство;*
- възможност за взаимно изпълнение на глоби;*
- въвеждане на правила за взаимно прехвърляне на наказателни производства, включително възможност за прехвърляне на обвинени лица в тяхната страна по произход;*
- въвеждане на правила за репатриране на малолетни, които незаконно са отнети от лицето, което упражнява родителски права;*
- по-нататъшно опростяване на контрола върху търговското движение на стоки.*

Съставено в Шенген на деветнадесети юни хиляда деветстотин и деветдесета година в един оригинал на нидерландски, френски и немски език, като и трите текста са еднакво автентични, който оригинал се депозира в архива на правителството на Великото херцогство Люксембург, което от своя страна изпраща заверено копие до всяка от договарящите страни.

За правителството на Кралство Белгия:

За правителството на Федерална република Германия:

За правителството на Френската република:

За правителството на Великото херцогство Люксембург:

За правителството на Кралство Нидерландия:

ДЕКЛАРАЦИЯ НА МИНИСТРИТЕ И ДЪРЖАВНИТЕ СЕКРЕТАРИ

На 19 юни 1990 г. представителите на правителствата на Кралство Белгия, на Федерална република Германия, на Френската република, на Великото херцогство Люксембург и на Кралство Нидерландия подписаха в Шенген Конвенция за прилагане на Споразумението от Шенген, подписано на 14 юни 1985 г. между правителствата на държавите на Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република за постепенно премахване на контрола по общите граници.

При подписването на посочената конвенция те приеха следните декларации:

– Договарящите страни считат, че конвенцията представлява важен етап от създаването на пространство без вътрешни граници и вземат повод от това, за да продължат работата на държавите-членки на Европейската общност в тази посока.

– Министрите и държавните секретари, като отчитат рисковете относно сигурността и нелегалната имиграция, подчертават нуждата от установяване на ефективен контрол по външните граници съгласно единен принцип, както се предвидено в член 6. По-специално, договарящите страни трябва да насърчават хармонизирането на методите на работа по контрола и наблюдението на границите предвид установяването на тези единни принципи.

Освен това изпълнителният комитет предприема всички необходими мерки за установяване на единен и ефективен контрол по външните граници, както и за тяхното конкретно приложение. Тези мерки включват мерки, които дават възможност за установяване на обстоятелствата, при които гражданин на трета страна е влязъл на територията на договарящите страни, прилагането на еднакви условия за отказ за влизане, изготвяне на общ наръчник за служителите, които отговарят за граничния контрол и насърчаване на еднакво ниво на контрол по външните граници чрез обмяна на общи съвместни работни посещения.

При подписването на конвенцията те потвърждават решението на главната група за преговори за създаването на работна група, която да отговаря за:

– информиране преди влизането в сила на конвенция на главната група за всички обстоятелства, които са важни за областите, които са обхванати от конвенцията и за влизането в сила на същата, а именно напредък на хармонизацията на законовите разпоредби в процеса на обединяване на двете германски държави,

– съвместни консултации относно възможните последици от тази хармонизация и нейното отражение върху прилагането на конвенцията,

– предвид безвизовото движение на чужденци – изработване на конкретни мерки и представяне на предложение още преди влизането в сила на конвенцията за хармонизиране на процедурите за извършване на контрол на лица по бъдещите външни граници.

*СПОРАЗУМЕНИЕ**МЕЖДУ ПРАВИТЕЛСТВАТА НА ДЪРЖАВИТЕ ОТ
ИКОНОМИЧЕСКИЯ СЪЮЗ БЕНЕЛЮКС, ФЕДЕРАЛНА
РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ И ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА
ЗА ПОСТЕПЕННО ПРЕМАХВАНЕ НА КОНТРОЛА ПО
ТЕХНИТЕ ОБЩИ ГРАНИЦИ*

Правителствата на КРАЛСТВО БЕЛГИЯ, на ФЕДЕРАЛНА РЕПУБЛИКА ГЕРМАНИЯ, на ФРЕНСКАТА РЕПУБЛИКА, на ВЕЛИКОТО ХЕРЦОГСТВО ЛЮКСЕМБУРГ и на КРАЛСТВО НИДЕРЛАНДИЯ,

наричани по-долу „страните“,

КАТО СИ ДАВАТ СМЕТКА, че все по-тесният съюз между народите на държавите-членки на Европейските общности следва да намира израз в свободата на преминаване на вътрешните граници за всички граждани на държавите-членки и в свободното движение на стоки и услуги,

ЗАГРИЖЕНИ за укрепването на солидарността между своите народи чрез премахване на ограниченията пред свободното движение през общите граници на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република,

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД постигнатите успехи в рамките на Европейските общности с цел свободното движение на хора, стоки и услуги,

КАТО ДЕЙСТВАТ с воля да се постигне премахването на контрола по общите граници върху движението на гражданите на държавите-членки на Европейските общности и за улесняване движението на стоки и услуги,

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД, че прилагането на настоящото Споразумение може да наложи предприемането на законодателни мерки, които трябва да бъдат разгледани от националните парламенти съгласно конституциите на държави, които са го подписали,

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД Декларацията на Европейския съвет от Фонтенбло от 25 и 26 юни 1984 г. относно премахването на полицейските и митническите формалности по вътрешните граници за движение на хора и стоки,

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД Споразумението между Федерална република Германия и Френската република, сключено в Саарбрюкен на 13 юли 1984 г.,

КАТО ВЗЕХА ПРЕДВИД заключенията, приети на 31 май 1984 г. в Нойщад на Айш от срещата на министрите на транспорта на държавите от Бенелюкс и Федерална република Германия,

КАТО ИМАТ ПРЕДВИД Меморандума на правителствата на Икономическия съюз Бенелюкс от декември 1884 г., предаден на правителствата на Федерална република Германия и на Френската република,

СЕ СПОРАЗУМЯХА ЗА СЛЕДНОТО:

ДЯЛ I

КРАТКОСРОЧНИ МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕ

Член 1

С влизането в сила на настоящото споразумение и до цялостното премахване на всякакъв контрол формалностите за гражданите на държавите-членки на Европейските общности по общите граници между държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската република се извършват съгласно изложените по-долу условия.

Член 2

От 15 юни 1985 г. при движението на хора полицейските и митническите органи извършват само обикновено зрителино наблюдение на личните превозни средства, които пресичат границата с намалена скорост, без да изискват спирането на тези превозни средства.

Независимо от това тези органи могат да извършват и по-подробен контрол чрез проверки на място. Такива проверки се извършват, при възможност, встрани от главния път, така че да не се пречи на движението на другите преминаващи през границата превозни средства.

Член 3

За да се улесни зрителиното наблюдение, гражданите на държавите-членки на Европейските общности, които пресичат границата с моторно превозно средство, могат да поставят на предното му стъкло зелен диск с диаметър поне 8 см. Този диск показва, че те отговарят на изискванията на граничната полиция, превозват само стоки в рамките на митническите разрешения и спазват правилата за обмен на валута.

Член 4

Страните се стремят да намалят до минимум времето за спиране по общите граници, което е необходимо за контрол на транспортните средства, които са предназначени за професионален превоз на хора по пътищата.

Страните търсят решения, които позволяват премахването преди 1 януари 1986 г. на систематичния контрол по общите граници на пътния лист и на лицензиите за превоз на хора по пътищата от професионални превозвачи.

Член 5

Преди 1 януари 1986 г. се създават общи контролни пунктове в срещуположните национални пунктове за гранично обслужване, ако това не е било въведено в практиката до този момент и доколкото го позволяват наличните средства. Впоследствие се преценява възможността за създаване на общи контролни пунктове и на други гранични постове, като се отчитат местните условия.

Член 6

Без да се засяга прилагането на по-благоприятни условия между страните, последните предприемат необходимите мерки за улесняване движението на гражданите на държавите-членки на Европейските общности, които живеят в общини, разположени по общите граници, с цел да им се позволи да пресичат границите извън местата за разрешено преминаване и извън работното време на контролните пунктове.

Заинтересованите лица могат да се възползват от тези предимства, при условие че пренасят стоки в рамките на разрешените количества и спазват правилата за обмен на валута.

Член 7

Страните се стремят да сближат в най-кратки срокове своите визови политики, за да се избегнат отрицателните последици в областта на имиграцията и сигурността, които може да произтекат от облекчения контрол по общите граници. Ако това е възможно, те трябва да предприемат още преди 1 януари 1986 г. необходимите мерки за прилагане на съответните процедури при издаване на визи и достъп до територията, като при това отчитат необходимостта от гарантиране на защитата на цялата територия на петте държави срещу незаконната имиграция и дейностите, които могат да навредят на сигурността им.

Член 8

С оглед облекчения контрол по общите граници и като се имат предвид значителните различия, които съществуват между законодателствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс, Федерална република Германия и Френската

република, страните се задължават енергично да се борят на своя територия срещу нелегалния трафик на наркотици и ефективно да съгласуват действията си в тази област.

Член 9

Страните засилват сътрудничеството между полицейските и митническите си органи, по-специално в борбата срещу престъпността, най-вече в областта на незаконния трафик на наркотици и оръжие, неразрешено влизане и пребиваване на хора и данъчни и митнически измами и контрабанда. За целта и при спазване на вътрешното законодателство страните полагат усилия да подобрят обмена на информация и да го развият по отношение на тези сведения, които биха могли да представляват интерес за останалите страни в борбата им срещу престъпността.

В рамките на своето национално законодателство страните засилват взаимопомощта си срещу незаконното движение на капитали.

Член 10

С цел осигуряване на сътрудничеството, което е предвидено в членове 6, 7, 8 и 9, на редовни интервали се свикват срещи на представители на компетентните органи на страните.

Член 11

От 1 юли 1985 г. в областта на презграничния пътен превоз на стоки страните се отказват да извършват систематично следните проверки по общите си граници:

– контрол на времето на шофиране и почивка (Регламент (ЕИО) № 543/69 на Съвета от 25 март 1969 г. относно хармонизирането на някои социални разпоредби в областта на пътния транспорт и АЕТР,

– контрол на теглото и на габаритите на товарните автомобили. Тази разпоредба обаче не изключва възможността за въвеждане на системи за автоматично претегляне за проверки на теглото на място,

– технически контрол на автомобилите.

Предприемат се мерки за избягване на двойния контрол на територията на страните.

Член 12

От 1 юли 1985 г. контролът на документите, които съпътстват извършването на превози без лицензия или са поставени извън правилата, по силата на разпоредби на Общността или на двустранни разпоредби, се заменя по общите

граница с контрол чрез избирателни проверки. Превозните средства, които извършват превози, които попадат в тези режими, се обозначават при пресичане на граница чрез поставяне на съответен визуален знак.

Компетентните органи на страните определят по взаимно съгласие техническите характеристики на този визуален знак.

Член 13

Страните се задължават да хармонизират преди 1 януари 1986 г. лицензирането за професионалния пътен транспорт, което е в сила между тях в областта на презграничния превоз на стоки, като има за цел да опрости и улесни и по възможност да замени лицензиите за пътуване с лицензии за период от време, със зрителни проверки при пресичане на общите граници.

Процедурите за промяна на лицензиите за пътуване в лицензии за период от време се съгласуват двустранно, като се държи сметка за изискванията за превоз на стоки на различните засегнати страни.

Член 14

Страните търсят решения, чрез които да се съкрати периодът на чакане на железопътния транспорт по общите граници, което се дължи на извършването на гранични формалности.

Член 15

Страните препоръчват на своите железопътни компании:

– да приспособят техническите си процедури с цел намаляване до минимум на времето за престой на общите граници,

– да направят всичко възможно за прилагането при някои видове железопътен транспорт на стоки, видът на които се определя от самите железопътни компании, на специална система на експедиция, която да позволява бързото пресичане на общите граници, без значителен престой (товарни влакове със скъсен престой на границите).

Член 16

Страните уеднаквяват часовете и датите за започване на работа на речните гранични пунктове по общите граници.

ДЯЛ II

ДЪЛГОСРОЧНИ МЕРКИ ПО ПРИЛАГАНЕ

Член 17

По отношение движението на хора страните се стремят да премахнат контрола по вътрешните граници и да го изнесат по външните си граници. За постигане на тази цел стремежът им е да хармонизират, при необходимост, своите закони, подзаконови и административни разпоредби относно забранителния и ограничителния режим, на който се основава контролът, и да предприемат допълнителни мерки, за да запазят вътрешната сигурност и да пресекат незаконната имиграция на граждани на държави, които не са членки на Европейските общности.

Член 18

Страните организират обсъждания, по-специално на следните въпроси, като отчитат резултатите от краткосрочните мерки:

а) постигане на съгласие относно полицейското сътрудничество в областта на предотвратяването на престъпления и издирването;

б) разглеждане на евентуалните възникнали трудности при прилагане на договори за международна правна взаимопомощ и за екстрадиция, за да се намерят най-добрите решения за подобряване на сътрудничеството между страните в тези области;

в) търсене на начини за борба срещу престъпността, *inter alia*, чрез проучване на възможността да се даде на полицията право за преследване по гореща следа, като се държи сметка за съществуващите средства за връзка и международното съдебно сътрудничество.

Член 19

Страните предприемат мерки за хармонизиране на своите закони, подзаконови и административни разпоредби, по-специално в областта на:

- наркотичните вещества,
- оръжията и експлозивите,
- регистрирането на пътници в хотелите.

Член 20

Страните се стремят да хармонизират визовите си политики, както и условията за влизане на тяхна територия. Ако това е необходимо, те също така

подготвят и хармонизирането на разпоредбите си, уреждащи някои аспекти на правата на чужденците, когато се касае за граждани на държави, които не са членки на Европейските общности.

Член 21

В рамките на Европейските общности страните предприемат общи инициативи:

а) с цел да постигнат увеличение на количествата безмитни стоки, които са разрешени на пътниците;

б) с цел от нормите на Общността да се премахнат ограниченията, които биха могли да съществуват при влизане в държавите-членки за стоки, чието притежание не е забранено на техните граждани.

Страните предприемат мерки в рамките на Европейските общности, за да може да се хармонизира възстановяването в страната на потегляне на данък добавена стойност, който е платен за туристически транспортни услуги в рамките на Европейските общности.

Член 22

Страните се стремят както помежду си, така и в рамките на Европейските общности:

– да увеличат разрешеното безмитно количество гориво, така че то да отговаря на нормалното съдържание на резервоарите на градските и междуградските автобуси (600 литра),

– да сблизят данъчните ставки за облагане на дизеловото гориво и да увеличат разрешените количества до нормалния обем на резервоарите на камионите.

Член 23

В областта на превоза на стоки страните се стремят да съкратят времето за чакане и броя на спиранията в разположените един срещу друг контролно-пропускателни пунктове.

Член 24

Относно превоза на стоки, страните търсят начини да изнесат по външните си граници или във вътрешността на териториите си тези видове контрол, които сега се извършват по общите им граници.

За тази цел те предприемат, при необходимост, общи мерки за взаимно хармонизиране или хармонизиране в рамките на Европейските общности на разпо-

редбите, които уреждат контрола на стоките при пресичане на общите граници. Те се стремят тези мерки да не са във вреда на задължителното опазване на здравето на хората, животните и растенията.

Член 25

Страните развиват сътрудничеството с цел да улеснят митническата обработка на стоките, които пресичат общата граница, чрез систематичен и автоматизиран обмен на необходимата информация, която е събрана в единен документ.

Член 26

Страните проучват по какъв начин е възможно непреките данъци (данък добавена стойност и акцизи) да се хармонизират в рамките на Европейските общности. За тази цел те поддържат мерките и инициативите, които са предприети от Европейските общности.

Член 27

Страните проучват възможността на взаимна основа да се премахнат ограниченията за безмитни стоки, които действат според правото на Общността, които са наложени на живеещите край общите граници.

Член 28

Всяко сключване на спогодби на двустранна или многостранна основа, които са подобни на настоящото споразумение, с държави, които не са страни по споразумението, се предшества от консултации между страните.

Член 29

Настоящото споразумение се прилага и по отношение на Берлин, освен ако правителството на Федерална република Германия не направи противоположна декларация към правителствата на държавите от Икономическия съюз Бенелюкс и правителството на Френската република в срок три месеца след влизането в сила на настоящото споразумение.

Член 30

Мерките по настоящото споразумение, за които не е предвидено да се прилагат веднага след влизането му в сила, започват да се прилагат преди 1 януари 1986 г. за мерките, предвидени по дял I, и ако е възможно, преди 1 януари 1990 г. за мерките по дял II, освен ако за тях настоящото споразумение не предвижда други срокове.

Член 31

Настоящото споразумение се прилага при спазване на разпоредбите на членове 5 и 6 и членове 8–16 от Споразумението от Саарбрюкен от 13 юли 1984 г. между Федерална република Германия и Френската република.

Член 32

Настоящото споразумение се подписва без резерви за ратификация или одобряване, или под резерва за ратификация или одобряване, последвани от ратификация или одобряване.

Настоящото споразумение се прилага временно от деня след неговото подписване.

Настоящото споразумение влиза в сила тридесет дни след депозирането на последния инструмент за ратификация или одобряване.

Член 33

Правителството на Великото херцогство Люксембург е депозитар на настоящото споразумение. То връчва на правителствата на другите държави, които са го подписали, по едно заверено копие.

Zu Urkund dessen haben die unterzeichneten Bevollmächtigten ihre Unterschriften unter dieses Übereinkommen gesetzt.

En foi de quoi, les représentants des Gouvernements dûment habilités à cet effet ont signé le présent accord.

Ten blijke waarvan de daartoe naar behoren gemachtigde vertegenwoordigers van de Regeringen dit Akkoord hebben ondertekend.

Geschehen zu Schengen (Großherzogtum Luxemburg) am vierzehnten Juni neunzehnhundertfünfundachtzig, in deutscher, französischer und niederländischer Sprache abgefaßt, wobei jeder Wortlaut gleichermaßen verbindlich ist.

Fait à Schengen (Grand-Duché de Luxembourg), le quatorze juin mil neuf cent quatre-vingt-cinq, les textes du présent accord en langues allemande, française et néerlandaise, faisant également foi.

Gedaan te Schengen (Groothertogdom Luxemburg), de veertiende juni negentienhonderdvijfentachtig, zijnde te teksten van dit Akkoord in de Duitse, de Franse en de Nederlandse taal gelijkelijk authentiek.

Pour le Gouvernement du Royaume de Belgique

Voor de Regering van het Koninkrijk België

P. De Keersmaecker

Secrétaire d'État aux Affaires européennes

Staatssecretaris voor Europese Zaken

Für die Regierung der Bundesrepublik Deutschland

Prof. Dr. W. Schreckenberger

Staatssekretär im Bundeskanzleramt

Pour le Gouvernement de la République française

C. Lalumière

Secrétaire d'État aux Affaires européennes

Pour le Gouvernement du Grand-Duché de Luxembourg

R. Goebbels

Secrétaire d'État aux Affaires étrangères

Voor de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden

W. F. van Eekelen

Staatssecretaris van Buitenlandse Zaken

III.
ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА
НА ЧОВЕКА

НЕДОПУСТИМИТЕ ЖАЛБИ И ОПРАВДАТЕЛНИТЕ РЕШЕНИЯ НА ЕСПЧ ПО НЯКОИ БЪЛГАРСКИ ДЕЛА

*Милена Коцева**

Отхвърлените като недопустими жалби, подадени пред Европейския съд за правата на човека (по-нататък ЕСПЧ; Съдът), са един много голям процент от всички подадени жалби. От общия брой недопустими жалби следва да се разграничат тези, отхвърлени или заличени с решение на комитет¹ от трима съдии, и отхвърлените с решение на камара или на Голямата камара на Съда. Както е видно от статистиките² на Съда за изминалата 2007 година, броят на обявените за недопустими или заличени с решение на комитетите жалби е 25 802 от общо 28 792 жалби, макар и неподадени в една и съща година.

Жалбите, отхвърлени като недопустими или заличени с решение по допустимост и по-рядко с оправдателно решение на камарите или на Голямата камара, представляват определен интерес, тъй като част от тези жалби са били комуникирани на ответната държава за становище по допустимостта и съществуването на приетите за разглеждане оплаквания, т.е. отхвърлени са, след като е било взето предвид и становището на правителството и са били изпратени допълнителни доказателства. Техният брой за изминалата година е 1255. За сравнение – броят на осъдителните решения, постановени също през годината, е 1735. Освен това следва да се има предвид, че едно решение може да бъде осъдително в една и оправдателно в друга негова част.

За съжаление определенията за недопустимост, с които изцяло е отхвърлена една жалба, никога не предизвикват същия интерес, както осъдителните решения. Въпреки това в някои случаи тези решения биха могли да послужат на националните власти да ръководят поведението си в съответствие с Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (Конвенцията) не по-зле от утвърдената практика на Съда. По-долу ще се спра на няколко такива определения и решения по български дела, подбрани произволно, но представляващи интерес.

* Правителствен агент, дирекция „Процесуално представителство на Република България пред Европейския съд по правата на човека“.

¹ Съгласно Конвенцията всяка подадена пред ЕСПЧ индивидуална жалба преминава през процедура по допустимост. Комитет от трима съдии решава дали да допусне за разглеждане дадена жалба. Ако комитетът намери, че една жалба е неоснователна, то тя ще бъде отхвърлена с определение, без да се предостави възможност на правителството да даде становище по нея.

² Статистическата информация е взета от официалната интернет страница на ЕСПЧ: <http://www.echr.coe.int/ECHR>.

1. Делото Хаджикостова срещу България³ е образувано по жалба за нарушение на правото на справедлив съдебен процес в разумен срок. По него ЕСПЧ се произнесе с решение по същество и прие, че настъпилите забавяния не водят до прекомерна продължителност на процеса като цяло.

През 90-те години жалбоподателката г-жа Хаджикостова е подала над 120 иски молби пред българските съдилища. Едно от тези производства е предмет на спора пред ЕСПЧ. То е образувано през 1995 г. пред Софийския градски съд срещу държавно предприятие, владеещо претендиран от жалбоподателката имот.

Анализирайки фактическата обстановка, ЕСПЧ откроява два значителни периода на бездействие по вина на съдебните власти: период от една година, седем месеца и двадесет дни – времето, за което се е произнесла първата инстанция, и период от една година, единадесет месеца и седемнадесет дни между подаването на въззивната жалба и първото проведено заседание на апелативния съд.

Съдът е отчел обстоятелството, че към онзи момент в ход е била реформата в българската съдебна система, поради което делото на жалбоподателката било препратено от Върховния съд на Софийския апелативен съд. Настъпилите изменения в съдебната процедура и реорганизацията на съдилищата са били обективна причина за претовареността на съда и произтеклите от това забавяния при разглеждането на делата.

По отношение на втория период на бездействие Съдът констатира, че решението било постановено скоро след заседанието на 14 юни 1999 г., и неговата продължителност от две години и един месец като цяло не изглежда прекомерна за разглеждане на дело от въззивна инстанция.

Решаваща роля при преценката на разумния характер на продължителността на производството има *заложеният интерес*. В действителност, когато последният е от изключително значение за жалбоподателите, Съдът изисква *особено старание* от страна на властите.

В конкретния случай Съдът отбелязва, че производството се отнасяло до обезщетение за ползване, за период от единадесет месеца, на недвижим имот, който заинтересованата никога преди това не е притежавала и който представлявал само част от имуществото, претендирано от нея на основание реституционните закони. Следователно, не би могло да се счита, че *заложеният интерес* е значим и властите не биха могли да бъдат строго упрекувани, че не са осигурили приоритет при разглеждането на делото.

Освен това, Съдът намира, че делото е представлявало известна *фактическа и правна сложност*, тъй като съдът е бил длъжен да установи правото на

³ **Hadjikostova c. Bulgarie** (Жалба № 36843/97), решение от 4 декември 2003, преводът на решението е публикуван на интернет страницата на Министерството на правосъдието: <http://www.justice.government.bg>.

собственост на жалбоподателката върху спорния имот, като проследи поредица от наследявания след 1947 г.

Относно *поведението на жалбоподателката*, Съдът приема, че то е станало причина за забавяния, за които тя би могла да бъде упреknата в контекста на настоящото производство.

На базата на критериите, установени в практиката на Съда – сложността на делото, поведението на страните, както и заложения интерес, Съдът е заключил, че въпреки настъпилите забавяния продължителността на процеса не е била прекомерна.

С подобни аргументи ЕСПЧ се е произнесъл и по втора жалба на г-жа Хаджикостова⁴, касаеща продължителността на гражданско производство по аналогичен спор.

2. Сходно дело, касаещо гражданско производство, по което Съдът е отхвърлил жалбата за нарушение на изискването за гледане на делото в разумен срок, е **Маринчев срещу България**⁵.

Съдът подлага на преценка период от пет години, седем месеца и 28 дни за съдебно производство, преминало през 5 съдебни инстанции. Той отбелязва, че сам по себе си този период не е прекомерен, а *интересът* на жалбоподателя – анулиране на дарение, направено по време на брака – не изглежда съществен. Въпреки че случаят не е от особена сложност, съдилищата все пак е трябвало да съберат доказателства относно финансовото положение на двамата съпрузи, за да установят сумите, получени от жалбоподателя, и дали бившата му съпруга е имала намерение да му прехвърли някои от тези суми чрез дарение.

По отношение *поведението на жалбоподателя* Съдът отбелязва, че някои малки забавяния, които са продължили общо един месец и половина, са се дължали на късното внасяне на държавните такси от негова страна. Освен това заседанието, насрочено за 5 септември 1996 г., е трябвало да бъде отложено за 10 декември 1996 г., тъй като жалбоподателят е сменил своя адвокат.

Що се отнася до *поведението на националните власти*, Съдът намира, че те носят отговорност за някои забавяния. По-конкретно от изпращането на молбата на жалбоподателя до Върховния съд на 13 април 1993 г. до заседанието пред същия съд на 6 април 1994 г. е изминала близо една година. Това забавяне се е дължало донякъде на натовареността на Върховния съд. Другата причина за забавянето е била нередовното призоваване на бившата съпруга на жалбоподателя чрез предишния ѝ адвокат. Погрешното призоваване е по вина на властите, тъй като бившата съпруга на жалбоподателя сменила адвоката си една година по-рано и новият ѝ адвокат се е явил на три заседания в предходната инстанция.

⁴ *Hadjikostova c. Bulgarie* (№ 2)(Жалба № 44987/98), решение от 22 юли 2004.

⁵ *Marintchev v. Bulgaria* (Жалба № 43232/98).

Независимо от това обаче Европейският съд намира, че период от около една година не изглежда прекомерен за разглеждането на едно дело от една съдебна инстанция.

Интервалът между заседанията пред Пловдивския окръжен съд от 19 септември 1994 г. до 6 март 1995 г. също е подложен на преценка от ЕСПЧ, който приема, че това закъснение не е било изцяло по вина на държавните органи, тъй като заседанието не е могло да бъде насрочено за по-ранна дата заради един от свидетелите, който е бил извън страната.

Периодът от седем месеца и половина, изтекъл от изпращането на молбата на жалбоподателя до Върховния съд на 16 януари 1996 г. до заседанието в същия съд, насрочено за 5 септември 1996 г., според ЕСПЧ е бил прекомерен. Наред с това не може да се каже, че периодът от 10 декември 1996 г., когато Върховният съд е провел заседание, до 2 юли 1997 г., когато е постановил решението, се е отразил съществено върху общата продължителност на производството.

На последно място, наистина е било желателно в производството пред петчленния състав на Върховния съд липсата на пълномощно да бъде установена незабавно, но това съвсем не разкрива сериозна липса на *специално усърдие* от страна на съда. Освен това производството пред петчленния състав на Върховния съд е продължило по-малко от една година.

Съдът обобщава, че въпреки някои нежелателни закъснения по вина на държавните органи, в светлината на всички обстоятелства и особено на общата продължителност на периода, който следва да бъде взет предвид, изискването за „разумен срок“ по чл. 6, § 1 по настоящото дело е било спазено.

3. Интересен случай на недопустимо оплакване по чл. 3 от Конвенцията представлява делото **Д. Е. срещу България**⁶.

В своята жалба Д. Е. твърди, че на 5.02.1997 г. е бил бит в ареста на РПУ – Габрово, и по този начин е била нарушена забраната за подлагане на нечовешко и унижително отношение или наказание, гарантирана от чл. 3 на Конвенцията. Д. Е. сезира Съда и с оплакване за това, че властите не са провели ефективно разследване на твърденията му, че е бил малтретиран.

След подробен анализ на становищата на страните и представените доказателства Съдът е стигнал до заключението, че не може да се направи предположение, което да е „*извън разумното съмнение*“ (beyond reasonable doubt), че в периода 5–7 февруари 1997 г. на жалбоподателя са били причинени наранявания. Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е представил никакви доказателства, с които да оспори автентичността на медицинското удостоверение, издадено от

⁶ **D.E. v. Bulgaria** (Жалба № 44625/98), решение по допустимост от 1 юли 2004 г.

фелдшер, което жалбоподателят е подписал без възражения и съгласно което той не е имал наранявания и болки, нито се е оплакал от такива. Съдът не е кредитирал като доказателство и изявлението на другия обвиняем, че на очната ставка жалбоподателят е бил „подут и син“, тъй като според документите по делото единствената очна ставка е проведена на 14 април 1997 г., или повече от 2 месеца след предполагаемия побой.

На следващо място, твърденията на жалбоподателя, че в резултат на лошото отношение към него се е наложило година по-късно да му бъдат извадени няколко зъба, също са отхвърлени от Съда поради липса на доказана причинна връзка.

По отношение на твърденията за липса на ефективно разследване Съдът отбелязва, че жалбоподателят не е направил своевременно *правдоподобно твърдение* пред властите, а те от своя страна не са разполагали с доказателства, медицински или други, на базата на които да започнат разследване. По-конкретно нито жалбоподателят, нито неговият адвокат са поискали допълнителен медицински преглед или събирането на други доказателства, за да оспорят заключенията на фелдшера. Поради това Съдът е заключил, че предвид конкретните обстоятелства по делото процедурното задължение за разследване на националните власти, съгласно чл. 3 от Конвенцията, не е нарушено.

4. Делото **Любен Кемеров срещу България** е случай на отхвърлена поради неизчерпване на вътрешноправните средства за защита жалба.

Жалбоподателят Любен Кемеров твърди, че е жертва на нечовешко и унижително отношение, тъй като е бил пребит от служители на полицията и е носел белезници – нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Жалбоподателят е подал оплакване и за нарушение на чл. 13 от Конвенцията за това, че не е имал на свое разположение ефективно вътрешноправно средство за защита срещу полицейската бруталност, и на чл. 8 (право на зачитане на личния и семеен живот) за това, че полицейските служители са проникнали насилствено в дома му.

На 2.09.2004 г. ЕСПЧ постановява своето окончателно решение по допустимостта на жалбата. Съдът констатира, че жалбоподателят не е използвал процесуалната възможност най-напред да сезира Военно-апелативната прокуратура с повдигнатите пред ЕСПЧ оплаквания, като по този начин защити правата си на национално ниво. Именно на това основание – неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, чл. 35, § 1 от Конвенцията, Съдът е отхвърлил жалбата като недопустима.

5. **Чобан срещу България**⁷ е още едно дело, прекратено поради пропуск на жалбоподателя да изчерпи вътрешноправните средства за защита, преди да сезира ЕСПЧ.

⁷ **Roman Nikolaevich Choban v. Bulgaria**, Application no. 48737/99.

На 23 юни 2005 г. ЕСПЧ отхвърли жалбата на украинския гражданин Роман Чобан срещу Република България. В производството пред ЕСПЧ като трета страна е конституирано украинското правителство.

В своята жалба украинският гражданин Роман Чобан твърдеше, че българската държава е нарушила правото му на собственост, тъй като през 1995 г. разследващите органи са иззели голяма сума валута, която впоследствие не му е била върната. Жалбоподателят е повдигнал оплакване и по чл. 6 за продължителността на наказателното производство, в което той е конституиран като граждански ищец.

ЕСПЧ е приел изцяло аргументите на българската страна за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита и е отхвърлил жалбата в тази част като недопустима. В мотивите на решението се посочва, че жалбоподателят е бил уведомен чрез своя български адвокат, че иззетата валута в размер на 13 017 \$ е предадена на митническите власти. Същата впоследствие е била конфискувана в полза на държавата, тъй като е внесена в страната в нарушение на действащия режим за вноса и износ на валутни ценности. Според ЕСПЧ жалбоподателят е разполагал с правната възможност да обжалва решението на митническите власти пред националния съд и фактът, че не е знаел за него, не може да го освободи от задължението да изчерпи вътрешноправните средства за защита.

Жалбата е отхвърлена като явно необоснована по отношение на оплакването за нарушение на правото на справедлив съдебен процес в разумен срок. Съдът и тук е възприел аргументите на правителството за изключителната фактическа и правна сложност на делото (големият брой обвиняеми, усложнената престъпна дейност, голямата обществена опасност на деянията, многобройните свидетели, експертизи и пр.), обосноваващи неговата продължителност.

6. Делото **Румяна Иванова срещу България**⁸ касае оплакване на журналист от в. „24 часа“. Позовавайки са на чл. 6, § 1 и 3 (d) и на чл. 10 от Конвенцията жалбоподателката твърди, че осъдителната присъда за клевета е накърнила правото ѝ на свободно изразяване на мнение и че съдебният процес срещу нея не е бил справедлив.

На 4 август 2001 г. в. „24 часа“ публикува материал на жалбоподателката, в който е посочено, че г-н Максим Димов, по това време кандидат за поста заместник-министър на финансите, е в официалния списък на БНБ за т.нар. кредитни милионери като съдружник в три дружества – „Макском холдинг“, ФБК „Макском“ и „Макском“ ООД. Информацията, че М. Димов не е акционер в нито едно от трите дружества, е публикувана по-късно същия ден във второто издание на вестника, а два дни по-късно е поместено и опровержението на самия М. Димов.

⁸ *Rumyana Ivanova v. Bulgaria*, application no. 36207/03, Judgment 14 February 2008.

На 8.10.2001 г. Максим Димов инициира наказателно производство срещу журналистката за обида и клевета по чл. 147, ал. 1 и чл. 148, ал. 1 и 2 НК. В своя защита тя твърди, че се е позовала на източници от Народното събрание. Иванова направила проверка на получената информация в пресслужбата на митническата администрация, откъдето я насочили към изданието на в. „Труд“ *Пълен списък на кредитните милионери*, публикувано на 22 януари 1998 г. Дружествата „Макском“ ООД и ФБК „Макском“ били споменати още в предговора на изданието. Жалбоподателката направила проверка в електронна правна система и установила че Максим Димов има участие в дружеството „Витаплант“ ООД – също в списъка с длъжници.

На 16 септември 2002 г. Софийският районен съд (СРС) намира жалбоподателката за виновна и присъжда административно наказание глоба от 500 лева, както и 2000 лв. за причинени неимуществени вреди. Решението е обжалвано и потвърдено от апелативната инстанция. Според съда, жалбоподателката е успяла да докаже, че Максим Димов е бил в списъка на кредитните милионери чрез „Витаплант“, но не и чрез дружествата „Макском“, цитирани в статията. Въпреки това обаче, да се твърди, че Димов е „кредитен милионер“, заради косвената му връзка с едно от дружествата, съвсем не е същото като твърдението, че той е притежавал изцяло три дружества от списъка. В решенията се посочва, че жалбоподателката не е проверила както трябва информацията и че в желанието си да я публикува бързо, противно на журналистическата етика, тя е пропуснала да намери надеждни източници.

Съдът отбелязва, че първото оплакване, с което е сезиран, касае пропусък на СРС да установи дали Максим Димов е имал участие във „Витаплант“. Този пропусък обаче впоследствие е бил саниран от апелативния съд, а и във всички случаи това не би направило изнесеното от нея за собствеността на Димов в дружествата „Макском“ по-малко клевета. СРС не може да бъде критикуван и за непризоваването на свидетел, член на парламента, който е информирал жалбоподателката, тъй като тя изобщо не е идентифицирала този свидетел, а и съгласно утвърдената практика на ЕСПЧ преценката за необходимостта от призоваване на даден свидетел е изцяло отговорност на националните съдилища. Поради това решенията на националните съдилища не са били произволни и съответно не е имало нарушение на чл. 6, § 1 и 3 (d) от Конвенцията.

По отношение на второто оплакване за нарушение на правото на свободно изразяване на мнение, Съдът подчертава значимата роля на пресата да бъде „обществено стражево куче“ в едно демократично общество, като дава информация от обществено значение и от всякакво естество. Въпросната статия безспорно е по тема от голямо обществено значение – издигане на кандидатурата на известен политик за заместник-министър на финансите. Член 10 от Конвенцията обаче не гарантира абсолютно правото на изразяване на мнение – то трябва да се упражнява при спазване на необходимите „задължения и отговорности“, особено когато е засегната нечия репутация. Що се касае до пресата, тези задължения и отговорности се състоят в добросъвестни действия с цел осигуряване на точна и надеждна информация в съответствие с журналистическата етика. Колкото по-сериозно е едно

твърдение, с толкова по-солодни доказателства трябва да бъде подкрепено то, особено когато е публикувано в такъв високотиражен ежедневник като „24 часа“.

Съдът не вижда причина да подлага под съмнение заключението на националните съдилища, че жалбоподателката не е доказала твърдението си и е знаела или е била длъжна да знае, че изнесените в публикацията фактически твърдения са съмнителни. На следващо място, не е имало и никаква по-специална причина да се освободи жалбоподателката от задължението си да провери информацията. Публикацията на „Труд“ няма характер на официален документ, а твърденията на двама депутати не могат да се приемат безрезервно.

Въпреки че статията е била изменена във второто издание на вестника и че е имало опровержение от засегнатото лице, оригиналната статия е била широко разпространена и е накърнила неговата репутация.

Ето защо Съдът приема за релевантни и достатъчни мотивите на националните съдилища за осъдителната присъда на жалбоподателката. Делото е гледано по начин, по който не е нарушен балансът между правото да се разпространява информация и да се зачита репутацията на другите. На жалбоподателката е било наложено административно наказание с минимална глоба, а това също е от значение при преценката доколко и дали е нарушен чл. 10 от Конвенцията.

THE INADMISSIBLE APPLICATIONS AND THE „NO VIOLATION“ JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON SOME BULGARIAN CASES

SUMMARY

Unlike the rest of the case-law of the European Court of Human Rights, the inadmissible applications or those struck out of the list of its cases have never been of great interest to the public. The official statistics of the Court, however, shows that these applications represent the astonishing 95% of all filed cases. Nevertheless, some of the decisions on the admissibility of applications and the „no violation“ judgments are of particular interest to legal practitioners and could serve as guidance for the national authorities. The present article provides an analysis of a few Bulgarian cases regarding Art. Art. 3, 6, 10 and Art. 35 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. СТАТИИ

Любомира Димитрова

ОБЩА ЕВРОПЕЙСКА ПОЛИТИКА ЗА СИГУРНОСТ И ОТБРАНА 7

Веселина Малева

ПРИНОСЪТ НА МИНИСТЕРСТВОТО НА ПРАВОСЪДИЕТО
ЗА ВЪВЕЖДАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ИНСТИТУТА
НА МЕДИАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ 19

Керачка Михаел

ОСНОВИ НА МЕДИАЦИЯТА – ПРЕГЛЕД
НА ОСНОВОПОЛАГАЩОТО ЕВРОПЕЙСКО
И БЪЛГАРСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА РАЗВИТИЕТО
НА МЕДИАЦИЯТА В БЪЛГАРИЯ 28

II. МЕЖДУНАРОДНИ АКТОВЕ И АКТОВЕ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

Борислав Нотев

КОНВЕНЦИЯТА ЗА ПРИЛАГАНЕ НА СПОРАЗУМЕНИЕТО
ОТ ШЕНГЕН – ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ
НА ПРЕСТЪПНОСТТА 45

III. ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

Милена Коцева

НЕДОПУСТИМИТЕ ЖАЛБИ И ОПРАВДАТЕЛНИТЕ
РЕШЕНИЯ НА ЕСПЧ ПО НЯКОИ БЪЛГАРСКИ ДЕЛА 145

CONTENTS

I. ARTICLES***Lyubomira Dimitrova***

EUROPEAN FOREIGN AND SECURITY POLICY 7

Veselina Maleva

*THE CONTRIBUTION OF THE MINISTRY OF JUSTICE
TO THE IMPLEMENTATION AND DEVELOPMENT
OF MEDIATION IN BULGARIA* 19

Kerachka Michael

*BASICS OF MEDIATION: REVIEW OF THE EUROPEAN AND
BULGARIAN LEGISLATION FUNDAMENTAL FOR THE
DEVELOPMENT OF MEDIATION IN BULGARIA* 28

**II. INTERNATIONAL ACTS AND ACTS OF THE EUROPEAN
UNION*****Borislav Notev***

*THE CONVENTION IMPLEMENTING THE SCHENGEN AGREEMENT
OF 14 JUNE 1985 – INSTRUMENTS FOR COUNTERACTING
CRIMINALITY* 45

III. EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS***Milena Kotzeva***

*THE INADMISSIBLE APPLICATIONS AND THE “NO VIOLATION”
JUDGMENTS OF THE EUROPEAN COURT
OF HUMAN RIGHTS ON SOME BULGARIAN CASES* 145

Гледните точки в публикуваните статии представят личните мнения на авторите и не изразяват официалната позиция на Министерството на правосъдието.

Разпространението се извършва безплатно.